

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLVI

СІЧЕНЬ – 1995 – JANUARY

No. 538

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":
NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00

австралійських

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Авіапоштою – \$60.00

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛБЕРТА:

E. Krasnoshtan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko
61 Lawson Ave.
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksietenko
28 Alguna Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoure Rd.
London, W3 6NZ England
diasporiana.org.ua

Засновник і редактор 1950–1969 П.К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний – головний редактор

Адміністратор і Оголошення – Ада Горгога

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Ганна Черінь — ЗАЛЕЖНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ	1
Лідія Шевело — З НОВОРІЧНОГО ЦИКЛУ	3
Богдан Бойчук — РІЗДВО В КИЄВІ БЕЗ НОВОЇ РАДОСТИ	4
О. Ковальова — ЦЕ ЗДАВНА ЛЖА... ..	5
Леонід Кучма — СЛОВО ДО ЧИТАЧА	6
Анатолій Лисий — ІНТЕРВ'Ю З МИТРОПОЛИТОМ ФІЛАРЕТОМ ...	7
Олексій Щуба — ЄДИНА НАЦІОНАЛЬНА ЦЕРКВА — МРІЯ ЧИ ДІЙСНІСТЬ	10
Михайло Горинь — МІТИ, РЕАЛЬНІСТЬ І НАШІ ЗАВДАННЯ	13
О. Зеленецький — З БУДНІВ УКРАЇНИ	15
Йосип Гошуляк — З КОНЦЕРТІВ ПО КАНАДІ І США... (5)	16
Валеріян Ревуцький — НАЙКРАЩА МАВКА	20
Ю. Красноштан — НА ВИСТАВЦІ КАРТИН К. КРИЧЕВСЬКОЇ-РОСАНДІЧ	22
Павло Лопата — КАЛЕЙДОСКОП МИСТЕЦЬКИХ ВИСТАВОК КУМФ, 1993–1994	23
Таня Гук — НАШ КРИМ	24
Л. Хмельковський — НА ЦВИНТАРІ СИМИРЕНКІВ	26
Лев Яцкевич — ЗА ШИРМОЮ РОЗПОДІЛУ НОБЕЛІВСЬКИХ НАГОРОД (2)	27
Ю. Красноштан — КУЗНЯ ЕЛІТНИХ КАДРІВ УКРАЇНИ	30
Юліян Мовчан — НЕ ЛЕГКО БУЛО П. ВОЛИНЯКОВІ ВИДАВАТИ "НОВІ ДНІ"	32
РАДИКУЛІТ — ХВОРОБА ВІКУ	32
Петро Киричок — ІСТОРИЧНІ ПОЕМИ СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО (2)	33
Олександра Копач — ПРО НОВУ КНИЖКУ З АВСТРАЛІЇ	36
Маріян Коць — СОВЕТИ І РУЇНА ДУХОВОСТИ	37
Олег Коцюба — СЛОНА НЕ ПРИМІТИВ	38
ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ, ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	39–40

На першій стор. обкладинки: З СВЯТАМИ І НОВИМ РОКОМ. Фото
Василя Артющенка, Київ.

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють
погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає
за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Ганна ЧЕРІНЬ

ЗАЛЕЖНА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Хитається непевно Україна,
Як немовля на ще кривих ногах.
Що сталося? Яка така причина
Паралізує наш державний змах?

Чи нарікати нам на присуд Долі?
Та ж ми пороною ведемося з орлів!
Чому занепадають крила кволі,
Не долітаючи до вільних прапорів?

Я освятила в віршах Вячеслава,
Молилася колись на Сверстюка...
Ну що ж, за ними мучеників слава,
Але в політиці їх слава не така...

Політиків обкручують сусіди
(Студентів ріжуть злі професори!)
І шкутильгають наші інваліди,
І шелестять музично явори...

Заниділи нащадки предків славних —
Пігмеї ниють, мріями малі...
Немає в нас керманичів державних,
Тому дрейфують наші кораблі!

Але гопак, що з нього й насміхались,
Великий успіх в світі нам приніс,
То з ним вареники згібридувались,
І з них ми дістаємо бенефіс.

На них тепер і держиться держава:
Туристи люблять екзотичність страв.
Вареникам і гопаків слава —
Надійним чинникам державних справ!

11/6/1944

СТОЛИЦЯ

Моя омріяна столиця,
Найкраща із усіх столиць!
Недаром же вона сто-лиця:
В ній сполучаються сто лиць.

І тих — на жаль, їх не багато, —
Що, хоч росли серед імлі,
Повірили в Свободу свято
І стяг державний піднесли,

І двох гатунків патріоти:
Той щирий — той хамелеон,
Колишні роботи й сексоти,
Що й досі їм Москва — закон.

Безрадні міліціонери
(Знов хтось з-під носа авто вкрав!)
І молоденькі мільйонери,
Експерти закулісних справ,

І з ними вроджені кокотки
Виходять поночі на старт.
Як розум, в них сукні короткі
(Про завтра й думати не варт...)

Як мало матерів майбутніх!
(Мутантів непоборний жаж)
Бо гірш від карбів п'ятикутні
Корчі в спотворених тілах...

Заорана у зморшках грядка,
Печалі скорбної печать.
На лицях кам'яна загадка,
Яку нелегко розгадать —

Ну хто ж вони, з якого поля,
Порвуться на чий кличі?
І саме їм вручає доля
Держави юної ключі.

Оці глухі, інертні маси,
Що творять нації загаль —
Що в їх думках? Невже ковбаси
Та дачі — весь їх ідеал?!

Де взяти сили думки й слова,
Громів і блискавки на них,
Щоб добрі зерна, не полова
Зійшли на сіяннях нових.

А тої сили конче треба!
Ні! Корінь наш не пропаде.
Нехай старе вже йде до неба,
Насіння зійде молоде!

Не ті, що ласі на ковбаси,
А ті, що спрагли до знання.
Їх світлі очі — дня окраса,
В них сяйво сонця нового дня.

Держава родить в творчих муках
Уми гостріші, ніж шаблі,
Щоб праці й розуму сполука
Дала нам щастя на землі.

Надія вся — на юну зміну,
На перший незалежний цвіт,
Що нам прославить Україну
На віки вічні — на весь світ!

9/18/1993

ВИТАЄМО ЧИТАЧІВ З ВЕЛИКИМИ СВЯТАМИ І БАЖАЄМО ВСЬОГО ДОБРОГО В НОВОМУ РОЦІ!

ПОЛОН

Лежу я і мрію, як качка під плотом:
Як сумно — ніколи не буду пілотом.
Прогне — хто сильніший: пілот чи поет?
Хто вище і ширше розкрилює лет?
Пілот переборе мусони й пасати,
Зате не подужає вірші писати.

Хірург-кардіолог проріже реберця —
А я без ножа проберуся до серця
І часом тяжку залікую журу —
І грошей ніколи за те не беру.

Начинений цифрами схем математик,
В компютор закоханий дивний фанатик.
Та формули щастя не виведе він!
Поетові ж вірші — до щастя трамплін.

Розводить і зводить людей адвокат,
Людей обдирає безжалісний кат.
А друзі сміються, бо він, далєбі,
В біді не порадить самому собі.

Поет хоч заплаче часом, як дитя,
У віршах змайструє щасливе життя.
І сльози, й екстаза, і дійсність і сон —
Який це солодкий, прекрасний полон!

В полоні так вільно злітає поет
Для себе, для всіх — до зірок, до комет!
А ритми і рими — мотори ядерні,
Одвічно старі — і одвічно модерні.

11 березня 1994 р

ЖИТТЯ

Я була і черешнею, й сливою —
І щасливою, й нещасливою.

Я була боязкою — й сміливою,
Розливала ласкавиці зливою.

На цілунки скупа, не спішилася,
І на потяг свій я запізнилася...

І лишилась чекати на станції.
Замість Львова попала до Франції.

І жила в несвоім середовищі,
А ховалась від бомб в бомбосховищі.

Я навчилася жити під бомбами
І латала вибоїни пльомбами.

Що ж, без жодних причин помилилася:
Не до тих я богів помолилася,

Бо така вже в думках недомислена,
В математиці дій нерозчислена,

На мотузочку не прив'язана,
Миром Господа не помазана.

Ще й думками я так навантажена,
Що напевно нікому не бажана.

Я була і черешнею, й сливою,
Вмру щасливою й нещасливою.

3 жовтня 1993 р

БАТА

Котяться хвилі,
Кладуться в скиби.
Птахи безкрилі,
Крилаті риби...

Без крил пташини?!
Таке буває!
Про ці дивини
Не кожен знає.

В житті найгірші
Безглузді мрії,
Крилаті вірші
Й безкрилі дії.

Критикувати
Усі ми здатні.
Як ноги з вати,
То й розум ватний.

Полову з житом
Безжурно сіють.
Вчать інших жити,
Самі ж не вміють.

Козацькі внуки,
Сини Тараса!
Де ваші руки?
Де ваша раса?

Чий ж ви внуки
І як вас звати?
В вас ноги, руки
І мозок з вати.

25 жовтня 1994 р

Fircuk's

З днем Різдва Христового!
Щастя, здоров'я та всього
найкращого від
родини Фірчуків
і працівників крамниць
Веселих Свят!

З НОВОРІЧНОГО ЦИКЛУ

* * *

Новий рік, кружляє рій надій,
А я, немов покинутий ним вулик,
У пустці цій холодній і німій
Все ж прагну розв'язать Гордіїв вузлик.

Хоч сутінки на очі налягли,
І віхола надсадно завивала,
Та промінці у гості все ж прийшли,
Я вузлик зашкарублий розв'язала.

1.01.1994 р.

* * *

Ти відлетів листком багряним,
Мені лишилась його тінь —
І норов їй стає підвладним,
Ячить у серці далечинь.
Блага, принадна та німотна,
Не проглядає й промінець,
Та все ж таки я не самотня
Віджив надії корінець.

20.01.1994 р.

* * *

У душу просочилася теплінь,
Та розум ліпить із піску загати,
Мовляв, то не любисток, а полин,
З ним ліг сувій не гоже поєднати.
А серденько шепоче: "З яких пір
Полин сивоголовий є трутизна,
Здоров'я він дружище, і не вір,
Що для душі пора є рання й пізня.

1.01.1994 р.

* * *

У новорічну ніч при всіх святих
Вже не творю нову молитву:
Не вмилосердить вона тих,
Хто за харчі вступив у битву
Із сокровенним і святим,
Якому ймення — Україна,
Спаровані із духом злим,
Їм до душі лише руїна
Й жебрачка-мати в дранті тім,
Що їй з плеча подасть "сестриця",
"Страшенька", звісно, бо в своїм
У світ рушати не годиться.
Їм пощо слово пресвяте,
Як зашкарубла серцевина,
І я шукаю слово те,
Щоб меркла в їх очах руїна,
Сусідка стала в наготі,
А не в помпезній позолоті,
Яку творили сили ті,
Що вічно борхались в болоті.
А ми, наймення — Українці,
Носили всі з благоговінням,
Щоб нам позаздрили й чужинці
За власну гідність і сумління.

3.02.1994 р.

Новій добі нового треба слова,
Бувале хай іде під пень,
Бо то лиш жужіль і полова,
Новітній запорошить день.
Отак писаки-мудреці
Все каламутять чисті води,
Щоб дати плин новій ріці,
А, може, весталці-заброді?
Ріка тече із джерела
Прадавнього, і біг невпинний
Тримається свого русла,
Щоб не розлитись в баговинні.
Корчі, паличчя, шумовиння
Сторчма кидає на пісок,
Щоб люди з власного веління
Взяли джерельниці ковток.
Запам'ятайте, мудреці:
У творчості свої закони,
Не мутьте воду у ріці,
В бігу не ставте перепони.

ЧИ ЩОСЬ ЗМІНИЛОСЬ?

Прем'єр-міністр України Леонід Кучма заявив на сторінках газети "Контракт" (14 січня): "Тим, хто хоче працювати у сфері виробництва, ми повинні простягти руку дружба і допомоги. Зокрема, будуть знижені податки на прибуток, а на перші роки, можливо, зовсім звільнимо від них. Намічаються пільги у кредитуванні". Леонід Кучма закликав власників приватного капіталу нічого не боятися і вкладати кошти у виробництво. Ніхто не питатиме про походження грошей. "Буде декларація доходів — потрібно її чесно заповнити. А все інше — особиста справа кожного, тільки не порушуйте закон. Не бійтеся вкласти капітал у виробництво: і гроші від інфляції вбережете, і саму інфляцію спільно загальмуємо"...

"Ми довели країну до жебрацького стану. Важко пояснити населенню, чому треба ще потерпіти і перенести ще один стрибок цін. Пом'якшити удар ще можна було півроку тому, коли залишались ще деякі ресурси, ситуація була ще керованою. Але тепер нам нічого іншого не залишалось. Адже у грудні припинився підвіз продовольства у міста: виливати молоко виявилось дешевше, аніж привозити до магазину. У такій ситуації, за нинішнього стану економіки врятувати городян від голоду можна було тільки одним із двох: відпустити ціни або оголосити військовий стан і знову повернутися до тоталітаризму", — зазначив глава українського уряду. ■

ЩОДО ПРИВАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Голова Верховної Ради Олександр Мороз розцінив цей процес (приватизації), як узаконене пограбування людей, яке служить засобом накопичення капіталу для невеликої групи.

Він підкреслив, що коли світове співтовариство пообіцяло виділити для допомоги Україні 4 мільярди доларів, то загальна сума власних українських коштів, прихованих ділками у різних західних банках, становить близько 30 мільярдів.

Треба повернути це багатство сюди і змусити його працювати на Україну. ■

РІЗДВО В КИЄВІ БЕЗ НОВОЇ РАДОСТИ

(Враження з минулого року)

По дорозі до Києва я зупинився у Варшаві. Нове летовище вітало вже самою елегантністю. Візи американським громадянам непотрібні. Перевірка паспорту тривала 30 секунд, перевірки багажу зовсім не було.

У ресторані нас тепло вітали, після обіду всі офіціанти разом прощали нас і запрошували знову зайти. Зрозуміло, ми розмовляли українською мовою. Атмосфера у Варшаві подібна до атмосфери Парижу чи іншого західноєвропейського міста.

Коли ми прилетіли до Києва, в Борисполі відразу пригнібила нас понура, низька, наче шопа, брудна кімната, де перевіряють візи й паспорти. Водночас прилетіло кілька літаків і було багато людей. Лише три віконця для перевірки були відкриті; а коли ті молоді хлопці в уніформах, які послуговуються тепер виключно російською мовою, побачили, що було багато людей, — одно віконце закрили... Деяких пасажирів вони тримали по 15 до 30 хвилин, а всі інші чекали. Ми з дружиною були попереду, то чекали від 12:30 до 2-ої години. Всі інші стояли там далеко довше, деякі три години. Ті молоді хлопці в мундирах робили все, щоб західним туристам відхотілось будь-коли ще раз приїздити до Києва, а підприємцям відпала охота вкладати інвестиції у цій країні.

Примостившись сяк-так, ми пішли перекусити й купити дещо з харчів. Ми колись часто заходили до ресторану "Хрещатик", де нас завжди тепло вітали. Цього разу офіціанти, які гуртом сиділи при дверях, не відповіли на наше вітання, — одна лиш встала й обслужила нас холодно й по-російському. У великому ресторані не було й душі. Коли ми виходили, всі дивились вовком, як за "добрих" советських часів, і не попрощали нас ні словом. У гардеробі, де ми відбирали плащі, обслуговував гарний, високий чоловік, який говорив до нас виключно російською мовою. Подавши нам плащі, сказав іронічно українською мовою: "Ще не вмерла Україна". "Ні, ще не вмерла!" — відповів я й пішов геть. Потім дружина хотіла зателефонувати до Варшави й повідомити рідних, що ми щасливо доїхали. Набрала 071, щоб дістати код до Варшави. Телефоністка сказала їй російською мовою, що не розуміє її. Коли врешті зрозуміла, сказала код так скоро, що дружина нічого не розібрала. Розхвилювана, попросила мене допомогти їй. Я набрав 071, попросив телефоністку чомно, щоб говорила повільно, але вона знову прожебоніла щось нерозбірливе й кинула слухавку. Я набрав знову — вона прямо кинула слухавку. Я набрав спокійно знову — повторилось те саме. Але за шостим разом натрапив на культурну жінку, яка допомогла мені.

Немає сумніву, що русифікація в наступі в Україні. Але не в цьому лише діло. Ці ж самі люди голосували два роки тому за самостійність. Це прямо протест проти тієї біди й убогості, до якої довів народ Уряд самостійної

України. Таким протестом є й тихий саботаж на всіх рівнях суспільної структури.

Коли ми пішли купити хліб, до нас приступила жінка (не жебрачка, а нормально вдягнена) й попросила буханку хліба, якої не мала за що купити дітям на Різдво. Переходячи попід Хрещатиком на другий бік, ми натрапили на лихенько зодягнену жінку, яка сиділа на голому бетоні й хрестилася в подяку за кожную лепту. Чим далі ми йшли, тим більше було простягнутих рук. На бульварі Шевченка підійшла з простягнутою рукою молоденька матір з дитиною, — обоє нужденні. В переповнених автобусах і метро лица киян були сумні.

Хто винуватий? Всюди і завжди за стан країни відповідає голова держави. В першу чергу. І немає що спихати вину на когось іншого. Замість брати до Уряду людей з розумом і візіями, наш Президент відпихав їх, а наставляв "своїх", які, виглядає, не знають, як вивести країну з кризи, або прямо наче діють так, щоб усе розвалилося.

Парламент несе другу вину. Депутати, мені здається, дбали основно про власні блага: квартири, лімузини, грубу валюту, а не про народ. І це в однаковій мірі відноситься до старої й нової (демократичної) нomenclатури. А народ України ще раз опинився без нікого, хто бдав би про його долю.

Колись були люди, які гостро ставили питання про русифікацію й інтернаціоналізм. Сьогодні русифікація в Україні шаліє, як ніколи перед тим. Та колишнім поборювачам русифікації затулили уста, дуже розумно, портфелями міністрів та високих чиновників.

І я хотів би спитати своїх колег депутатів, міністрів, віцепрем'єрів, які їздять по Америці, Канаді й Аргентині, яких возять лімузинами по Києві, чи вони хоч раз поїхали набитим людьми метро на окраїни Києва, щоб глянути в сумні, пригноблені лица свого народу, який став "безперспективним", якщо йде про майбутнє? Чи переходили ці мої колеги попід Хрещатиком, щоб помітити простягнені руки Христа ради? Не вистачає бо пригадувати про народ тільки в часі виборів.

Мені пощастило почути в телевізії розмову делегації, яка їздила до Китаю. Зрозуміло, що економічні досягнення Китаю не для України, яка мусить знайти свій модель... Так розумували делегати. Хоч всі вважали, що треба притягати туристів і підприємців. Але ці наші достойники не свідомі того, як "вітають" туристів і підприємців хлопці в мундирах на Борисполі, бо їх, достойників, негайно впускають окремим входом...

Можна було б ще говорити про дегуманізацію в найвищих сферах, де еліта на новий рік бавиться на 500-долларовому "Віденському балі", а люди на вулиці голодні. Та годі. Народ наш покинутий. І до нього не прийшла з Різдвом 1994 року нова радість.

В Україні помітний великий і спонтанний відрух до релігії. Але впродовж комуністичного 70-ліття нищилися традиції, витиралися з пам'яті ритуали, зникало почуття релігійності. Тому люди тепер вибирають окремі куски, які ще збереглися в пам'яті старих та в церквах, щоб скласти з них образ різдвяних святкувань. Старі священники свідомі цієї проблеми і після відправ пояснюють вірним значення тих відправ.

В загальну свідомість народу увійшло вже почуття, що Свят-Вечір і Різдво — це великі свята, і їх широко святкується. Але справжньої і повної різдвяної атмосфери ще нема, бо натрапляється на прогалини, які світять пусткою.

І так, всі знають, що на Свят-Вечір готується 12 страв, але не всі свідомі, що страви ці, наприклад, повинні бути пісні. Теж не всі знають, що подарунки кладеться під ялинку, що треба помолитись перед трапезою, повиншувати чи залишити для померлих страву.

На Різдво ми пішли до Володимирівського собору. Там відбувалася величава відправа, а людей було стільки, що не можна було ворухнутись. Та це не заважало тим людям купувати свічки і попихатися, дослівно ліктями, в різні сторони собору до різних святих. Маса людей безнастанно входили й виходили й оббивали нас з усіх боків. Іншими словами, немає у вірних ще тієї потреби заглибитись у містерію Різдва. Для них важливіше "поставити свічку" чи просто пропхатися й подивитися на відправу.

Після обіду на одному кінці Хрещатика народ товпився по крамницях з харчами, — це витворювало більше атмосферу американського "sales day", ніж Різдво. На другому кінці Хрещатика, на Майдані Визволення, з одного боку стояла велика ялинка, було кілька дідів морозів та кілька ведмедів, які напевно творили різдвяний міт в уяві дитвори; з другого боку, на п'єдесталі колишнього пам'ятника Ленінові, співали хори з різних місцевостей України. Ці співи передавалися гучномовцями уздовж цілого Хрещатика. Хори ці чомусь співали народні пісні, в більшості досить погано, і це, знов же, нагадувало більше советські паради, ніж Різдво. Тільки ввечері ті хори почали співати колядки, на вулицях зустрічалося переодягнених колядників із зіздами, — різдвяна атмосфера була вже сильніше відчутна.

Але Шедрий Вечір і Йордан ще не прийнялися як великі свята і мало хто їх святкує. Йордан ще не є навіть державним святом і ніхто не має вільного від праці дня.

Отже, народ наш, без уваги на біду, вибирає клапти свого минулого, витягає з пам'яті давні ритуали та вглиблюється в традицію. І це справа лише декількох років, коли він повно відтворить образ різдвяних святкувань і духовно заглибиться в нього.

(Надіймося — Ред.) ■

СЕРДЕЧНО ДЯКУЄМО ЧИТАЧАМ ЗА СВЯТКОВІ Й НОВОРІЧНІ ПОБАЖАННЯ І ЩИРО БАЖАЄМО ВСІМ ТАКОЖ ЩАСЛИВОГО, ЗДОРОВОГО ТА НАДІЙНОГО НОВОГО РОКУ!

Ада Горгота і Мар'ян Горгота

*Це здавна лжа солодка й перелесна,
А правди не була і не було.
І фарисеям таврувати зло
Така відрада. І дивитись чесно
Ув очі жертвам.
Правди не була.
Ця істина така легка й дешева.
Чи ж варта гладить долю проти шерсті,
Як все, що люди кажуть, — лиш слова?
Слова. І набік схилена голівка.
Й потік тече,
Кудись тече й тече.
Запічна мудрість
І діла заплічні.
Усе, що з роду фарисеїв — вічне!
І янголятко віри не втече,
Бо де не ткнеться, скрізь його стріва
Голчастий сміх,
Що правди не була
І не було, і просто непорядки,
Що ось отак босоніж по снігу
Ще бігає це дике янголятко!*

Д-р Олександр Костирко
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

F.I.N.D.S.

*Dress
For Less*

Discount
Designer
Fashions!

UP TO **50% OFF**

Open 10 to 6; Th-Fr till 8p.m.

A NEW FACE

IN THE BLOOR WEST VILLAGE

2186 Bloor Street West
(upstairs) opposite No Frills

763-2722

TORONTO, ONTARIO

Леонід КУЧМА

ДЕРЖАВНА САМОСТІЙНІСТЬ — СИЛА НАШИХ КРИЛ

(Слово до читача)

Питання — бути чи не бути Україні космічною державою, — сьогодні для мене, як Президента самостійної держави, так само, як і для кожного українського патріота, не залишається без відповіді: Україна була, є і завжди буде серед тих країн, яким не байдужий, захоплюючий і пізнаваний Космос, які розкривали і розкривають не лише космічні теорії, а й віддавна застосовують космічні досягнення у дерзновенному повсякденні.

Не забуваймо мудрости древніх: людина з колиски Землі ввійде у Дім Всесвіту. Може саме ця мудрість осяяла останні дні життя нині всесвітньо-відомого українця, — народника-волелюбця і вченого-дослідника Миколи Івановича Кибальчича, який вже у в'язниці, приречений імперським царатом до смертного вироку, ще 1881 року теоретично розробив проект реактивного літаючого апарата. Може саме з тих пір світло долі сина України Миколи Кибальчича не дає згаснути українському сяйву в сузір'ї інших держав...

Історія космічних злетів України славилась і славиться у світі іменами вчених, без яких шлях до зірок уже просто немислимий. Назву тільки його першопроходців: М. Кибальчич, Ю. Кондратюк, С. Корольов, В. Глушко, В. Чоломей, М. Янгель, Ю. Симонов, В. Ковтуненко, О. Макаров, В. Уткін... Не буде перебільшенням сказати, що українське космознавство не можна уявити без імен президента Федерації Космонавтики України А. Завалішина, В. П. Горбуліна, заступника генерального директора Національного Космічного Агенства України А. Жалко-Титаренка, академіка Я. Яцківа, члена-кореспондента АН В. Лялька, ветерана Байконура Ф. Мостового та багатьох інших.

А хто не знає українського льотчика і космонавта Павла Романовича Поповича?... Це ж його авіаційні й космічні траси — гордість не тільки наша національна, а й гордість усіх нас, як землян.

З нагоди 50-річчя "Південного Машинобудівного Заводу" мені, як такому, котрий пропрацював на цьому підприємстві понад 30 років, пройшовши в його трудовому колективі від інженера до генерального директора, і як Президентові України, випала честь акцентувати: історія заводу — ювіляра кращими сторінками історії країни дала нам змогу на рівних розмовляти з усім світом і забезпечила мир на землі. Адже саме на цьому заводі створено чотири покоління ракет, якими виведено на орбіту 400 унікальних космічних апаратів. Це — надзвичайний внесок у справу становлення Української Держави. Саме від цього міцніла, міцніє і міцнітиме сила наших крил державної самостійності.

Американський астронавт Брюс Мак Кандлесс, одержуючи медалью імени визначного українського

космонавта Юрія Кондратюка, визнав: "Всі ми — певною мірою астронавти, всі є членами команди на маленькому космічному кораблі, ім'я якого — Земля, і, не зважаючи на конкуренцію, нам треба жити на ній в мирі".

Саме мирному здійсненню польотів американських астронавтів на Місяць і послужила схема подолання шляху, яку обгрунтував теоретично наш Юрій Кондратюк.

Наша молода держава має максимально, з найбільшим ефектом, використати набутий досвід у галузі космічної технології. Ми не повинні відмовлятися від плівнів участі України в освоєнні Всесвіту.

В найближчі роки передбачено запустити національні супутники зв'язку, зондування Землі, а ще — задуми здійснення ряду проектів освоєння океану Космосу. На зоряному терені буде здійснюватися міжнародна співпраця і співробітництво між Україною, Росією, США та європейськими державами.

Наше майбутнє — в широкій інтеграції українських технологій у міжнародне товариство. Ці технології викликають все більший інтерес до себе в усьому світі. Космічні злети України у ближній і дальній Космос, — у дослідження навколоземної стратосфери та у дослідження світу зірок і галактик, — мають бути не тільки самостійними, а й спільними з країнами близького і дальнього зарубіжжя.

Наша Україна, в якій у космічних злетах було славне минуле і передбачається майбутнє, зобов'язана берегти своє ракетно-космічне нинішнє, розвивати і примножувати його. Як Президент України, я обіцяю в цьому всебічну підтримку. ■

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

-- ROMIKA -- SALAMANDER -- LA VALLE
-- GALLUS -- ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

ІНТЕРВ'Ю З МИТРОПОЛИТОМ ФІЛАРЕТОМ

Інтерв'ю з Блаженнішим Філаретом, Митрополитом Української Православної Церкви Київського Патріархату було записано ще 22 березня 1994 р. в м. Києві. Інтерв'ю взяв д-р Анатолій Лисий. З незалежних від нас причин воно не було опубліковано раніше. Заторкнені тут справи нашого церковного життя залишаються актуальними. Тому друкуємо це інтерв'ю тепер. — *Ред.*

А. Л.: — *Блаженніший Владико! Який в теперішньому моменті є стан УПЦ Київського Патріархату в порівнянні з іншими православними Церквами в Україні?*

Вл. Ф.: — По-перше, Українська Православна Церква Київського Патріархату є помісна Церква українського народу. Вона має незалежне, самостійне управління, тобто автокефальне управління і відрізняється від другої частини Української Православної Церкви Московського Патріархату тим, що ця друга частина є підпорядкована московському патріархові. Якщо Київський Патріархат підтримує 49% православного населення України, згідно опитування, то Московський Патріархат підтримує лише 16%... Хоч порівнюючи кількість парафій, Московський Патріархат на Україні має більше 5 тисяч парафій, а Київський Патріархат має до 3 тисяч парафій. Тобто кількість церков більша у Московського Патріархату, а підтримка населення України набагато більша Київському Патріархату. Тому Київський Патріархат має майбутнє в Україні. Він відстоює інтереси не тільки незалежної Церкви, а також відстоює інтереси свого українського народу і України як держави. В той час, коли — хочуть це вони чи не хочуть — прихильники Московського Патріархату в Україні, все таки служать інтересам іншої держави. Народ все більше і більше розуміє оцю різницю.

Що стосується Церкви, яку очолює патріарх Димитрій Ярема, то ця Церква не має в Україні великого впливу. Її основна частина знаходиться у Львівській області і по одній чи дві парафії ще в деяких областях України. Так, наприклад, в Києві він має одну парафію і одну в Київській області, та ще кілька в інших областях. Тому ця Церква великого впливу не має і я не бачу майбутнього для цієї Церкви. Ми вважаємо, що ця Церква повинна об'єднатись з Київським Патріархатом. Взагалі ми віримо в те, що в майбутньому буде єдина Українська Православна Церква Київського Патріархату.

А. Л.: — *А як, на Вашу думку, Владико, повинні формуватися відносини між УПЦ КП і УПЦ США та інших країн діаспори?*

Вл. Ф.: — На мою думку, всім православним українцям треба об'єднатись в єдину Церкву. Коли Україна знаходилась в складі Радянського Союзу були інші обставини... Але тепер, коли стала Україна дер-

жавною і створилась помісна Церква, автокефальна Церква, тобто та Церква, яку відстоювала діаспора на протязі багатьох десятиліть, то тепер прийшов час, щоб всі ці православні сили об'єднались в єдину Церкву. І, звичайно, під проводом Київського Патріархату. Але, на мою думку, таке об'єднання не повинно зачіпляти інтереси УПЦ в США, Західній Європі і в інших країнах. Тобто, я вважаю, що управління повинно залишитись на правах автономії, але Церква повинна все таки очолюватись єдиним Патріархом — Патріархом Київським. Ми думали, що це повинен був зробити покійний Патріарх Мстислав, бо він же керував і Церквою в США і був Патріархом Київським, але, на жаль, він цього не зробив. Мені здається, що прийшов час. Нам не треба розпорошувати наші сили, а єднатись. А об'єднатись так, щоби це задовольняло українців у діаспорі і щоб Церква помісна українська міцніла і набирала свою силу. Мені здається, ось цей Собор, який намічається провести в Бельгії, в квітні місяці, міг би обговорити якраз це питання і вирішити про вхід до складу Київського Патріархату, під омофором Патріарха Київського і Всієї Руси-України, але на правах автономії.

А. Л.: — *Отже, я зрозумів Вас, Владико, що Київ повинен бути центром православних українців цілого світу. Так?*

Вл. Ф.: — Так, Київ повинен бути центром для всіх православних українців світу і об'єднувати всі Українські Православні Церкви світу. Чи в США, чи в Західній Європі, чи Австралії, чи, навіть, у Канаді. Тому, що українці ж прагнули до Києва, і час такий настав. Я думаю, що все це таки повинно відбутися.

А. Л.: — *Одне питання, яке дискутується часто в діаспорі, це питання мови в Церкві. Українська мова? Старо-слов'янська мова? Російська мова? Чому непомітно дотепер уведення української мови в Богослужіння в УПЦ Київського Патріархату?*

Вл. Ф.: — Ну, по-перше, ми вважаємо, що в Київському Патріархаті поступово ввійде українська мова в Богослужіння. І вона зараз є. Але Собор, який відбувся в 1992 році, прийняв рішення, що у Київському Патріархаті Богослужбовою мовою є українська і церковно-слов'янська. Чому? Тому, що якщо ми будемо наполягати тільки на українській мові, то велика кількість православних українців, які на протязі багатьох років були під впливом російської мови і звикли до церковно-слов'янської мови, можуть відійти від української церкви і тим самим ослабити її. Вони тоді будуть відстоювати в Україні інтереси московського Патріархату, навіть тільки із-за однієї мови. І тому ми вважаємо, що мова повинна зберігатися до відповідного часу і церковно-слов'янська. До того часу, поки виховається нове покоління, вивчить українську мову та стане вживати українську мову не тільки в побуті, а і в церкві.

І це прийде. Крім того ми не вважаємо, що Київський Патріархат не може мати в своєму складі інші національності. Тобто, я маю на увазі насамперед росіян, які у відповідній кількості перебувають в Україні. Якщо ці віруючі хочуть зберігати слов'янську мову, але бути в Київському Патріархаті, то ми це благословляємо і підтримуємо. Зараз, наприклад, до Київського Патріархату приєдналися православні Єпархії в Італії, Франції, Канаді і Німеччині. Там богослужіння відправляється відповідно: італійською, чи німецькою, чи англійською мовами. Але вони бажають бути в складі Київського Патріархату. Так і в Україні. В Україні мешкають не тільки українці, а також православні інших націй. Ми не можемо забороняти їм молитися на тій мові, на якій вони хочуть.

І ще я хотів би додати: ми не повинні відкидати слов'янську мову, як нібито мову російську. Тому що, якщо ми ставимо питання так, що слов'янська мова є мова з якої вийшла російська мова, то ми культуру нашу древню віддамо на вітку росіянам, а не українцям. А з слов'янської мови вийшла і наша українська мова. Тому ми повинні відноситись до церковно-слов'янської мови, як до своєї мови. Тому, що наш український народ, наші предки, молились цією мовою. І потім уже розвивалась наша українська мова, яка відрізняється від російської. А наші предки Володимир, Ольга і інші, вони якраз цією мовою розмовляли. І тому ми багато втратили, якби ми відмовились від церковно-слов'янської мови.

А. Л.: — Цікава думка. Ще одне питання. Як Ви знаєте, наші Церкви в діаспорі, в Америці і Канаді були початково засновані вихідцями з Української Автокефальної Православної Церкви Митрополита Василя Липківського. Ну, наприклад, наша Церква в США на початках була очолена Митрополитом Іоаном Теодоровичем, який був висвячений в Києві під час відновлення автокефалії. Ми маємо в Бавнд Бруці пам'ятник Митрополиту Липківському. Він, як перший Митрополит УАПЦ є у великій пошані між православними українцями. Що Ви думаєте про Митрополита Василя Липківського?

Бл. Ф.: — Щодо Митрополита Василя Липківського: по-перше — це був великий церковний діяч, дуже

багато зробив для відродження української церкви, як національної церкви. І, мабуть, ніхто інший, як він не попрацював і не постраждав за це так багато. Тому, ми шануємо його і пам'ять і всю його працю, яку він зробив для відбудови автокефальної Церкви в Україні. Але ми все таки стоїмо на засадах збереження апостольського переємства. Тобто, ми не поділяємо його точки зору, що можна висвячувати на єпископське служіння пресвітерами. А в нього було якраз таке висвячення і він змінив деякі канони православної Церкви. Тому, ми не поділяємо оцю частину його діяльності, бо вважаємо, що українська православна Церква, автокефальна помісна Церква, повинна дотримуватись усіх канонів православної Церкви, якими живе вся православна Церква в цілому. Тому, що, коли ми порушимо ці канони, то ми відпадемо від вселенського православ'я. Отже наша позиція є така: з одного боку — ми позитивно ставимось до його діяльності по утворенню автокефальної української Церкви, а з другого боку — ми хочемо, щоб наша Церква дотримувалась православних канонів і апостольського переємства.

А. Л.: — Які в даний момент є відносини чи зв'язки Київського Патріархату з Вселенською Православною Церквою?

Бл. Ф.: — Ми після нашого об'єднання, яке відбулося в червні 1992 року мали зв'язки з Вселенським Патріархом Варфоломієм. Я особисто з ним зустрічався і ми ставили питання про утворення автокефальної Церкви в Україні. Ми ставили питання таким чином, оскільки Київська Митрополія належала до Константинопольського Патріархату і неканонічним шляхом була приєднана до московського Патріархату і що Вселенська Патріархія до цього часу вважає теоретично православну Церкву в Україні своєю частиною (Це видно з листа Патріарха Димітрія, який він направив Патріарху Московському Алексію II-му, де було сказано, що Вселенська Патріархія визнає канонічною Церквою Руську Православну Церкву в межах 1593 року. А це значить, що до 1593 року Київська Митрополія не входила до складу Московського Патріархату), тобто, цим самим Патріарх Димітрій сказав, що він не вважає Київську Митрополію, тобто Українську Церкву в складі Московського Патріархату. Теоре-

SIPCO FUTURE FUELS

Доставка Оливи
Повна 24 годинна обслуґа печей

ENERGIES LTD.

Незалежний Представник LENNOX
Уповноважений Представник CONSUMERS GAS

232-2262 * 233-4820

83 SIX POINT ROAD
TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

ROCK OF EUROPE INC.

ПАМ'ЯТНИКИ з УКРАЇНИ

Поліровані в Канаді

Гуртові ціни

Телефонуйте та заходьте

232-1250

90 Advance Road • Toronto, Ontario

з кожного проданого пам'ятника
даруємо \$100

на Фонд Дітей Чорнобіля

Division of Sipco Oil Ltd

тично, він вважає її своєю, а фактично, він визнає її за Московським Патріархатом. Так ось, тому ми і звернулись про надання автокефалії з боку Константинопольського Патріарха. Патріарх заявив, що Українська Церква має право на автокефалію, тому що утворилась українська держава і є підстави для того, щоб український народ мав свою помісну Церкву. Але перешкодою цьому є те, що українське православ'я розділилося і він вважає, що коли об'єднуються православні Церкви в Україні в єдину Церкву, то не буде перешкод для надання їй автокефалії.

А. Л.: — З цього виходить, що найголовнішим нашим завданням є довести до однієї православної Церкви в Україні?

Вл. Ф.: — Оце є головне завдання. Об'єднати все українське православ'я не тільки в Україні, а і у всьому світі. Тоді не буде ніяких фактичних перешкод для визнання цієї Церкви. Тому, що не може вселенське православ'я не визнати 35 мільйонів православних, тобто третину всього православ'я в світі.

А. Л.: — Отче Владико! Останньо ми чули, що ніби уряд України наміряється передати Софіївський собор Українській Православній Церкві Київського Патріархату. Чи це правда?

Вл. Ф.: — Частково правда. Недавній всеукраїнський православний собор, який обрав Патріарха Володимира, звернувся до президента України Л.М. Кравчука і до голови ВР — І.С. Плюща з проханням про те, щоб Київському Патріархату передали Софіївський собор і всі ті приміщення, які знаходяться на території теперішнього музею. Після цього Патріарх і я звернулись знову до цього питання, коли були на прийомі у Президента і голови Верховної Ради. В результаті цього спілкування і допомоги, яку ми отримали від ряду депутатів, президент дав доручення уряду розглянути це питання. В міжчасі віце-прем'єр Микола Жулинський дав у відповідне міністерство розглянути це питання і скласти угоду про передачу Київському Патріархату митрополичих палат і Андріївської Церкви з тим, що митрополичі палати будуть резиденцією Патріарха і що ці палати будуть реставровані церквою. Ми повинні скоро одержати такий договір і потім візьмемося за реставрацію цих палат. Для нашої церкви це має важливе значення, бо цим актом держава визнає, що Київський Патріархат є правонаступником київських митрополитів і що кафедра Київського Патріарха — це є Софіївський Собор. Хоч поки що, Софіївський Собор буде використовуватися як музей, але там будуть відправлятися богослужіння у відповідні свята, тому що держава є зацікавлена, щоб цей пам'ятник архітектури зберегти. Це рідкісний пам'ятник і йому надається великого значення.

А. Л.: — Дуже дякую. Ще одне питання. Які Ваші, отче Владико, побажання для православних українців поза Україною?

Вл. Ф.: — Моє побажання одне: об'єднатися в єдину Церкву. Тому, що це об'єднання буде на користь не тільки Київському Патріархатові, а і діаспорі. Діаспора, точніше українська православна Церква в діас-

порі не буде якимсь острівцем у християнському морі, а вона буде належати до Церкви, яка тримає історичний досвід та свою історичну культуру і традицію. І я думаю, що може настати такий час, коли Київський Патріархат повинен допомогти українській православної церкві в діаспорі. Чим? Духовенства зараз все меншає і меншає, і тому Київський Патріархат міг би потім посилати духовенство на допомогу українській православної Церкві в діаспорі. Ось ми недавно, прийняли рішення про об'єднання з єпархіями в Італії і Західній Європі та Канаді і це зробило велике враження в самій Україні. Мені здається, якби таке об'єднання відбулося, це б підняло авторитет самого Київського Патріархату і ми б відчували більше єдність, як українців, як православних.

А. Л.: — Ви сказали, що якась єпархія з Канади приєдналась до Київського Патріархату?

Вл. Ф.: — Не ця, яку очолює митрополит Василь. А там є в західній Канаді парафії, які відправляють служіння англійською мовою і мають там свого єпископа Лазаря. Єпископ Лазар ввійшов до складу Київського Патріархату.

А. Л.: — Цікаво. Патріархат має тепер три духовні семінарії?

Вл. Ф.: — Патріархат має зараз п'ять духовних семінарій. В Києві, у Львові, в Луцьку, в Івано-Франківську і в Тернополі. Це дає приблизно 600 студентів. І це дає таку надію на наше майбутнє. Тому, що раз є духовенство, є кадри то Церква буде жити. Ми маємо вже духовну академію. Це вже є вища освіта, а це значить, що єпископат вже в нас буде високоякісний.

А. Л.: — Це вже солідний набуток. Ну і на кінець, якщо дозволите, — можете відповісти, або ні, — таке не скромне питання. Які Ваші особисті пляни на майбутнє, Владико?

Вл. Ф.: — Мої особисті пляни — це служити Українській Православній Церкві Київського Патріархату. Служити тому, щоб об'єднати українських православних в одну Церкву. Оце моє головне завдання.

А. Л.: — Дай Боже, щоб це здійснилося. Дуже Вам дякую за Ваші думки. Вони глибокі і багатозначні. Бажаю Вам успіху. ■

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Fax: (416)-236-3677

Інж. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

● Консультативна інженерська фірма міжнародного
засягу. ● Виконує всі фази планування, будови
і перевірки більших індустріальних проєктів.

ЄДИНА НАЦІОНАЛЬНА ЦЕРКВА: МРІЯ ЧИ ДІЙСНІСТЬ?

Останнім часом дедалі більшого поширення в Україні набуває ідея єдиної національної Церкви. На неї покладається велика надія, як на опору в державотворчому процесі, як засіб подолання міжконфесійних суперечностей, які серйозно гальмують цей процес.

Якщо розглядати шанси різних Церков, що існують у нас сьогодні, на ролю єдиної національної, то, на перший погляд найбільші вони у православ'я. Дійсно, православна релігія має найглибше коріння в українських землях, його ідеями проникнули національна свідомість, самосвідомість, культура, побут, звичаї, традиції значної частини народу України.

Однак навіть за таких умов православній Церкві важко стати єдиною всеукраїнською. Справа в тім, що її роля в історії українського народу була складною і неоднозначною. В одні часи вона об'єднувала націю, в інші — служила засобом денаціоналізації. До так званого возз'єднання України з Росією 1654 року православ'я в Україні набуло досить чіткого національного змісту, мало власну церковну організацію — Київську митрополію. Пізніше українське православ'я було поглинуте Руською православною Церквою. За кілька століть перебування в її складі, воно втратило свою колишню самостійність, національні особливості. В умовах царського самодержавства православ'я в Україні, як і вся Україна, стало об'єктом русифікації.

За радянських часів Український екзархат Руської православної Церкви не змінив своєї антиукраїнської спрямованості. На перших порах національного відродження він, а потім утворена на його основі Українська Православна Церква, яка знаходилась в юрисдикції Московського патріархату, не лише не підтримували цього процесу, а навіть свідомо перешкоджали йому.

Нині українське православ'я переживає нелегкі часи. Воно внутрішньо розколоте на кілька церков: Українську Православну Церкву — Київський Патріархат (УПЦ-КП), Українську Православну Церкву (УПЦ) та Українську Автокефальну Православну Церкву (УАПЦ), які ворогують між собою. Звичайно, що в такому стані воно не може виконувати ролі єдиної національної Церкви. Першочергове завдання сьогодні перед православними українцями, — це припинення ворожнечі між собою і об'єднання в одну Церкву. Безперечно, злиття українського православ'я в одну організацію могло б значною мірою послабити міжконфесійне протистояння, поліпшити загальну релігійну ситуацію в Україні і сприяти тим самим державотворчому процесові.

Але навіть за умов об'єднання всього українського православ'я в одну Церкву, воно не зможе реально претендувати на ролю єдиної загальнонаціональної. Справа в тім, що серед самих православних, що мешкають в Україні, є люди різних національностей, які орієнтуються на відповідні православні Церкви. Так, якщо православні українці належать до різних українських церков (УПЦ-КП, УПЦ, УАПЦ), то росіяни здебільшого є при-

хильниками Московського патріархату, болгари пов'язують себе з Болгарською Православною Церквою, молдаване — з Румунською і т.д. Крім того, не все населення України є релігійним, а не все релігійне є православним.

Для західних областей України, наприклад традиційною релігією є греко-католицизм, який за чотири століття свого існування набув національних особливостей, тісно зрісся з народною культурою, звичаями, традиціями Галичини. Сьогодні Українська Греко-Католицька Церква активно підтримує процес творення Української незалежної держави, сприяє духовному і культурному відродженню в Україні. І хоча, як показують соціологічні дослідження, 56,3 відсотка опитаних греко-католиків підтримують ідею єдиної національної Церкви, розуміючи, правда, при цьому свою, у неї мало шансів на цю ролю. Найвагомішою причиною цього є її регіональне поширення і вплив...

Сьогодні у різних колах, як світських, так і церковних, активно пропагується ідея об'єднання українського православ'я і греко-католицизму.

Для більшої переконливості прихильники цієї ідеї посиляються на церковні авторитети минулого, зокрема на православних митрополитів Петра Могили, Іларіона (Огієнка), Василя Липківського, греко-католицьких ієрархів митрополита Андрея Шептицького, кардинала Йосифа Сліпого, які свого часу виступали за єдність християнських Церков в Україні. Ця ідея, як бачимо має давнє походження, але вона так і залишилась нереалізованою. Спроби повернути греко-католиків до православної Церкви після сумнозвісного Львівського собору 1946 року очікуваних результатів не дали. І не лише тому, що православ'я в Україні було представлене Руською православною Церквою, а ще і тому, що відійти від своєї віри, віри своїх батьків виявилось не так просто.

Навіть при формальному переході частини греко-католиків у православ'я вони по своїй суті як раніше залишились греко-католиками, а коли з'явилась найменша можливість, ціною величезних зусиль почали відроджувати свою Церкву. Об'єднання греко-католиків з православними, як і раніше, залишається проблематичним. Адже, незважаючи на наявність багатьох спільних рис, у них немало відмінного. Кожна з Церков має своє віровчення, організаційні структури, центри, послідовників, лідерів тощо.

Однією з серйозних перешкод на шляху єдності Церков будуть претензії на владу окремих релігійних діячів, як з боку однієї Церкви, так і з боку інших. За даними конкретно-соціологічних досліджень вищих православних ієрархів підтримує 72,7 відсотка опитаних; греко-католицьких, зокрема кардинала Любачівського, 16,7; Папу римського — 14,6 відсотка. А особистості у Церкві як відомо, відіграють значну ролю і вплив їх на рядових віруючих величезний. Крім того, добровільно не відмовиться від українських греко-католиків і Ватикан,

так само як і Московський патріархат не відмовиться від підпорядкованої йому частини православних українців.

Зважаючи на всі ці аргументи, можна зробити висновок, що на нинішньому етапі розвитку релігійного життя в Україні, об'єднання православних з греко-католиками є досить проблематичним. Сьогодні можна лише говорити про певну міру зближення екуменічних контактів між ними, а не про їх повне злиття...

Малоймовірними є також сучасні спроби відродити РУН віру (Рідну українську національну віру) та видати її за найбільш традиційну релігію українців. Звичайно оновлене українське язичництво в умовах демократичного суспільства має право на існування. Нереальними є претензії її прихильників зобразити цю релігію єдиною національною, а християнство — чужою вірою для українців. Між дохристиянськими віруваннями східних слов'ян і релігійними уявленнями сучасних українців пролягає надто велика історична дистанція. Відродити розірвані тисячолітньою історією духовні зв'язки між десятками поколінь сьогодні неможливо із-за наявності суттєвих відмінностей у світоглядах сучасних українців і їх далеких предків. Коріння слов'янського язичництва сягає у сиву давнину, воно є релігією свого часу. Його традиції сьогодні настільки втрачені, що відродження цих поглядів на світ у їх первісному вигляді та спроби піднесення їх до рівня загальнонаціональної релігійної ідеології інакше як штучними назвати не можна. Тим більше, що значну частину язичництва, яку християнству не вдалося витіснити у процесі свого утвердження, воно органічно ввібрало в себе і пронесло протягом століть.

Слід мати також на увазі, що ні православні Церкви, ні греко-католицька, ні різні протестантські релігійні організації, що існують в Україні добровільно не здають своїх позицій ні РУНвірі, ні одна одній.

Коли мова заходить про майбутню єдину національну Церкву в Україні, обов'язково виникає питання про її центр, точніше, про місце його знаходження. На перший погляд, на роль національної може претендувати лише та, яка має свій центр у тій країні, де проживає корінний народ. Дійсно, наявність власного, а не закордонного центру є важливою умовою існування.

Національну ідею, як переконує світовий досвід, можуть гідно нести навіть Церкви, центри яких знаходяться за кордоном. Яскравим прикладом цього є католицька Церква в Польщі, греко-католицька Церква в Україні, які тісно вплетені в контекст національного життя своїх народів, хоча і зорієнтовані на Ватикан, який є світовим центром католицизму. Національними релігійними організаціями по своєму статусу і суті є зарубіжні українські Церкви, центри яких також знаходяться за кордоном (Українська Православна Церква з центром у США, Українська Православна Церква з центром в Канаді і т. ін.). Існуючи поза межами України і маючи закордонні центри, українські Церкви (православна, греко-католицька) протягом десятиліть служили національній справі, високо тримали серед зарубіжного українства національну ідею.

А хіба Українська Православна Церква, перебуваючи у канонічній єдності з Московським патріархатом, до вирішення питання про свою повну незалежність не може

сприяти державотворчому процесу в Україні, національному та духовному відродженню? Звичайно, що може...

Кожна з наявних релігійних організацій має специфічні засоби, щоб у міру своїх можливостей служити розбудові незалежної держави, духовному відродженню народу. Більшість Церков активно підтримують ці процеси. Але жодна з них не охоплює впливом більшості населення, що є по суті однією з визначальних умов для того, щоб претендувати на роль єдиної національної Церкви. Тому, жодна наявна релігійна організація не може виступати консолідуючою силою всього багатонаціонального і багаторелігійного українського суспільства, в якому поруч з численними віруючими є значна частина людей нерелігійних. Серед тих також немало національно свідомих громадян, що душею вболівають за українську національну справу, за духовність. Ігнорувати світоглядний вибір цих людей було б несправедливо.

Створення уніфікованої Церкви є проблемним з огляду на ті процеси, які відбуваються в сучасному релігійному житті України. Для нього характерна не інтеграція, а конфесійне розшарування, множення релігій, що здавна існують в Україні, зокрема такі як православ'я, греко-католицизм, різні течії протестантизму (баптизм, адвентизм, ієговізм, п'ятидесятництво) останнім часом з'явилося немало нових. Це віра Багаї, церкви повного Євангелія (Джерело життя), церкви Ісуса Христа святих останніх днів (мормони), церква "Нове життя", товариства свідомості Крішні, "Дослідників Біблії" та багато інших. Якщо у кінці 80 років в Україні було близько 20 конфесій, то зараз їх понад 60.

Поліконфесійність (багато-релігійність) в Україні є сьогодні об'єктивною реальністю. Послідовники різних релігій мають певні стереотипи мислення і поведінки, викоринити які не просто дуже важко, а неможливо. Окрім усього це пояснюється тією обставиною, що значна частина віруючих (понад 44 відсотки) мотивує свій конфесійний вибір тим, що це віра їх батьків, а 21,6 відсотка опитаних свою належність до тієї чи іншої релігії, Церкви, пов'язують з традиціями, звичаями, культурою свого народу. Звичайно, абсолютна більшість віруючих не відступить від віри своїх батьків, не порушить звичаїв і традицій свого народу в ім'я реалізації нав'язаної їм зовні ідеї.

Тим більше, що ставлення релігійних людей до проблеми єдиної національної Церкви неоднакове. Із загальної кількості опитаних віруючих її підтримали лише 25,6 відсотка, тоді як заперечували 41,4. Байдуже ставлення до неї виявили 11,9. Щодо конфесій, то найбільшу прихильність до цієї ідеї виявили віруючі, що належать до Української Автокефальної Православної Церкви (77 відсотків), до Української Греко-Католицької Церкви (56,3), в той час як протестанти (від 90 до 98) і римо-католики (82,6) рішуче виступили проти неї. Опитування показало також, що в західному регіоні ідея єдиної національної Церкви популярніша, ніж на сході, півдні, в центральних областях України. Особливо негативне ставлення до уніфікації релігії у представників національних меншин.

І хоча давній лозунг "одна держава — одна церква — один народ" — зовні досить привабливий, реальність

сьогодні така, що втілити його в життя українського суспільства неможливо без серйозних порушень прав людини, свободи совісті. Тому про "єдину святую соборну апостольську Церкву" можна лише мріяти. В сучасних умовах ця мрія нездійсненна.

Ідея створення в Україні єдиної національної Церкви тісно змикається з проблемою державної релігії. Невипадково, мабуть, останнім часом серед прихильників цієї ідеї все менше згадується про відокремленість Церкви від держави. У багатонаціональній за своїм складом населення державі при такому релігійному розмаїтті постановка питання про якусь пріоритетну Церкву є не просто помилковою, але й небезпечною. Спроби її практичної реалізації не лише не знімуть міжцерковних суперечок, а значно загострять їх, призведуть до втягування в конфлікт інших конфесій, що звичайно, не сприятиме утвердженню єдиності українського народу.

До громадського миру і спокою веде не конструювання єдиної християнської Церкви, а послідовне дотримання прав і свобод, повноцінне забезпечення однакового правового статусу всім релігійним організаціям, надання їм рівних умов у відзначенні релігійних свят, використанні засобів масової інформації тощо.

Постановка питання про єдину національну Церкву зумовлена не стільки релігійними, скільки політичними причинами. У справді ж демократичних країнах положення релігійних організацій залежить не від суб'єктивних намірів тих чи інших політиків, а нормується законом.

Безперечно, бажання консолідувати українське суспільство, від кого воно не виходило б, заслуговує схва-

лення і передбачає вирішення церковного питання, необхідною умовою якого є ліквідація міжконфесійного протистояння. Основою повинен бути конструктивний діалог, який привів би до зближення релігійних організацій.

Майбутнє церковного життя в Україні — не в реалізації ідеї злиття Церков, а в мирному співіснуванні усіх наявних у ній віросповідань, у терпимому ставленні віруючих різних конфесій один до одного, як це робиться у всьому цивілізованому світі. Україна потребує сьогодні чіткої теорії та дієвої практики міжконфесійного порозуміння в ім'я миру і злагоди.

Друкується скорочено.

Автор є кандидатом філософських наук. ■

BABY POINT LOUNGE 343 Jane St., Toronto tel. 767-2623

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ
НА ВСЯКІ ОКАЗІ!**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

So-USE CREDIT UNION STUDENT SERVICE

Our unique STUDENT SERVICE* no-fee banking package provides Ukrainian post-secondary students with worry-free financial assistance, including:

- \$100 in So-Use Credit Union shares
- Daily interest, No-charge chequing account
- So-Use automated banking Membercard
- with Interac and Direct Payment access
- \$500 Line of Credit
- So-Use Mastercard
- So-Use Voice - Bank by phone
- Scholarships

**Call our Member Service Officers for details
of the So-USE STUDENT SERVICE***

*Some conditions apply.

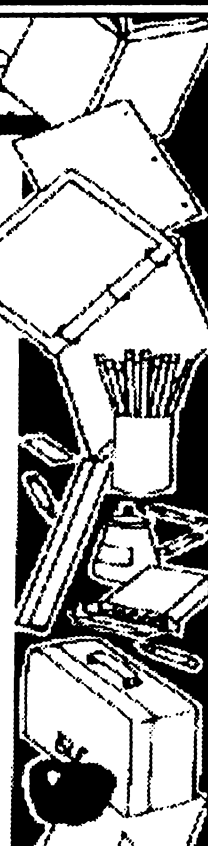
So-USE CREDIT UNION BRANCHES

TORONTO
OSHAWA
MISSISSAUGA
So-USE VOICE

2265 BLOOR ST. W.
31 BLOOR ST. E.
26 EGLINTON AVE.

(416) 763-5575
(905) 432-2161
(905) 568-9890
(416) 760-9940

МІТИ, РЕАЛЬНІСТЬ І НАШІ ЗАВДАННЯ

(З доповіді Михайла Гориня на конференції Української Республіканської Партії у Києві,
12 серпня 1994 р.)

...Аналіза останніх виборів продовжується досі і супроводжується новими мітами, призначення яких суто психотерапевтичне.

Міти заспокоюють травмоване сумління і разом з тим спрямовують його вбік від справжніх причин появи саме такого парламенту та настроїв виборців, які надали перевагу прокомуністичним кандидатам та промосковськи орієнтованому Президентові.

I. Реальність

Чи можемо ми сьогодні заявити про те, що основною причиною саме такої політичної карти України є помилки національної демократії та конфлікт у її середовищі? Вважаю, що потверджуюча відповідь на це питання була б фатальною помилкою.

По-перше, розвал російської комуністичної імперії не йшов у парі зі зміною настроїв народу. Імперська неволя понівечила душу народу, спотворила систему його духовних цінностей, розтоптала мораль, убила почуття національної гідності й гордості, розвинула комплекс другорядності, вкарбувала у свідомість систему психологічних стереотипів, які житимуть не один рік, проявляючись у ставленні до власної держави, її ворогів, до праці і самого себе.

Як і сто років тому, деякі соціологи сьогодні бідкаються, що проголошення незалежності застало народ непідготовленим. З цього приводу І. Франко писав у статті "Панщина та її скасування в 1848 році в Галичині":

"Про те, що свобода застала наших людей неприготованими, нема що говорити. Жий вони ще й сто літ під панщи́знями́н буком, то певно не були б ліпше приготувалися до свободи..."

Тільки сама свобода і ніхто інший може приготувати чоловіка і цілий народ до свободного життя."

По-друге, перебудова економіки, переорієнтація кооперативних зв'язків, відсутність ефективної програми виходу з економічної кризи викликало зубожіння людей і ностальгію за минулим, більш ситим рабством.

По-третє, імперські кадри в Україні, що залишилися після 24 серпня 1991 року як наслідок специфічної оксамитової революції, дуже обережно включалися в державне будівництво, подекуди шкодили йому, що призвело до гальмування процесу виходу з економічної кризи, національного відродження, оновлення кадрів.

По-четверте, російська кляса дуже швидко оговталася після розвалу імперії і почала енергійні заходи на її відновлення. Пролилася кров у Придністров'ї, Азербайджані, Грузії, Середній Азії. При мовчазній згоді держав Заходу відбувається відновлення імперії у старих кордонах. На черзі героїчна Чечня. Україні присвячується особлива увага і постійний тиск на неї як економічний, так і

політичний. Сепаратистські рухи в Україні знаходять відкрити політичну підтримку збоку урядових осіб Росії.

По-п'яте, інертність національно-демократичних сил, егоїстично-сектантський підхід до вирішення гострих політичних питань, кабінетний характер діяльності призвів до того, що за унікальних сприятливих умов наслідки пропагандивної діяльності мізерні...

Чи можна в цій ситуації стояти збоку, чекати, поки не провалиться зі своєю політикою Кравчук чи Кучма? Так могли б поступити політичні діячі, для яких незалежна держава поза шкалою цінностей.

II. Міти

В Україні почався новий етап державного будівництва. На політичній арені з'явився повний спектр сил; від крайніх лівих до крайніх правих. За три роки існування українська держава забезпечила основні права, які вплинули на пожвавлення політичного життя...

Деякі радикальні націонал-демократи добачають інертність державотворчих процесів у втраті політичного моменту після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року. Адже так легко, на перший погляд було усунути від влади комуністів і надати розмаху будівничим процесам.

Так виник перший міт. Його суть зводилася до бичування тих, хто не скористався моментом. Проте достатньо піддати спекулятивній (тобто логічній) аналізі матерію цього міту, аби переконатися у його неспроможності. Усунути комуністів від влади чим? (яким механізмом?) Замінити ким? Популярні концепції декомунізації нашого суспільства, які зводяться до швидкого і, що найголовніше, простого вирішення цього питання, сьогодні виглядають інфантильними прожектами.

У 1991 році ми не мали партій, готових очолити процес повсюдної заміни влади. Силкові структури були на боці державного партійного апарату і чинили немало перешкод у проведенні мітингової політики. Міліція і КГБ йшли на поступки, але не втрачали контролю над ситуацією і не були готові передати владу в руки новим силовим структурам, якби навіть такі з'явилися...

Що ми могли в серпні 1991 року, показали вибори 1994 року. На липневий тур ми не мали кандидатів, аби перекрити більше сотні округів.

Уже тоді багато з нас були переконані, що в оксамитовий характер революції не вписуються силові прийоми. У самому зародку, в генах, наша революція була запрограмована як еволюційний процес, у якому вільне і справді демократичне змагання політичних сил визначають характер і напрям політичних та економічних процесів.

Якщо ми справді щось пропустили, то це час і можливість самовідданої праці над розбудовою державних

інститутів та зміною політичного і психологічного обличчя людей. Таких унікальних сприятливих умов не знав наш народ ніколи. Що можна зробити за кілька років праці, вказує нам історія. В 1648 році повстанці воювали з Річчю Посполитою за козацькі вольності. Але вже в 1656 році легіон козацьких полководців, після віленського польсько-московського договору, запряглися вмерти за українську державу. Борці за вольності стали зрілими державними мужами.

Який висновок? Ми втратили час. Час активної праці над запровадженням у життя, в першу чергу, тих змін, які передбачені існуючим законодавством у ділянці економічного, політичного й культурного життя нашого народу і стимулювання нових державотворчих законодавчих актів.

Міг другий. Покращення ситуації в Україні можливе лише через радикалізацію форм і методів діяльності національно-демократичних сил. Радикалізм як принцип. Якщо так, то він повинен діяти радіально, на 360 градусів, і торкатися всіх сфер матеріального і духовного життя народу.

Упродовж віків український народ ставився до влади ворожо і з острахом. Влада була чужою, і від неї можна було чекати всяких пакостей. Негативне ставлення до влади стало традицією, особливістю ментальності нашого народу, мірилом патріотизму й морального здоров'я людей. Бути з владою означало бути відступником. Ситуація змінилася 24 серпня 1991 року. Україна проголошена незалежною державою. Жалюгідний стан урядових структур, жалюгідний стан цілої нації, економіки штовхає до застосування радикального принципу як до тих, хто вершить владу, так і до тих, хто є об'єктом влади.

У даному випадку немає тих, хто завжди правий, і тих, хто завжди в усьому винен. Традиційне: народ завжди правий — наштовхується на реальну дійсність і вимагає корекції. Бо не може радикально настроєний націонал-демократ виправдати ту частину наших громадян, які скандують: "Зачем мне такая Украина, когда полки пустые" чи "Лучше жить хорошо, чем вымирать самостийно"...

Кожен з нас розуміє, що радикальна атака на державний апарат без уваги до стану національної свідомості народу — це тактика, приречена на провал. Універсальне застосування цього принципу до двох складових процесу державотворення теж веде до провалу такої політики...

Намагання пояснити наш неуспіх на виборах браком радикалізму спростовується мізерним представництвом у ВР таких політичних утворень як УКРП, УНА-УНСО та навіть Руху. Причини слід шукати глибше. І вони криються не тільки в економічному стані нашої держави. Власне, економічне становище є певним наслідком рівня національної свідомості нашого народу, самоусвідомлення себе як нації, і про що вже говорилося вище, і навпаки.

III. Наші завдання

Перед нашою партією новий час ставить вимогу уточнити своє місце у когорті будівничих держави і демократичного суспільства. Де ми, як політична сила,

можемо прикласти свої руки і розум найефективніше для досягнення нашої стратегічної мети. Я вважаю, у "Концепції діяльності УРП в нових умовах. Держава, нація, свобода" УРП визначила своє місце в політичному житті України. Поруч з іншими проблемами в ній основна увага зосереджується на піднесенні національної свідомості народу: "Оскільки питання про владу вирішується в залежності від свідомості виборців, то шлях до перемоги пролягає через зміни в ній".

Отже, об'єктом діяльності УРП і сьогодні має бути підвищення національної свідомості нашого народу, консолідації нації. Тут потрібний комплекс заходів, комплексна програма, яка охоплює економічне, релігійне, культурне і освітнє життя нашого народу.

За часів імперії така програма могла би вважатися ще однією утопією. Сьогодні вона може стати пляном дій, оскільки суттєво змінився інструментарій партійної діяльності. За часів колоніалізму ним була тільки пропаганда у дуже вузькому діапазоні. Сьогодні він поповнився діяльністю депутатської фракції у законодавчому органі, керівниками районних та обласних Рад, доступом до радіо й телебачення. З'являються кредитові спілки як перші ластівки нашої фінансової незалежності, асоціації фермерів, що знаходяться під впливом республіканців, пропагандистів ідеї приватизації на селі і в місті. Всі вони працюють на консолідацію нації. Я дозволю собі звернути Вашу увагу на деякі пропозиції.

По-перше, продовжити контакти Сходу і Заходу між підприємствами, інститутами, школами і сім'ями. Взаємне пізнання руйнує фундамент для мітів про східняків і західняків. Відновити міжпартійні контакти між регіонами.

По-друге, створити при всіх обласних організаціях вискокваліфіковані лекторські групи, які поведуть пропаганду серед населення по радіо, телебаченню, в пресі, на сільських зборах і в заводських палатах культури.

По-третє, створити в Проводі й обласних організаціях, при партійних газетах невеликі журналістські групи, котрі оперативно реагували б на антиукраїнські виступи російських масмедіа. Жоден антиукраїнський виступ не повинен залишитися без відповіді. Особливо тепер, коли в Росії з'явився патріарх російського неоімперіалізму Олександр Солженіцин.

Формування національної свідомості без нинішньої критики ворогів української державності неможливе.

По-четверте, основну увагу зосередити на агітаційній роботі серед шкільної та студентської молоді, сприяючи утворення дитячих і молодіжних організацій чи контактів з ними, якщо такі вже є.

По-п'яте, розширити і поглибити роботу нашого теоретичного центру в підготовці теоретичних розробок і з філософії республіканізму та інформаційно-пропагандистських доповідей для використання у лекторській роботі на місцях...

Партія повинна бути готовою до нового етапу діяльності. А це вимагає партійної ініціативи, творчості й дисципліни.

(УЦІС)

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ та інші печива випікає Українська пекарня

THE **future** BAKERY
& CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також різні українські страви
у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel.	368-4235
St. Lawrence Mkt.	366-7259
483 Bloor St. W.	922-5875
2199 Bloor St. W.	769-5020
M-C Dairy, 212 Mavety	766-6711

З БУДНІВ В УКРАЇНІ

Спостерігаючи сучасні події в Україні, можна ствердити, що там проходять з одного боку процеси офіційного, формального становлення державного життя з усіма його нормальними позначками: демократично обраний Президент, що видає "укази", діє також демократично обраний парламент, який обговорює життєві проблеми країни, діє й уряд на чолі з прем'єр-міністром та численними міністерствами й управлінським апаратом, маємо теж в Україні і свою народну армію, міліцію, Службу безпеки тощо. Але побіч цього для кожного уважливого спостерігача, який приїхав із так званої "діяспори", виринає ряд проблем, які є доказом того, що за прислоною цього формального "державно-творчого" життя проходять процеси, які глибоко підважують перспективи стабілізації політичного та економічного становлення в Україні і загрожують існуванню молодій українській державності.

Причини дуже складні. Головна з них, мабуть, у тому, що державою на всіх щаблях керує старий управлінський "одідичений" від совєтської влади, апарат, який і функціонує за старою совєтською звичкою.

Немає жодного сумніву, що номенклатурне начальство, яке має владу в руках, відповідає за сучасну політичну та економічну кризу в Україні, її подальше поглиблення...

Були надії, що новообраний Президент Леонід Кучма реально візьметься за здійснення економічних реформ, що йому вдасться очистити управлінський апарат. Так принайменше він заповів у своїх міркуваннях у парламенті і в різних прилюдних виступах. На превеликий жаль, покищо й далі все залишається по-старому. Економічні реформи — тільки на папері. Якось невідомо, щоб хабарників та розкрадачів народного майна, які йдуть у десятки мільярдів, уже притягали до відповідальності, замикали до в'язниць, вели проти них слідство, ставили перед суд. Боротьба з так званою "тіньовою економікою" йде, можна сказати, на найнижчому рівні, з дрібними чорноринковими "комерсантами", на базарах тощо.

Перебуваючи нещодавно у Львові, я довідався тільки про один випадок ведення слідства супроти однієї вищої

"посадової" особи, яку зловили при передачі високої суми доларів закордон. Могло б здаватися, цей панок вже сидить у слідчій в'язниці. Тим часом, як мені сказали, його "покарали" лише сумою кількох мільярдів карбованців і зняли з посади. Це все. Відомо, що таких "спеціалістів" серед цих вищих "посадових осіб" є тисячі. І всі вони безкарно продовжують свою злочинну підливну роботу, багатіють на кошт держави, будують собі довкола міст, а той сіл гарні доми, вілли, роз'їжджають закордонними автомашинами. Перебуваючи в Гусятинському районі, під час гостювання в родичів, я мав нагоду бачити цілу дільницю в Гусятині, де будуються вілли начальства, що їх не повстидалося б перше ліпше західне місто. І це, мабуть, стосується усієї України.

Приватизацію покищо обмежується до різних малих крамниць та вуличної продажі...

Серед складних причин, які утворюють таку невідрадную ситуацію в Україні, є також і проблема сучасної людини в Україні. На ній лежить відпечать довголітнього тоталітарно-терористичного большевицького панування, яке за всяку ціну намагалося вбити дух притаманного українському народові вільнолюбства, вимагало від людей бездушного схвалювання усіх починань, які мали закінчитися побудовою совєтського раю. Саме цього вільнолюбства, людської індивідуальної гордості і найбільше Москва в Україні боялася і тому якраз в Україні шалів найбільший масовий терор, винищування. І всі ті московські заходи залишили свої сліди. Цим і можна пояснити той факт, що чимала частина населення досить пасивно реагує на всі ці яскраві промахи та недоліки з боку управлінського апарату. Населення мовчки приглядається до того, як начальство буде свої вілли й дачі, хоч знає, що все за привласнені народні гроші...

В боротьбі за хліб насущний, пов'язування кінців з кінцями, щоб якось вижити в зв'язку з малими зарплатами, зокрема по містах, явним і скритим безробіттям, процеси духовної десоветизації проходять ще повільніше. А за тим і процеси національно-державницького дозрівання та активізації. Уся енергія йде в тому напрямі, щоб запастися картоплею на зиму та іншою городиною, зібрати їх чи то на селі, чи зі своїх городів. Правда, життя на селі куди краще, але воно має архаїчний характер самовистачальності. А брак грошей призводить до того, що молодь прагне за всяку ціну поїхати на заробітки чи то до Німеччини, чи до Польщі.

Може декому наші міркування видаватимуться надто песимістичними. Проте їх підтверджують західні дослідження сучасної економічної ситуації в Україні. На 52 мільйони населення сьогодні є вже 10 відсотків безробітних, а дальших 12 відсотків офіційно не є звільнені з праці в їхніх підприємствах, але не одержують зарплати. Реальна вартість зарплати з 1990 р. впала на 70 відсотків. Особливо терплять від зuboжіння жінки та пожилі люди, платні яких становлять навіть не цілих 50 відсотків мінімуму на прожиток. Країна перебуває в господарській анархії, є "домом убогих" в Європі.

О. Зеленецький
("Християнський голос")

З КОНЦЕРТАМИ ПО КАНАДІ І США (5)

(З нагоди близького виходу книги спогадів. Продовження з ч. 517.)

В Торонто від багатьох років існує українська радіо-програма "Пісня України", власником якої є Прокіп Наумчук. За моєю порадою він теж кожного року з метою заробітку влаштовував концерти, на які запрошував різних мистців. Не раз було таке, що він не доплачував виконавцям концертів, та це інша тема. В мене оце тільки сформувалися на адресу тієї програми претензії за те, що в її рамках часто виконуються твори, які не приносять українській музичній культурі слави...

6-го березня 1977 року Прокіп Наумчук влаштував черговий концерт, в якому взяли участь, побіч мене, Рената Бабак і моя акомпаніаторка Тетяна Ткаченко. Я співав: "Реве та стогне Дніпр широкий" М. Лисенка, "Гетьмани" (Свято в Чигирині), монолог "Чернець" М. Вериківського, "Думу про Матір-Україну" в обробці Гр. Китастого, "Чумацьку пісню" в обробці того ж і "Гей, літа орел" з опери "Тарас Бульба" М. Лисенка, а також у дуеті з Ренатою Бабак з опери "Джоконда" Понкієллі. Після концерту появились рецензії, зокрема про нього писала Оксана Бризгун-Соколик і Віра Ке. Писали, зрозуміло, в суперлятивах, хоч згодом, після моєї поїздки з концертами в Україну, в 1980 році, та ж Віра Ке написала про мене, як про зовсім мізерного співака. Що ж, в нашої діаспори оцінки диктують не знання, не хист, не талант, а воля "батьків народу"...

Пишу досі про мої мистецькі виступи в Канаді, маючи на увазі окремо дещо розповісти про моє концертнування у США, проте тут роблю виняток, а це тому, що говоритиму про мою участь у концерті в честь 70-ліття Григорія Китастого, що відбувся 3 квітня 1977 року, в Детройті, але з Григорієм я пов'язаний через Канаду, а ще ж — два тижні перед тим 70-літтям він, разом з дружиною Олею, відвідав мене в Торонто, а вертаючись з Торонто, 18 березня, в дорозі, несподівано вмерла вона, що сталося на 48-му році її життя.

Про цей концерт скажу коротко: Він був задуманий урочисто, майже помпезно, проте свято притьмарила нещодавня смерть дружини Ювіляра. Під час концерту, складеного з композицій Ювіляра, я співав такі твори: "Ти слухаєш, Дніпре" до слів О. Лубської, "Великодні думи" на слова Бориса Олександрова, чумацьку пісню "Ой там чумаки". Акомпанувала Тетяна Ткаченко. Побіч мене виступили співаки: Ганна Колесник, Михайло Мінський, Марта Кокольська-Мосійчук і інші. Щодо мене: я співав, проте, правду кажучи, не до співу було мені, дивлячись на Григорія Китастого, оце два тижні перед тим овдовілого.

Про концерт писала українська преса, канадська й американська...

В провінції Альберта, в місті Калгарі, діяв хор "Сурма", який 13-го листопада 1977 року відзначав своє 25-ліття. З цієї нагоди був влаштований концерт, в якому і я з Тетяною Ткаченко брали участь...

З нагоди мого концертнування в Калгарі, це місто пригадало собі мене і доправило до радіопередачі моїх пісень на хвилях СВСу дні 24-го квітня 1978 року. З того приводу "Українські вісті" (Едмонтон) за 19 червня 1978 року писали:

"Година української класики на радіо СіБіСі в Калгарі, Альберта.

В неділю, 24-го квітня, о годині шостій ранку станція СіБіСі в Калгарі передала одногодинну програму української класичної музики. В програмі "Sunday Morning Classics" передавався спів нашого артиста-співака Йосипа Гошуляка з Торонто. Це були вибрані музичні твори з його платівок, а саме з платівки "Українська класика" і "Басові арії та монологи"... Керівник програми, Норіс Бікс, досить обширно розповів про українського співака й про його співочу творчість...

Під кінець цієї програми був ще спів хору бандуристів."

1979 року під егідою Онтарійського Комітету Українців Канади, на "Онтаріо Плейс" влаштовано перший "Український день спадщини". З того часу кожного року влаштовуються такі "дні". А до участі в першому, у дні 7 липня 1979 року, запросили й мене. Тоді я співав багатотисячній громаді чотири твори: "Черемоше, брате мій" С. Людкевича, "Плач козака" — думу в обробці А. Гнатишина, "Летять, ніби чайки" Рожавської і арію Мельника з опери "Русалка" А. Даргомижського. Мої співу слухачі прийняли з ентузіазмом, свій виступ на "Онтаріо Плейс" я вважав тріумфом. Між мною і слухачами з першої ж пісні встановився тісний контакт.

Потім, після 1980 року, як пішло, так пішло. З усіх сторін мене не тільки дружно бойкотували, незважаючи на інші суперечності, як бандерівці так і мельниківці та всі інші "—івці". Про це мені виразно сказав мій приятель з Оттави, коли дехто примірявся запросити мене співати там на святі державности. Або ось така невдячність, викликана бажанням прислужитися "батькам народу" в еміграції. Нещодавно вийшла книжка, в якій описуються постання і діяльність Пансіону ім. Івана Франка в Торонто. Книжка сперта на факти, які описані у хроніці Пансіону, веденій систематично від часу постання згаданої установи. В книжці безліч подробиць, проте забракло в ній місця, щоб згадати те, що я тричі в тому Пансіоні дав добродійні концерти для наших старших громадян, здебільша німічних уже. А в книжці ж описані інші виступи для жителів Пансіону. Що ж вдіяти, політиканство охопило всі ділянки життя української діаспори. Появилися й інші видання, в яких замовчано суцільно мою довголітню діяльність. Та Бог з ними. Така поведінка свідчить не про мене.

Після моєї поїздки в Україну з концертами 1980 року, наша преса (за винятком "Нових Днів" і "Українських вістей"), якщо згадувала мене, то тільки засуджуючи, а

коли й появлялися статті в моїй обороні, то їх поміщували в рубриці "Кожному слово". Та про це буде мова окремо.

Досі я, дотримуючись хронології, описав свої концертні виступи в Канаді, при чому ще раз підкреслюю, що не збереглося в мене матеріалу про всі виступи. А оце, за таким же принципом, хочу згадати про мої виступи в Америці, точніше — у Сполучених Штатах Америки.

Чи не першим моїм виступом в Америці була участь у концерті, на пошану М. Лисенка, влаштованому Союзом Українських Хорів у Америці, 9 грудня 1962 року, в Нью-Йорку. У концерті брали участь хори "Думка" з Нью-Йорку, "Кобзар" з Філадельфії та "Трембіта" з Нью-арку. Як солісти, на концерт були запрошені — Шарльотта Ордассі-Баранська з Метрополітальної опери в Нью-Йорку і я, як член Канадської оперної компанії. Я співав три Лисенкові твори: "Свято в Чигирині" з "Гайдамаків", "Гей, літа орел" з опери "Тарас Бульба" і "Ой, Дніпре мій, Дніпре". Акомпанував мені Антін Рудницький. Про виступи солістів на тому концерті "Свобода" за 15 лютого 1963 р. писала: "Зразки прегарних сильних творів Лисенка вивели професійні солісти — сопрано Шарльотта Ордассі-Баранська і бас Йосип Гошуляк. Високий і сильний голос солістки Метрополітен опери Ордассі-Баранської, її темперамент, пристрась у "Чого мені тяжко" та "Ой, одна я, одна", то знов легкість і граціозність у "Садку вишевому" та "Хустині" і бездоганне музичне виконання очарували залу... Йосип Гошуляк, соліст Канадської оперної компанії, має високої якості, повний, насичений голос, яким свobodно володіє..."

Про цей концерт писали й інші американські газети, але їхні оцінки повторювалися, тому й не згадуватиму про них.

Дещо спізнено і Детройт відзначив 50-ті роковини від дня смерті Миколи Лисенка, бо аж 24 листопада 1963 року. Організатором концерту був Український хор "Трембіта" з Детройту, а солістами запрошено на нього Маргу Кокольську з Міської опери в Нью-Йорку і мене. Концерт пройшов у незвичайній атмосфері, причиною чого була несподівана смерть президента США Джона Фіцджеральда Кеннеді. З огляду на вбивство Президента, організатори концерту перемінили його у жалібну "академію" в пам'ять загиблого Президента і в 50-річчя з дня смерті Миколи Лисенка. Хоч цього й не передбачала програма концерту, з огляду на обставини, на самому початку я проспівав англійською мовою гімн Сполучених Штатів Америки. Після цього все йшло за програмою, причому організатори звернулися до слухачів, щоб, з огляду на жалобу, не аплодували артистам. Я на концерті співав "Свято в Чигирині", "Ой, Дніпре, мій Дніпре" та арію Остапа з опери "Тарас Бульба". Про концерт писала українська преса, а перед ним була видана програма зі знімками учасників, а також летючка зі знімками. В мене зберігся лист від подружжя Ірини й Остапа Захарків з Детройту, в яких я ночував перед концертом і котрі мене запрошували до себе й після концерту...

26 й 27 червня 1964 року у Вашингтоні відбувалися урочистості, пов'язані з відкриттям в столиці США па-

м'ятника Тарасові Шевченкові. Це було великих масштабів святкування, в якому я брав участь, як соліст капели Бандуристів ім. Т. Ш. побіч інших солістів — Петра Садового та Ігоря Зайферта. Про цей виступ "Гомін України" за 18 липня 1964 року писав, між іншим: "Вже в п'ятницю Капела Бандуристів з Детройту, під керівництвом І. Задорожного, в залі "Констітушен Голл" відбула шевченківський концерт, розпочавши його "Заповітом". Програма багата, виконання прекрасне. Капеля має свою славу і про її мистецтво співу загально відомо. Все ж треба додати, що цим разом вартість співу Капелі сильно збільшила участь солістів, передусім баса-баритона з Торонто Йосипа Гошуляка, а також Петра Садового, Ігоря Зайферта та інших".

Про відкриття пам'ятника писали й інші газети, також англійські, згадуючи про концерт з цієї нагоди. Організатори урочистості видали обширну програмку, в якій назвали теж виконавців концерту.

Як, здавалося б, не дивно, проте я брав участь і у концерті для відзначення роковин з дня смерті Степана Бандери, яке відбулося у Клівленді, штат Огайо, в дні 18 жовтня 1964 року.

Почалося все це від телефону до мене співорганізатора концерту д-ра Зенона Винницького, котрий запропонував мені участь в ньому, тобто концерті... Після цього я отримав листа від Організації Чотирьох Свобід України...

Я скотактувався зі своїм акомпаніатором, тобто Ігорем Соневицьким, а також назвав твори, які буду виконувати. Під час концерту я співав: "Ой, поля, Ви поля" В Барвінського, "Думу" М. Гайворонського, "Ой, Дніпре, мій Дніпре" М. Лисенка і арію козака Ниви з опери "Богдан Хмельницький" Костя Данкевича. Звичайно ж, після концерту писала про нього передусім преса ОУНБ, отже "Гомін України" та "Шлях перемоги", але й "Свобода", відмічаючи мою участь. "Клівлендські вісті" за 18 жовтня 1964 р. вмістили всю програму святкувань, в тому програмку мистецької частини, називаючи в ній прізвища виконавців та назви творів і композиторів.

Від давніх часів існує звичай, що колишні учні якоїсь школи влаштовують з'їзди. Подібний з'їзд колишніх учнів Чортківської гімназії відбувся 25 і 26 вересня 1965 року на "Союзівці", штат Нью-Йорк, тобто в осередку Українського Народного Союзу. І мене, як колишнього учня тієї гімназії, запрошено взяти участь та ще й заспівати своїм колишнім товаришам в рамках концерту. Я, зрозуміла річ, поїхав на той з'їзд і співав на ньому, але що? — не пам'ятаю, не збереглося в мене матеріалу, який би міг допомогти відтворити ті дні. Шкода. Є тільки слід, що співав я під акомпанемент Лідії Сось-Бульби. І є слід (зберглися знімки), що на з'їзді були, між іншими, такі особи, як Яків Гніздовський, д-р Степан Ворох, проф. М. Соневицький, мгр Роман Ільницький, Ольга Соневицька та інші.

Восени 1966 року звернувся до мене мій приятель, сам співак, член Капелі Бандуристів — Зенон М'який зі Сиракюз, штат Нью-Йорк, з пропозицією взяти участь у концерті, влаштовуваному чоловічим хором "Сурма" у десятиліття його існування, що мав відбутися 20-го листопада 1966 року у тих же Сиракюзах. Я пропозицію

прийняв, поїхав на той концерт і заспівав на ньому: "Іль лячерато спіріто" з опери Верді "Сімон Боканегра", "Ля Калюнія" з опери Россіні "Севільський цирульник", "Ой, поля" Лисенка, "Минають дні" та "Ой, Дніпре" того ж композитора. Акомпанувала мені Оксана Жолкевич.

Наближалися 60-ті роковини з дня народження Григорія Трохимовича Китастого. Це — загальногромадська справа відзначити ті роковини. Тож і склався комітет з представників різних угруповань — політичних, релігійних, регіональних тощо. В склад того комітету входили також бандерівці, близькість з якими почував теж і мій знайомий, співак Любо (Любомир) Мацюк. Саме він написав мені листа, одного — 6 грудня 1966 року, а другого — 22-го грудня того ж року, повідомляючи про підготовку ювілейного концерту, а також звергаючись до мене від імені комітету взяти участь у концерті. У цій справі я листувався теж з Григорієм Китастим. Все йшло, начебто, добрим шляхом, час ювілею був уже недалекий аж сталося щось, що могло перекреслити не тільки ідею відзначення заслуженого для української музичної культури Григорія Китастого, але його самого, його весь доробок. А що сталося — пояснить лист того ж Любо Мацюка до мене від 7 березня 1967 року. Ось він:

Детройт, 7.03.1967.

Дорогий Йосипе!

Хоч Ти і обіцяв мені ще написати, але, певне, забув. Є нагода написати Тобі, бо зайшли (сталися — складач) деякі зміни і, думаю, що і Ти мусиш про них знати. Коли постала ідея створити комітет і влаштувати концерт Китастому, тоді всі зійшлися і забажали це зробити величаво. І ми обоє (з дружиною Ією) зголосилися, і мене вибрали керуючим в мистецькій ділянці. Тому саме я до Тебе писав і Тебе пропонував. На жаль, справа обернулася інакше тому, що Китастий ходив на зустріч з Вірським (композитор і диригент ансамблю з України — прим. ред.), очолив, неначе, мистецьку групу з Чикаго, виголосив чи прочитав там промову. Отже — офіційно вітав. Як знаєш, багато наших товариств і громадян є проти таких офіційних зустрічей. Знав про це і Китастий, але чомусь пішов і тим настроїв проти себе деякі товариства та громадянство. З цього приводу постало незадоволення, а навіть обурення в хорі, який мав би виступати, у багатьох членів комітету. Витворилася ситуація дуже несприятлива для планованого концерту. Вже М. вийшов з комітету, бо не вважає відповідним час якраз у таку заверуху давати концерт, щоб не наразити Китастого на ще більші неприємності. Радив йому підождати, і так радять усі, які виступили, а за той час усе втихомириться і влаштується добрий концерт.

Китастий ще не зробив рішення, а ОДУМ таки дуже хоче, щоб за всяку ціну концерт відбувся. Що з цього вийде — не знаю, але маю обов'язок Тебе про це повідомити, бо ж я Тебе запрошував співати. Наше відношення до Китастого не змінилося, нам тільки жалко його, і не можемо зрозуміти, чому він так зробив, якраз перед своїм концертом? Китастий відкладе концерт, як йому радять, може можна буде все направили.

Ти сам вирішиш як Тобі бути, і в цьому не можу Тобі нічого радити. Оце і все!

Що нового коло Вас усіх? Що дають на святкування Канади, чи вже вирішили? Напиши нам про все та всіх.

Здоровимо всіх — Ваші Мацюки."

Ну що ж? Нічого до цього листа додавати мені. Хіба те, що і я в майбутньому був під обстрілом "певних товариств", як про них делікатно пише Любо Мацюк. А треба б назвати ті "товариства" по імені. Це ж бо не хто інший, як бандерівці — ОУНб, яке завжди воювало проти будь-яких контактів діаспори з представниками України. І ще треба б сказати таке: Переді мною програмка концерту, що все-таки був влаштований для відзначення 60-ліття Григорія Китастого, і то в первісно запланованому терміні — 15 квітня 1967 року. А в тій програмці — перелічені прізвища громадського комітету для відзначення 60-ліття Григорія Китастого. І серед тих прізвищ — немає прізвища Мацюк Любомир! Нема, бо він, не знаю, чи був бандерівцем, чи ні, але послухав "вказівок зверху" і... теж вийшов з комітету. А з листа до мене виходило б, що його відношення до Г. Китастого з приводу його зустрічі з Вірським не змінилися. Це так як і в Радянському Союзі: приватна думка — це одна справа, натомість партійна дисципліна — інша справа... Подвійне мислення. Політична шизофренія. На приватний вжиток я не засуджую поведінку Китастого, але з комітету виходжу, бо така думка деяких "батьків народу"...

А про Григорія Китастого у цьому контексті мушу сказати теж, що схилив я перед ним голову за його відвагу встановити контакт з діячами культури з України. Але... але, коли з менш-більш з цього самого приводу мене тут заатакували, то він, Григорій Китастий, хоч йому вже було 74, і він не мав ознак надто доброго здоров'я, він усе-таки "здрейфив", побоявся написати статтю в захист мене, хоч і пообіцяв це зробити. Про це добре сказала у своєму листі до мене Марія Гарасевич (дивись листування), котрій він, Григорій Китастий, сказав, що не напише такої статті, бо... це могло б йому пошкодити?!

А я ось не побоявся. Не побоявся навіть безпосередніх погроз розправитися зі мною, якщо візьму участь у концерті для відзначення роковин Гр. Китастого. Про це писав тодішній редактор "Нових Днів", Петро Волиняк, людина відважна, розумна, проте не маюча за собою мас, бо "маси" були під страхом, вони слухалися "батьків народу". Він, П. Волиняк, мав за собою невеличку групу однодумців. Та про це, може, при іншій нагоді. А тим часом ось що написав П. Волиняк у травневому за 1967 рік номері "Нових Днів" про концерт у пошану Гр. Китастого:

"Здається, відбулося все дуже добре, та, щоб громадянство було правильно і повно поінформоване, скажемо, що одна "найправильніша" група відкликала своїх людей з ювілейного комітету і зробила все, що лише могла, щоб концерт зірвати. Причина? "Китастий — "контактник"... Гр. Китастий справді зустрівся з артистами з України, щоб довідатись дещо про свого сина, який вчиться в Київській консерваторії, а ті артисти його добре знали... Правда ж — "національний злочин" учинив Китастий?..."

Солісти Йосип Гошуляк і Оксана Бринь одержали анонімні листи з погрозами, щоб не брали участі в кон-

церті. Ці "найправильніші" патріоти вислали листа до ОДУМ-у, у якому названо членів ювілейного комітету О. Коновала та Д. Завертайла комсомольцями, а Д. Грушецького "польським комісаром"...

Усе це не лише не пошкодило справі вшанування нашого визначного культурного діяча, а навіть допомогло: на місце вибулих у комітет прийшли нові люди, Йосип Гошуляк не тільки не відмовився співати, а поїхав хворий до Чикаго, щоб заспівати бодай одну пісню на концерті... А громадянство, обурене таким шантажем, масово прийшло на концерт — тисяча осіб про щось таки говорить!"

Так, я їздив, і мав співати, як видно з програмки, "Ти слухаєш, Дніпре" на слова О. Лубської, "Богданову славу" на слова А. Юриняка і "Як давно" на слова Олександра Підсухи. Крім того мав я виступити як соліст з хором у творі на слова І. Багряного "Пісня про Тютюнника". До сольних творів акомпанував мені Р. Згодава. Всі твори були композиції Гр. Кигастого. А заспівав одну лиш пісню, бо був хворий.

Такі ось були будні української еміграції. Сірі будні, бо ж годі говорити про процвітання еміграційного життя, коли воно було застрашене "одним партійним угрупованням"...

21 травня 1967 року в Чикаго відбувся великий концерт у пошану Верховного Архієпископа кардинала Йосифа Сліпого, до участі в якому і мене запрошено. Нема в мене програмки з того концерту, отже я не пам'ятаю що я тоді співав. З того заходу зберігся в мене лист від одного з організаторів концерту, який характерний для використання мого співу під час подібних урочистостей: 3.05.1967

Вельмишановний Пане Гошуляк!

З приємністю додаю чек на суму 100 дол. — на покриття коштів подорожі на наш концерт, присвячений кардиналові Йосифові Сліпому. Я переконаний, що Ваша участь у концерті піднесе його мистецький рівень і сам концерт закінчиться великим успіхом.

Бажаючи Вам усього найкращого та приємної подорожі, остаюся з глибокою пошаною

Мирон Наваринський.

Оце так. За кошти подорожі не раз, не двічі, а багато, багато разів приходилося концертувати. Цього й досі майже ніхто не хоче бачити.

29 січня 1977 року, в Рочестері, штат Нью-Йорк, відбувся святковий бенкет з нагоди роковин проголошення самостійності у соборності України. В ньому і я брав участь, про що писала "Свобода" за 13 квітня 1977 р. таке: "У мистецькій частині виступив знаний співак Йосип Гошуляк, соліст Канадської опери, радіо і телебачення. Чудовим, соковитим, повним глибини басом він виконав Григорія Кигастого "Думу про Матір-Україну", Фоменка "Ой, чого ти, Дніпре", Лисенка "Гетьмани" та ще й наддає у відповідь на настирливе домагання публіки. Всім, хто мав уже нагоду чути унікальну платівку Гошуляка з українською класикою, приємно було зустріти його безпосередньо і ще раз усвідомити, що маємо перед собою великого артиста"...

А оце переді мною вирізок з якоїсь газети, без дати, проте, на підставі збережених в ньому оголошень, можу

здогадуватися, що вона десь з лютого 1977 року. Пишу про це тому, що у тому вирізку є згадка про роковини державності і соборності у Сиракузах, штат Нью-Йорк, а в ній і те, що: "Перший раз виступав у Сиракузах оперний співак Йосип Гошуляк з Торонто. Він проспівав шість пісень, а коли публіка не вгавала з оплесками, соліст додав ще одну точку. Акомпанувала солістові проф. Тетяна Ткаченко". Зі статті видно, що відзначення відбулося в суботу, 22 січня (1977 року).

А ще перед тим, 24 жовтня 1971 року я співав у Детройті з приводу відзначування там "Акту 30-го червня". Виконав я думу "Про козака-бандуриста" і думу "Про Матір-Україну", що й відмітив "Гомін України" за 30 жовтня 1971 р.

14-го листопада 1971 року в Боффало влаштовано свято у пошану Лесі Українки, на якому і я виступав, про що "Гомін України" за 27 листопада написав: "Гість з Торонто — оперний артист Йосип Гошуляк двічі виступав у програмі. Він дуже вміло і з експресією виконав Лесині пісні "Гей, піду я в ті зелені гори", "Дивлюсь я на ясні зорі" і "Горить моє серце", в музичному опрацюванні Майбороди, Стеценка і Лопатинського. В другій частині — "Золоті зерна", муз. Жербіна та народну думу "Про козака-бандуриста", в якій досяг апогею. Заслуга в тому й акомпаніаторки Тетяни Ткаченко."

2-го листопада 1977 року я брав участь у концерті, влаштованому у 35-річчя УПА в Боффало, про що писала коротко "Свобода".

Характерний для моїх того роду виступів є лист одного з організаторів свята — В. Шарвана:

Боффало, 16 вересня 1977.

Дорогий Друже Йосипе!

Хочу потвердити телефонічну розмову пані Олени Глібович у справі Твоєї участі в мистецькій програмі на бенкеті з нагоди 35-ліття УПА, що відбудеться в Боффало, 16 жовтня 1977 року...

Щиро дякую Тобі за Твою згоду і чекаю на день 16 жовтня, щоб привітати Тебе і пані Тетяну в Боффало. Сподіваюся, що Твій гонорар буде відповідний нашим боффаловським спроможностям...

З дружнім привітом

В. Шарван.

Того ж року, 26 березня, я брав участь у концерті, влаштованому в Філядельфії для відзначення 60-річчя Української національної революції. Організатором свята було Об'єднання товариств прихильників Української Народної Республіки у Філядельфії. Співав я тоді: "Реве та стогне Дніпр широкий" М. Лисенка, "поему-монолог "Чернець" М. Вериківського, пісню Тараса з опери "Тарас Бульба" М. Лисенка, "Човен" М. Лисенка і "Ой, чого ти, Дніпре" М. Фоменка. Акомпанувала мені Тетяна Ткаченко. Про цей концерт писав щоденник "Америка" за 22 березня 1977 р., тобто за кілька днів до концерту: "Також перший раз у Філядельфії виступить один з найславніших українських співаків — Йосип Гошуляк, колишній бас-соліст Канадської опери. Його остання платівка одержала високу оцінку музичних критиків. Своїм шляхетним голосом чудової барви й інтерпретацією, особливо ж у виконанні українських дум, Йосип Гошуляк виявився мистцем найвищої класи на українській музичній

сцені". А після концерту писала "Свобода" за 29 квітня: "Йосип Гошуляк, бас-соліст Канадської опери з Торонто, він же концертний співак... зачарував публіку. Надзвичайної краси голос, досконала інтерпретація творів залишили незабутнє враження у слухачів. Остання п'ятівка Йосипа Гошуляка, як виконавця арій українських і західноєвропейських композиторів із симфонічною оркестрою під диригентурою Ернесто Барбіні — це великий дарунок для любителів мистецького співу..."

Так ось прийшов 1979 рік, в якому я востаннє, з волі "батьків народу" на еміграції, виступав як у Канаді, так і в Америці. Український Конгресовий Комітет Америки в Детройті влаштував у дні 21-го січня 1979 року Свято державності і соборності України. На концерті я виконував: поему-монолог "Чернець" М. Вериківського, думу "Про Матір-Україну" в обробці Гр. Китастого, "Гетьмани" М. Лисенка і "Пісню Сірка" з опери "Тарас Бульба" М. Лисенка. Про це писала "Свобода" за 8 березня 1979 року. Акомпанувала мені тоді Тетяна Ткаченко. Була видана гарна програмка.

Оце стільки збереглося в мене документів на мою участь у концертах в Канаді і в США. Тих виступів було набагато більше, проте, на жаль, нема в мене про них ні нотаток, ні вирізок з газет. Життя було бурхливе, і не завжди можна було пам'ятати про роблення записків, про збирання матеріалу. Крім цього — я жив і працював у Торонто, натомість співав по всій Північній Америці, тобто США і Канаді. І не завжди до мене доходила преса, в якій мовилося про мої виступи. Не для всіх заходів були друковані програмки...

Проте, як видно зі сказаного у цьому розділі, я був співаком українським, непричетним до будь-якої політичної групи чи теж партії. Я брав участь у концертах, організованих як угрупованнями, що тотожні або зближені до ОУНБ, так і тими, що ідентифікувалися з ОУНм. Я теж не сторонив від заходів, організованих колами, близькими до УРДП, про що свідчить хоч би концерт у Філадельфії. До 1979 року (точніше до виступів в Україні) не було, як видно, ніякої причини, щоб мене бойкотувати.

Така була (і є) наша, українська діяпорна дійсність. Слава Богу, існує в Торонто місячний журнал "Нові Дні", які не підпорядковувалися жодній ОУН і мають відвагу насвітлювати мистецькі події без партійних окулярів. І я вдячний тому журналові, зокрема ж його справжньому редакторові, журналістові, Мар'янові Дальному. ■

НАЙКРАЩА МАВКА

Під таким іменем увійшла в історію українського театру Поліна Нятко, відома акторка, режисер і театральний педагог, що як довідуємось приватно, померла 16 жовтня 1994 р. у Києві, на 95-ім році життя. Як звичайно, за старою совіською "хворобою" минулого не подано ані точної дати, ані місця, коли і де вона закінчила свій життєвий шлях... Поліна Нятко (дівоче прізвище Омельченко) народилася 8 жовтня 1900 р. в селі Карабачин, тепер Коростишівського району Київської області. В роках 1916–1918 навчалася в Київській Музично-драматичній Школі ім. Лисенка, де діяльність драматичного відділу була проінфікована духом класиків українського театру XIX століття та принципами сценічного реалізму Михайла Щепкіна... Після цього Нятко попадає до Молодого Театру керованого Лесем Курбасом. Там вона працювала коротко майже перед штучним злиттям його зі складом частини акторів колишнього Державного Драматичного Театру під керівництвом Олександра Загарова. Участь її у Молодому Театрі занотована в експресіоністичній постановці Леся Курбаса "Великий Лях" за Шевченком. Хоч вона й була захоплена новаторством Курбаса, але тимчасом не з'єдналася з його Театром "Кийдрамте", а пішла працювати в щойно організовану Центростудію, керовану колишнім членом Молодого Театру — Марком Тере-

Поліна Нятко в ролі Мавки
("Лісова пісня" Л. Українки).

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
 - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.

щенком, що поклав в основу творення вистави колективну психологію і сучасний ритм життя, нехтуючи драматургом і режисером.

Перебування в Центростудії було теж недовгим. На початку 1921 р. створився Шостий Районовий Театр ім. Лесі Українки і керівник його, актор і режисер Євген Коханенко запропонував Нятко вступити до театру, де фактично й розгорнувся широко талант її в ролі Мавки в "Лісовій пісні" Лесі Українки. В переїздах з одного міста до другого по області пройшов рік... Однак, захоплена творенням Березіла молода акторка вступає до нього і перебуває в ньому два роки (1922–1924), приймаючи участь у всіх виставах (в прем'єрі "Джиммі Гігенса" грала роль Мабель Сміт)...

Минулі успіхи в Шостому Районовому Театрі ім. Лесі Українки не забулися. Коли Євген Коханенко став керівником пересувного робітничо-селянського театру 1924 р., організованого Одеською окроплітопросвітою, Нятко вступила до нього. Той театр проіснував біля року і 1925 р. вся група його увійшла до новоствореного Державного Одеського Драматичного Театру (пізніше Театру ім. Революції). Там вона працювала до 1935 р. (з перервами), поділяючи час з гостинними виступами в театрах інших міст та приймаючи участь в фільмі Одеської кіностудії ("Коліївщина", режисер Іван Кавалерідзе, роль Оксани, нареченої героя Семена Неживого, 1933) та в фільмі Київської Кіностудії ("Прометей", режисер Іван Кавалерідзе, роль Катерини, нареченої героя Івана, 1936 р.)... В роках 1940–1960 (після праці в різних театрах) вона настало пов'язує свою сценічну діяльність з Київським Театром ім. Франка, одночасно викладаючи в Київському Театральним Інституті (педагогічну працю в театрах почала ще в 20-их роках). Додатково в пізніх роках виступала в епізодичних ролях у фільмах (між ними і в "Поемі про море" Олександра Довженка)...

Авторів цих рядків не довелося багато бачити Нятко — лише в ролі Мавки ("Лісова пісня" Л. Українки) та в фільмах Івана Кавалерідзе "Коліївщина" та "Прометей"... Євген Коханенко, що відіграв велику роль в творчому житті Нятко; поставив теж "Лісову пісню" в Київському Театрі ім. Франка. В цій його постановці вперше довелося бачити в ролі Мавки відому акторку Теодосію Барвінську, але коли 1930 р. на запрошений гостинний виступ Коханенком в ролі Мавки опинилася Нятко, то Мавка Барвінської примеркла... Нятко як Мавка — це був насправді казковий образ тісно пов'язаний з природою. Вона з'являлася з дуطلا старої верби і ховалася туди, коли в фіналі наставала зима. Вона безмежно раділа, коли прокидалася на весні природа, ніжно обіймала дерева, сплітала берізки коси, сама була завітчана білими квітами. Чарівний тембр її голосу з надзвичайно мінливими відтінками доповнював образ. Радість і безжурність потроху згасали у Нятко-мавки, коли вона чим більше зустрічається з людьми. Поступово наростав сум, що переходив у відчай. В останній дії вона блукала як тінь одягнена в чорне. Дуже запам'ятався їй діалог з дядьком Левком. Може й тому, що його грав актор теж з таким чарівним тембром голосу, як у Нятко — Олександром Юрським...

Відомий український театрознавець Микола Лабінський у своєму нарисі про Нятко наводить лист глядача Шкуренка з села Новоградівки Одеської області, де він писав: "Дорога Мавко! Дозвольте привітати і вклонитися Вам і тому образу, який Ви, єдина Ви, створили, показали нам його живим, таким, яким його побачила Лесь Українка. Повен театр глядачів. Вони виходили приголомшені, очаровані тією виставою... А Ваш голос, ця музика слів, слів України і великої Лесі Українки! Вона сказала б, що це Ви — справжня мавка, а після Вас ніхто, мабуть, її не побачить, цю живу Мавку" ^{1/}...

Ролі Нятко в фільмах Кавалерідзе показували широко її талант в лірико-драматичному пляні. Менше в "Прометей", бо там роль її епізодична, більше в "Коліївщині". Глибоко запам'яталася сцена весілля Семена Неживого та Оксани в тому фільмі. Сцена проходила майже без реплік. Лише слідкуючи за мімікою обличчя Нятко-Оксани можна було відчутися з однієї сторони ніжність і любов до свого нареченого, а з другої — турботу про його долю, смуток, що настає час розлуки, коли він іде в повстанці. А як яскраво було сповнене неймовірною тугою обличчя Нятко-Оксани в фінальній сцені картини смерті Семена Неживого!...

В поважному віці Нятко перейшла на характерні ролі. Критика зазначає, що вона була успішна в них. Якщо так, то це велике щастя для актриси. Але як би там не було, то можна цілковито погодитися з глядачем Шкуренком, що... "після Вас ніхто, мабуть, її не побачить, цю живу Мавку"... Не тільки Шкуренко... Відома українська акторка, Поліна Самійленко сказала: "...кращої Мавки я взагалі ніде потім більше й не бачила"... ^{2/} А вона чимало бачила на своєму довгому житті!

Валеріян РЕВУЦЬКИЙ

1/ М. Лабінський, "Те, що не вмірає", Український Театр, ч. 4, 1980, стр. 18.

2/ П. Самійленко, *Незабутні дні горінь*, Мистецтво, Київ, 1970, стр. 71.

УКРАЇНСКА КНИГАРНЯ
WEST ARKA
BOOK & GIFT STORE
ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ
і син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і питки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими візорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"

2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

НА ВИСТАВЦІ КАРТИН К. КРИЧЕВСЬКОЇ-РОСАНДІЧ В ЕДМОНТОНІ

За що я поважаю пані Софію Скрипник і, гадаю, до мене приєднуються численні відвідувачі виставок, організованих нею?

Перш за все, за те, що кожним таким вернісажем вона підносить любителям прекрасного українського образотворчого мистецтва якийсь сюрприз, або заново відкриває відомих майстрів пензля в якомусь іншому, не знаному до цього ракурсі... Вже не кажучи про те, що своїми діяннями вона дає змогу проявитися молодим, досі невідомим українським талантам.

Не обійшлося без сюрпризів і на останньому вернісажі. По-перше, він відбувся у Софіїн день, 30 вересня, по-друге, у Скрипників народилася ще одна внучка Оленка. І її щиро, від душі поздоровляли друзі, знайомі, просто відвідувачі. І, третє, мабуть, головне — вона по-своєму, так, як вона вміє, в котрий раз, розкрила чудову українську майстриню пензля і барв Катерину Кричевську-Росандіч із Каліфорнії.

Готуючи свої акварелі для виставки в салоні пані Софії, відома художниця писала:

"Мене завжди цікавила історія і, особливо, історія мистецтва. Ідея створити одностемну виставку "Старовина України" визрівала поступово.

Подорожуючи по Європі, я часто спостерігала, як кожна країна пишається своєю старовиною. Часом справедливо, а часом безпідставно. Я часто думала, як фактично мало ми, українці, на Україні і ті, що розсіяні по світі, знаємо про мистецьку старовину нашої Батьківщини. А знати про цей мистецький доробок нашої культури варто, та й пишатися є чим.

Готуючи цю виставку, я мала на увазі три цілі. Спочатку звернути увагу глядача на величезне багатство мистецьких форм, створених українськими майстрами старовини; нагадати багатьом відвідувачам про давно бачені, можливо, забуті місця сивої старовини (приміром, Путивель, де в XII ст. десь там стояла Ярославна і плакала, чекаючи на князя Ігоря з нещасливого походу на половців), або про легенду струківської церкви в Карпатах; показати, як сідає сонце за київськими горами і над Видубицьким монастирем стелиться вечірня тиша; як на протязі дев'ятох віків створювався ансамбль Печерського монастиря, який за красою архітектури та за своїм яскравим кольоритом є справжнім шедевром українського мистецтва.

І останнє. Розуміючи, що мистецтво має міжнародну мову і є культурним обличчям кожного народу, моя ціль була: показати нашим дітям, народженим поза Україною, і залишити їхнім дітям хоч малий взірєць здобутків їх української спадщини".

На жаль, через хворобу не змогла приїхати на виставку художниця. Багато цікавого про рід художників Кричевських, починаючи від діда-прадіда Катерини Кричевської-Росандіч, і кінаючи її батьками, розповів професор, завідуючий катедрою етнографії Альбертського університету Богдан Медвіцький. Кричевські, доля яких розкинула по багатьох країнах світу, зали-

шили значний слід в живописному мистецтві тих континентів, де вони жили, і тепер живуть. Докладно говорив професор Медвіцький і про життєвий та творчий шлях пані Катерини, яка народилася в Києві, а мала змогу повернутися на рідну Україну лише через 50 років, щоб передати пензлем історію, ніби відтворити її на своїх чудових акварелях, які з великою зацікавленістю оглядали на виставці любителі образотворчого мистецтва, всі, хто побував у Пластовій домівці, де діяв цей прекрасний мистецький вернісаж.

З листа художниці навіть читачам, які не побували тут, зрозуміло, про що йде мова у полотнах, які представила Катерина Кричевська-Росандіч. Це — чудові куточки Києва і Полтави, інших міст і сіл живописної України. Ось лише кілька назв гвашів, виконаних майстерною, я б сказав, невідомою у кращому розумінні цього слова, рукою майстра пензля і розмаїття фарб, досконалості і завершеності ліній і навіть окремих штрихів на її неповторних картинах: "Полтава, панорама", "Полтава, Лук'янівський цвинтар", "Сад академії мистецтв", "Вітряний млин у Диканьці", "Білі качки", "Андріївський спуск", "Церква св. Миколая", "Музей Івана Котляревського у Полтаві", "Музей історії в Києві", "Київ, Музей Шевченка", "Поділ, Київ" та багато інших. Ці твори, між тим, як і всі інші приваблюють навіть людину, яка не була у тих місцях, де писалися вони.

Така вже вдача у Катерини Кричевської-Росандіч: захопити, полонити глядача своєю точністю передачі, скажімо, об'єкту, котрий потрапив у її поле зору і переданий вмілою рукою справжнього майстра реалістичного живопису.

Трошки менше 40 картин було представлено українкою із штату Каліфорнія (Сполучені Штати Америки). Але вибрати з них до вподоби, яка краща з кращих, або найкраща, було досить нелегко не лише мені, а й витонченим знавцям живопису. Тому я зовсім не здивувався, коли в день відкриття виставки лише декілька червоних кружалець появилось — тобто, куплено картини і вони перейдуть у домівки нових щасливих господарів і прикрасять їх та життя тих сімей, милуватимуть зір гостей, знайомих, друзів. Люди думали, бо, як відомо, з кращого краще вибрати дуже нелегко. В усякому разі важче, ніж із звичайного малювального хлама, який виставляється у громадських місцях подекуди і навіть заповонив вулиці, сквери, великі і малі моли...

Історизм і краса, неповторність фарб і відтінків в золотих руках вже немолодої жінки, яка впевнено тримає пензля в руках і вміє заповнити всіма фарбами райдуги, принесла в Едмонтон частинку святої української землі, землі наших предків, за яку вони боролися і, нарешті, їх нащадки здобули свободу, відроджують тую славу України.

Можна довго і багато розповідати про цю виставку, яка стала значною подією у культурному житті укра-

їнської громади в Альберті. Можна сказати і кілька слів: "Це було прекрасно, це було чудово!..." Але, мабуть, найкраще висловили думку всіх глядачів дві ще молоді жіночки з так званої останньої хвилі еміграції. Вони в один голос сказали: "Катерина Кричевська—Росандіч нам привезла частинку Києва і Полтави..." Одна з тих молодниць, як виявилося, з Києва, інша — з Полтави.

Додати до сказаного мені просто нічого. ■

МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ
TRYPILLIA ARTS

**Великий вибір рамок для картин
і дипломів**

QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS
і доброякісні фото для паспортів
та інших документів.

2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113
Toronto, Ontario M6S 1P1

КАЛЕЙДОСКОП МИСТЕЦЬКИХ ВИСТАВОК КУМФ, 1993–1994

Мистецтознавець Богдан Певний у журналі "Сучасність", ч. 6, 1984 року, в статті "Селективним оком" занотував, і то в першому реченні, що "Українське образотворче життя згруповане в трикутнику Торонто—Чикаго—Нью-Йорк, з відгалуженням у Філадельфію..." Я хочу коротко розповісти про мистецьке життя в Торонто, а саме в галерії Канадсько—Української Мистецької Фундації. Як відомо, КУМФ вже існує майже 19 років. Її заснували, покійний нині, Михайло та Ярослава Шафранюки.

18-ий виставковий сезон почався 12-го вересня 1993 року виставкою живопису, графіки та іконографії мистця Івана Белея із Закарпаття. Виставку відкрив інж. Мирон Барабаш. Молигу перед однією з ікон на виставці провів о. Богдан Лукій, а про мистця і його творчість розповів д-р Богдан Стебельський. Під час виставки присутні мали змогу подивитися відеозапис про розписані мистцем церкви на Закарпатті.

Щоб підкреслити різноманітність експозицій у галерії КУМФ, — тут можна було побачити твори молодій мисткині з Америки Христини Сай. Про її мистецьку творчість розповіла д-р Дарія Даревич. З візантійською іконою Христина Сай познайомилася у майстерні Петра Холодного, мол. через свого батька, який ще за життя майстра був його близьким приятелем. Але своїми творчими поривами Христина не присвоїла заповіт свого вчителя. Вона в пошуку за своїм "я" поєднала школу іконопису Петра Холодного з модерними течіями в мистецтві. З результатом її творчості глядачі мали змогу зустрітися в Торонто і побачити їй притаманну сучасну ікону абстрактного і безпредметного напрямків у мистецтві.

Пізніше, любителі мистецтва мали змогу оглядати твори молодого мистця Ігоря Андрієва з Києва на наступній виставці, відкриття якої відбулося 24 жовтня 1993 р. Художник — різноманітний і в техніці, і в тематиці. Він — на роздоріжжі і шукає шлях, на якому, я певний, знайде для себе неабиякі успіхи.

Наступна виставка під назвою "Лемківські церкви" (було 55 картин з приватної колекції родини Івана Попеля, намальованих олією мистцем Павлом Лопатою), була показана численній громаді міста Торонто. У відкритті брали участь Богдан Головацький — член дирекції КУМФ, Іван Оленич — голова крайової управи Об'єднання Лемків Канади та д-р Ярослав Грицьков'ян з Польщі. Останній глибше інформував про акцію "Вісла" та про знищення багатьох дерев'яних церков на Лемківщині і на Засянні, які по-мистецьки зобразив у різних порах року Павло Лопата і так зберіг їх від забуття нами та нашими нащадками.

У суботу ввечері, 4 грудня, відбулося офіційне відкриття виставки оригінальних кольорових рисунків мисткині Христини Сеньків до книжечки для дітей "Соні перший табір". Біографічні дані про мисткиню та її творчі успіхи подав Роман Вжесневський — голова дирекції КУМФ.

Груповою виставкою 23 мистців, різних віком і стилями, було завершено мистецький сезон 1993 року. Твори до цієї виставки були вибрані членами журі. Із 72-ох робіт до виставки прийнято лише 42 картини та дві скульптури мистця Олега Лесюка із Львова, твори якого під час індивідуальної виставки — 15 скульптур і 10 рисунків — естетично виповнили залу галерії. Роботи Олега Лесюка сприймаються як кубістичного спрямування. Він працює над формами своїх творів, конструктивно будуючи в них заглиблення, виповнені менших розмірів фігуративними елементами або символами. Така тенденція творчості скульптора була підкреслена словами аналізу доповідачки мгр Аріядни Шум—Стебельської під час відкриття виставки 23 січня.

Сорок вісім робіт, малих і великих розмірів, виконаних акрилічними фарбами, репрезентували мистця Зенона Федорія, уродженця Вінніпегу. На цій виставці його картина "Катерина" звертала на себе найбільшу увагу. Видно, що автора цікавить і фігуративне мистецтво, проте його численні краєвиди підтверджують, що в них він найкращий. Відкривала виставку, 13-го лютого, Люба Гой — відома українська гумористка.

Про березневу виставку в КУМФ хочеться сказати, що вона вповні була присвячена тематиці Шевченкової поезії. Її складовою частиною було 25 гравюр художників Києва й інших, які творчо працюють на еміграції. Про таких графіків, як В. Перевальський, А. Базилевич, Василь Лопата та інших, згадав у своєму слові при відкритті виставки "Шевченкіяна" проф. Марко Павлишин з Австралії.

Українська Спілка Образотворчих Мистців Канади влаштувала збірну виставку 27 мистців, яких твори вибрано виставочним журі. Зі словом до гостей звернувся новообраний голова УСОМ Канади Андрій Бабич. Історію і діяльність УСОМ накреслив д-р Богдан Стебельський.

Павло ЛОПАТА

Таня ГУК

НАШ КРИМ

І ось ми полетіли літаком "Айр Україна" на Крим до Симферополя, а далі автобусом до міста Ялти "перлини Чорного моря". На нашій візі-штемплі у паспорті було видно добре тризуб та слово Україна.

Дещо про Крим: приблизно 2000 років перед Христом півострів був занятим киммерійцями, які були відважними кіннотчиками, мореплавцями та добрими хліборобами. Їм належить Трипільська культура. Через 7 віків перед Христом на Україну і Крим напали скити, опісля постало в Криму сильне Боспорське царство, що було змушене підкоритись Римові аж поки прийшли сюди готи, алани, потім гуни та авари, печеніги та половці. Крім завоюників, в Криму осідали греки, вірмени, генуезці та інші торговці. Майже завжди Україна і Крим мали подібну долю, а Крим пов'язував Україну з півднем. Кожний завоюник чи поселенець залишав у Криму свої сліди та культуру. Мандрівники, що бачили Крим у давнину, писали, що півострів був справжнім музеєм під відкритим небом. Був достаток, добробут і добра господарка, що прогодовувала 4,5 мільйона людей. Коли Крим завоювали татари кипчаки, вони не руйнували придбання попередніх народів, лиш додали й свою культуру.

Перед татарами й Київ стояв у Криму твердою ногою, бо якраз у Криму в X ст. охрестився в Херсонесі, в місцевій церкві, Володимир Великий і побудував там у честь цієї події собор. У XII ст. північні руські князівства, які відокремилися від Києва, не мали ніякого зв'язку з Кримом. Аж у XVIII ст. цар Петро I "приєднавши" чи ковтнувши остаточно лівобережну Україну, зробив крок до агресії на Крим. Росіяни, як звичайно, поводитися з тубильцями жорстоко й нищили огнем і мечем не тільки населення, а й сади, хліборобство та будівлі. Населення Криму зменшилося, торгівля, відрізана від Босфору й дальшого зв'язку зі світом, підупала й півострів став задихатися. "Приєднання" Криму Москвою датується 1783 роком, але спроби взяти Крим були й у XVII ст. В 1687 р. російське і козацьке військо числом біля 150,000 людей не зайшло навіть до Перекопу майже пропавши в степу, бо степ не є для піших солдат, а для кіннотчиків. Через 2 роки москалі знову напали на Крим, але з малим успіхом. Потім цариця Катерина стала розголошувати по Європі, що християни в Криму переслідувані і їх треба переселити в Україну. Крім реклями для себе, це мало б послабити й Крим, бо торгівля була в руках греків та вірменів, які зовсім не були переслідувані. Єдине, що їм заборонялося — це входити до мечетів. Аж у 1783 р. московські війська прорвали укріплення Перекопу і ввійшли до Криму спаливши більш як 1,000 осель, між ними й Херсонес, де хрестився Володимир Великий, включно з його собором. Керч, колишня столиця Митридатів, була повна мармурових будинків. Все було знищено московською солдатнею і сьогодні на цілому півострові нема будинку старшого за 100–200 років. Навіть росіянин М. Волошин писав про Крим, що ця пустиня в минулому

*Південний берег Криму. Ластівчине гніздо.
Фото Ю. Кравчука.*

була цвітучим садом. Із 4,5 мільйонів людей залишилося в 1926 році 700,000. В 1944 р. татарам, ніби за кару співпраці з німцями, було дано 20 хвилин зібратися і вивезено їх до Казахстану та Сибіру. Через рік з них залишилася половина. Тепер вони ніби реабілітовані й можуть повертатися назад. Але горе тому, хто відважиться це зробити. Хата чи поле, яке він мав колись є в руках іншого, який не має куди йти та й не думає про таке, а місцева влада та озброєна мафія кулеметами роблять своє. Сьогодні Крим має 2,5 мільйонів мешканців, яким живеться не легко. З харчів є приблизно майже все, очевидно не тої якості, як на Заході. Все таке дороге, що не кожний може купити. Крім того, велике безробіття душить регіон. Назагал люди худенькі й стомлені. Крим має поверхню 27,000 кв. км. і його обливають Чорне та Озівське моря. На півночі — рівний степ, а на півдні — гори Яйла, підтропікальна рослинність та славні виноградники з неменш славною продукцією вин. Крім того, півострів має сіль, газ, брунатний вугілля, мармур і на півночі добрі поля для хліборобства. Клімат є лагідний, повітря чисте й здорове.

Кажуть, що Чорне море тому так називається, бо на ньому під час частих бур сірка з дна піднімається й дає йому темний колір. Центром Криму є Симферопіль де є і летовище. Севастопіль має 300,000 населення і є осідком української та російської флот. Там знаходиться і панорама-музей "героїчної" оборони міста під час Кримської війни 1853–1856 років. Що це місто було цілком зруйноване й взяте через рік облоги союзниками (англійці, французи, турки) забувається згадати. В Севастополі під час обіду, на моє бажання, музика грала українські мелодії. Кожного з ким мені доводилося говорити (продавці різних дерев'яних виробів, писанок, бурштину, листівок), я питала, хто він є. Більшість відповідей була "росіянин, але мій чоловік (чи жінка, чи мати) є українцями". Люди звикли між собою, все було сказано спокійно, без ненависти, але згори йде отруя. В Севастополі чогось мене облюбувала кельнерка, яка подавала нам їжу. Запитала я і її хто вона: "русская", але чоловік українець, моряк у російській флоті. Чому він не переходить до української, запитала я і відповідь була, що він хотів би, але

йому наказано мовчати, бо викинуть і приб'ють. А скільки є таких випадків?

Провідниця повела нас до берега й чимало говорила про Чорне море. Воно є одним з найглибших у світі, але життя в ньому існує лиш до глибини 100 метрів, а далі сірка тощо. В ньому живе 180 сортів риби й може 200,000 дельфінів. Ріки, які вливаються до нього — Дніпро, Буг, Дністер та Дунай — приносять багато солодкої води.

З міст можна ще згадати: Бахчисарай — бувшу столицю ханів, де збереглася одна мечеть та палац хана; Евпаторію — визначний курорт Криму; Керч — порт і промислове місто. Найтепліше місце на півострові — це Місхор. Ще є Судак — невеликий курорт, де зберігаються рештки генуезької твердині. Феодосія — також порт, та місто Ялта — "перлина Чорного моря". Повітря тут чисте й тому Ялта має 150 різних санаторій для лікування серця, кровообігу, кров'яних судин, грудних хворіб тощо. Положення міста чудове: з одного боку гори Яйла, не вищі як 1,000 м. з вершками рівними як стіл, а з другого боку — море. Скрізь в'ються серпентинами чисті дороги, а головне — по боках зелень: кипариси, дерево Юди, якраз у цвіті. Кажуть, що Юда повісився на такому дереві й воно з сорому почервоніло — пояснення, чому багатий цвіт є червоно-фіолетовим. Крім цих дерев є ще інші, яких стовбур є часто пахучий. Через лагідний клімат сезон лічення є круглий рік.

Готель "Ялта", в якому ми жили, є найбільшим — як казала провідниця — в "СНД". Має 16 поверхів і 2,500 ліжок. Має своє кіно, кілька ресторанів, 2 банкові відділи, пошту, казино тощо. Під час нашого побуту тут відбувся з'їзд "кримської партії", а потім почалися боксерські світові змагання. Перед від'їздом ми стічали пару окривавлених типів. Кожна кімната в готелі має кольоровий телевизор на 5 програм: третя — це українська, а решта: російська, німецька, англійська. На кожному поверсі сидів міліціант, як сказано, для безпеки туристів. Кажуть, буває, що банди нападають на готель вимагаючи від туристів валюту тощо. В нашому готелі ми мали весь час теплу й холодну воду, але населення цілого Криму отримує воду раз на 2 дні і то лиш 2 години. Пояснюється це засухою, а в дійсності Крим винен Україні величезну суму за воду й електрику. Тому й Україна не дає стільки води скільки півострів потребує.

Назва міста Ялта походить ніби від грецьких моряків, які під час бурі заблудили і лиш при світлі сонця, яке засвітило й пробило своїми проміннями мряку, вони побачили землю і закричали "ялос, ялос" — берег. В Ялті знаходиться і палац (збудований царями) Лівадії, де в 1945 р. відбулася відома конференція.

Краса Ялти безмежна: Ботанічний Сад, де росте більше як 11,000 сортів різних дерев та кущів з усіх п'яти континентів. Скрізь, де тільки є трохи рівніше, ростуть виноградники, які продукують славний виноград та вина з нього. З давніших часів Ялту відвідувало багато славних людей, як росіян так і українців. Тут жила й лікувалася 2 роки Леся Українка. Ще й досі існує дім, в якому вона перебувала і перед ним стоїть дуже гарно виконаний пам'ятник поетеси. Тут жив, працював лікарем і помер Степан Руданський. Ми були віддати честь і на його могилі. Від 1475–1774 роках Ялта (ще село) була влас-

ністю турецького султана. Катерина роздарувала землі Криму великим землевласникам, які набудували чимало палаців. І відомий "Горбі" також не забарився збудувати собі розкішну віллу, видавши на це великі гроші. Про це говорили й обурювалися люди.

Нас, туристів, кожного дня возили сюди та туди, щоб побільше побачити місцевості. Кожного дня ми обідали в іншому ресторані. В центральному готелі "Ореанда" ми отримали український обід. На мій знак оркестра заграла кілька українських мелодій, решта були російські та загально відомі. Скрізь, де ми зупинялися виринали як з-під землі жебраючі діти. Всі були чистенькі та добре одягнені й настирливо просили гумки до жування, цукорків, самописців і т.д.

Недалеко Ялти є на чималій площі "поляна казок". Скрізь повно, в більшості дерев'яних, статуй, які представляють різні сцени з російських казок. З українських є тільки дві: Івасик Телесик летить на гусці (чи лебеді) та ще стоїть красуня Лелія в гарному українському одязі. Одна частина міста називається Масандра і ми бачили здалека той дім, де колись стрічалися президенти: наш та російський. В цій околиці є винний комплекс, де переховується більше як 800,000 пляшок славних кримських вин: шері, Мадейра, портвейн та пахучі рожеві й білі шампанське. Символом міста Ялти є невелика будівля "Ластівчине гніздо", що майже висить над морем на висоті 38 м. Крім того бачили ми й гору "Кицька" — виглядає як кіт, що напружився до скоку. Під горою є місто Сіміїз, по-грецьки "сигнал". Там запалювали колись вогонь як знак для кораблів. Також там знайдено рештки оселі та цвинтар тодішніх мешканців, приблизно 1,000 років перед Христом.

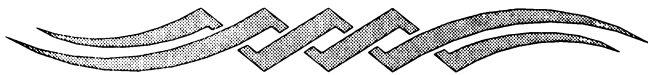
Головна вулиця Ялти називається Київська. На великій площі ще й досі стоїть величезний Ленін, кажуть, що не знімають його через брак коштів. У місті залишилося пару церков і одна дзвіниця. Бачили ми й базар. Бідний. На вулиці стрінула я "афганця" без ніг. Пересовувався на двох дощечках. Даючи йому пожертву я запитала хто він є. Не дістала ніякої відповіді. Тоді я запитала в що він вірить (може мусульман?), він відповів, що не вірить в ніщо...

На третій день нашого побуту в Ялті ми мали двох дорогих гостей з України. Треба було влаштувати їх десь на нічліг. В готелі несамовито дорого. Звернулися ми до одного продавця українських дерев'яних виробів. Сам він з Хмельницької області. Він радо погодився на моє прохання з умовою, що і ми приїдемо вечером повечеряти. Приїхав своїм авто і ми всі шестеро влізли в те мале авто й поїхали. На нас уже чекала багата вечеря з надзвичайно смачним українським борщем. Було весело, тепло на душі, незабутньо. Так, наче, ми стрінули давно не бачених приятелів або рідню, а не людей, яких ми майже не знали!

Останній прощальний вечір в готелі, себто в ресторані залишився також незабутнім. Заповіджено було, що це є український вечір. Їжа як їжа, але ансамбль співів, танців та оркестра "Таврія" з Симферополя, був на такій висоті, що не вірилося ні очам ні вухам. Співав невеликий жіночий хор, при кожній появі в інших народніх строях, одні кращі від других, оркестра грала досконало мелодії з усіх кутків України, а танцюристи танцювали можна

сказати, віртуозно, так що аж дух заперало глядачам. Якби цей ансамбль мав умови, міг би бути світової слави!

Скінчився наш восьмиденний побут в Криму і ось ми повертаємося. Наш автобус, яким ми їздили мав з—заду вгорі латинкою написано UA, як також більшість авт в Ялті, мали зліва намальований жовто—блакитний прапор, а справа число. В Симферопольському аеропорті, як і при приїзді, чекається чомусь безконечно довго. Я по—прощалася з нашим шофером українцем і запиталася, хто є його жінка. "Українка також" — відповів. "Маєте дітей?" — запитала я. "Так" — була відповідь. "Тож прошу вас, говоріть до них по—українськи, щоб вони не забули хто вони є!" У відповідь був лише глибокий і зворушений погляд, що тяжко забути... Решта полету була подібна до попереднього: український літак, московська мова та обслуга. Але гризуб на літаку переборсе все, бо Крим належить до України так як рука або нога до людини! ■

НА ЦВИНТАРІ СИМИРЕНКІВ

Ім'я Левка Симиренка широко відоме в Україні завдяки зеленому яблуку, яке він назвав прізвиськом на честь свого батька Платона. Шанувальники таланту Тараса Шевченка знають і Платона Симиренка завдяки напису на прижиттєвому виданні Тарасового "Кобзаря" — "Коштом Платона Симиренка". У парку Мліївської садової станції, нині Інституту садівництва, колишньому маєтку Симиренків є могила Левка, жертви таємничого пострілу в 1920 році. І мало хто знає, що навколо нього лежать численні його предки і родичі, а будівля клубу — це залишки колишньої церкви, біля якої ховали людей із славетного роду.

Начерк цвинтаря Симиренків зроблений рукою сестри Левка Марії багато років тому. Креслення зберегла її внучка Тетяна, яка зараз живе в Канаді. Більшовицький режим намагався знищити не тільки усі паростки цього роду, а й посмертний спомин про нього. Усі могили давно зрівняли з землею, залишивши лише поховання уславленого помолога, щоб потішити цікавість туристів та іноземних гостей. Але оживає пам'ять...

Колись козакував на Січі, а потім чумакував Степан Симиренко, мріючи про те, аби його діти жили в достатку. Оселився в Городищі на Черкащині, де прийшов на світ його син Федір. Царське поневолення України призвело до того, що сім'я опинилася у кріпацтві, тож треба було спершу добиватися волі. Разом з тестем Яхненком Федір узяв в оренду млин над річкою Вільшанкою біля Платонового хутора. Торгували хлібом, худобою, шкіряним крамом. Одним з перших серед місцевих українців почав думати Федір про цукроваріння і разом із зятями заснував фірму "Брати Яхненки і Симиренки". Вони придбали устаткування і 1843 року відкрили першу в тодішній Росії механічну цукроварню.

Вона стояла в Ташлику біля Сміли. А ще за п'ять років стала до дії цукроварня в Городищі. На той час вже діяв машинобудівний завод у Млієві, випускаючи обладнання для цукроварень. Тут будувались і перші на Дніпрі пароплави.

Федір Симиренко викупив з неволі і своїх синів Платона та Василя, які поїхали до Парижа в політехнічний інститут. Невдовзі вони стали відомими підприємцями—технологами. Василь спорудив у селі Сидорівці Канівського повіту цукроварню, обладнав її машинами власного винаходу. Одним з перших в Росії він почав виробляти пастилу. У Сидорівці Василь заснував народний театр, яким керував певний час один із організаторів Центральної Ради, визначний український вчений Володимир Антонович. Василь Симиренко підтримував матеріально М. Драгоманова, М. Коцюбинського, записав у спадщину українській культурі близько 10 мільйонів карбованців. Василь Симиренко помер 17 грудня 1915 року і його спадщина до України не дійшла.

Старший брат Василя — Платон — народився 1821 року в Смілі. Займаючись після Парижа цукроварінням (він був одним з технічних керівників фірми "Брати Яхненки і Симиренки"), Платон розводив сади, залучав до цього сина й онука.

Лев Симиренко народився у рідному Млієві 1855 р. Юнаком вчився у Новоросійському університеті, але був засланий в Сибір. Коли ж повернувся, створив у Млієві кращий у країні колекційний сад і помологічний розсадник. Його син Володимир став першим директором Всесоюзного дослідного інституту садівництва.

Володимир мав двійку дітей — Олексу і Тетяну. Олексі вже немає — він жив на еміграції, був доктором наук, соціологом. Тетяна живе в Канаді і недавно надіслала мені розповідь про трагедію свого батька, усієї сім'ї.

— У різдвяну ніч 1933 року, — пише вона, — функціонери ОДПУ (це попередник пізнішого КДБ) забрали мого батька. Він був засуджений до розстрілу, але, зважаючи на світове ім'я ученого, страту замінили багаторічним ув'язненням. 17 вересня 1938 року батька розстріляли, але на запити світової громадськості відповідали, що він був живим і помер 1943 року в евакуації.

У роки другої світової війни доля прибила Симиренків до рідного Млієва. Зі Сходу наближався фронт і перед сім'єю постала дилема: залишатися на поталу сталінським гнобителям чи їхати на Захід. Вирішили їхати і опинилися у Празі. Тут вже існувала чималенька українська громада. Були добродійні установи, власні школи. До однієї з них прийняли Тетяну й Олексія. Жили бідно, в гуртожитках. Коли відгриміла війна, багато хто потрапив таки до лап НКВС, а потім у табори Сибіру і Північного Казахстану.

На цвинтарі Симиренків у Млієві залишилась лише могила Левка Симиренка. Побіч, у чужих домовинах, поховали священика, який загинув у роки війни і недавно померлого директора садстанції. Немає і сліду від поховань Яхненків, Якубовських, інших гарних людей. Чи вдасться поновити їхні пам'ятники, щоб могли люди зупинитися у дружбі біля славних могил?

*Левко ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ,
Черкаси*

Лев ЯЦКЕВИЧ

ЗА ШИРМОЮ РОЗПОДІЛУ НОБЕЛІВСЬКИХ НАГОРОД

(Закінчення з попереднього числа)

По 20 літах вагання, признано врешті, в 1925 р. літературну нагороду англійському письменникові, ірландського походження, Бернардові Шов за його твори: "Андрокл і Лев" та "Пігмеліон". Бернард Шов мав 69 літ, коли одержав нагороду і був дуже вражений, тим що Нобелівському Комітетові забрало стільки часу, щоб оцінити його літературний талант. З тієї причини, він вирішив не приймати нагороди. Щойно по довгих переконуваннях та аргументах він змінив свою постанову, але не відмовив собі приємности сказати нобелівським літературним суддям, що "нагорода для літератора в моєму віці та стажі, це наче рятувальний пояс, кинутий пливцеві, що вже добився до берега"!

В 1929 р., зовсім несподівано для всіх, одержала нагороду за повість "Мати" другорядна італійська письменниця Грація Деледа (1875–1936), дочка багатого землевласника в Сардинії. Але за нею дуже побирався її великий поклонник, дуче Муссоліні. Крім цього, члени Академії вирішили, що в цьому році слід признати нагороду італійському письменникові. Йшлося тільки про те, кому? Бо крім Грації Деледи, було ще двох кандидатів: маловідомий в світі історик Джуліємо Ферреро та мерехтливий Габрієль Д'Анунціо. З огляду на непересічний талант Габрієля Д'Анунціо, члени Академії були схильні не брати до уваги різні його ексцентричні дивацтва, але його, на ті часи, високо неморальна повість, в якій він описав, з усіма деталями, свої любовні пригоди з відомою актрисою Елеонорою Дузе перекинула остаточно вінця толеранції членів Академії, які признали нагороду "ліпшому коневі" — Грації Деледі.

В тому часі, публічною таємницею було те, що Шведський Нобелівський Комітет та члени обох Шведських Академій мали антиамериканське, антиросійське та пронімецьке наставлення. Щойно в 30-их роках, хтось авторитетно мусів звернути на те увагу членам Академії, бо неждано для всіх, по 30 роках опозиції Нобелівської Інституції, літературну нагороду одержав перший американець — Сінклер Люїс (1885–1951) за свої три твори: "Головна вулиця", "Баббит" та "Коваль стріл".

Як звичайно, голоси членів Академії були поділені. Одні вважали, що його твори є нерівні та безглузді, другі, що вони цінні та вагомі. Врешті стало на тому, що в 1930 році слід признати нагороду американському письменникові, тому, що дальше легковаження такої великої нації як США грозило б міжнароднім скандалом. У висліді, признано С. Люїсові нагороду більшістю голосів, відкинувши одночасно, кандидатуру письменника такої величини, як Теодор Драйзер.

Що признання нагороди Сінклерові Люїсові, було тільки жестом, а не зміною наставлення нобелівського естаблішменту, доказує кандидатура другого американського видатного письменника, Антона Сінклера. Дарма, що його номінацію підписало 770 представників світової культури, між ними, англійський філософ Берtrand Рассел, проф. лондонського університету Гарольд Ласкі, Едвін Маркгем та Альберт Айнштайн члени Академії признали нагороду в 1932 р. не йому, а англійському письменникові Джанові Голсворті (1876–1933) за роман "Сага Форсайтів".

Врешті по 33 роках "небачення" та послідовного відхилювання всіх російських кандидатів на літературні нагороди такої величини, як Лев Толстой, Іван Тургенєв, Антін Чехов та Максим Горький, д-р Андерс Естерлінг — перманентний секретар Шведської Академії, переконав своїх колег, що найвищий час признати нагороду представникові російської літератури та сплести довг совісти Толстому та Чехову, яких вже немає між живими і, які вже не можуть дістати цієї нагороди.

Відлунням його переконливого доводу, було признання нагороди в 1933 р. російському еміграційному письменникові Іванові Бунінові (1870–1953), за повість "Джентельмен з Сан Франціско".

Іван Бунін, що його Горький назвав найбільшим живучим, російським повістярем, помер в забутті та злиднях, розбазаривши свою грошеву нагороду поміж друзів і знайомих білогвардійської еміграції. Вирішним моментом в признанні Бунінові літературної нагороди, було, поруч його російської національності, також його антикомуністичне наставлення.

Ще одним прикладом признання нагороди з політичних причин, був фінський письменник Франс Сілямпее, маловідомий літератор, що жив у великих злиднях. Літературну нагороду та 35,000 дол. одержав лишень тому, що 81-літня Зельма Лягерлеф, впливовий член Шведської Академії була обурена на советську інвазію Фінляндії і зуміла переконати членів Академії, щоб вони признали нагороду Франсові Сілямпее, як символічний протест, проти советської агресії його батьківщини.

В 1947 р. признано нагороду одному з найбільших французьких письменників Андре Жідові (1869–1951) за дві його повісті: "Неморальність" та "Фальшивники грошей". Жід був номінований, майже кожного року, в продовж останніх 20 літ, але кожного разу перепадав при тайнім голосуванні. Члени Академії високо цінили його літературний талант, але були дуже обурені його гомосексуалізмом, до якого він, до речі, публічно признався. Остаточно по 20-ти роках та частковій зміні

складу Академії, він здобув нагороду більшістю ліберальних голосів.

Многочисленим кандидатом на нагороду був також, відомий американський письменник Ернест Гемінгвей (1899–1961), що був багато разів близький одержання тієї нагороди, але кожного разу перепадав голосами консервативних членів Академії.

І віддай, Гемінгвей не добився б літ. нагороди, якщо б не було в нього великого звеличника, в особі 90-літнього члена Академії Пера Гальстрема, що в 1955 році мав перейти на емеритуру. Його колеги з Академії знаючи, що він захоплювався повістю Гемінгвея "Старий чоловік і море", вирішили зробити приємність деканові Академії і тому признали Гемінгвеєві нагороду в 1954 р.

По переламанні антиросійських льодів, прийшла повинь нагород письменникам: Борисові Пастернакові, Михайлові Шолохову, Алекснадрові Солженіцинові та В. Набокову. Борисові Пастернакові (1890–1960) признано нагороду в 1958 р. за повість "Д-р Живаго", не за її велику літературну вартість, але за її антисоветське наставлення, що, до речі, підкреслив в своїй передовиці орган комуністичної партії "Правда". У висліді цього оскарження, Пастернак був примушений зректися нагороди.

Михайлові Шолохову признано нагороду за роман "Тихий Дон" в 1965 р. Це, до речі, перший просоветський письменник відзначений цією високою почесною членами Шведської Академії. На жаль, досі невідома ні причина, ні мотиви, ні закуліси цього унікального голосування, за винятком завваги одного з членів Академії, перед голосуванням, що, "хоч Шолохов переконаний комуніст, але він завжди здержувався від політичних коментарів".

В 1974 р. російське, еміграційне видавництво в Парижі видало наукову студію, з передмовою Александра Солженіцина, що ставляє під сумнів автоство Шолохова повісті "Тихий Дон". Згідно з інформаціями, поданими в тій студії, справжнім автором тієї повісті був старшина царської армії Федір Круков, що помер на тиф в 1920 р. Перед своїм захворюванням, він написав повість, якої манускрипт, по його смерті, дістався до рук Шолохова, що змінивши закінчення, видав її під своїм власним прізвищем.

Александр Солженіцин (1918–), це перший російський дисидент, що одержав нагороду Нобеля (1970) за повісті: "Пістряковий світ" та "Один день в житті Івана Денисовича". А. Солженіцин, був номінований групою західно-європейських письменників, між ними французьким письменником Франсуа Моріакком...

Немає сумніву, що нагорода признана Солженіцинові, мала не тільки літературне, але й політичне підложжя. Тому Солженіцин, подібно, як Пастернак відмовився відібрати нагороду в Штокгольмі, боячися, що советська влада може відмовити йому повороту до родини. Він запропонував щоб церемонія передачі його нагороди відбулася в Шведським консуляті в Москві. Але шведський уряд на те не погодився з політичних міркувань.

В 1974 р., по опублікованні в Парижі його нової повісті "Архіпелаж Гулаг", советський уряд "видворив" Солженіцина разом з родиною за границю. Він одержав свою нобелівську нагороду 10 грудня 1974 р. в Штокгольмі.

Борис Пастернак не був єдиним нобелівським лавреатом, що не прийняв нагороди під тиском свого уряду. Він мав попередників з гітлерівської Німеччини, в особах: Ріхарда Куна (1900–1967), що одержав в 1938 р. нагороду в ділянці хімії за досліди в галузі флявінів (антисептичних речовин) та вітамін А і В та Адольфа Бутенандта (1903–), що одержав нагороду в 1939 р. за досліди статевих гормонів. Вони обидва офіційно повідомили Нобелівський Комітет, що згідно з німецькою національною політикою, усталеною Адольфом Гітлером, вони не можуть прийняти признаних їм нагород. Тому Нобелівський Комітет перекинув грошеві нагороди обох лавреатів до загального нобелівського фонду.

В 1948 р., по закінченні II-ої Світової війни, Бутенандт і Кун, написали листа до Академії Знання в Штокгольмі, в якому просили вибачення за відмову прийняття нагород, що була написана під тиском та загрозою насильства. На жаль, Академія, не могла повернути їм грошей, але на основі спеціального рішення, повернули їм в липні 1949 р. їх дипломи та золоті медалі.

Така сама доля зустріла великого німецького вченого Гергарда Домагк (1854–1964), що одержав в 1939 р. нагороду в ділянці медицини, за винахід першого сульфамідного ліку. І хоч II-га Світова війна почалася перед офіційним признанням нагороди, більшість професорів Королівського Інституту, вирішила признати йому нагороду за винахід "чудесного" ліку, який, як виявилось пізніше, врятував життя багатьом людям в часі війни. Але Міністерство Культури в Берліні переслало телеграму до Міністерства Закордонних Справ у Штокгольмі, повідомляючи його офіційно, що ця нагорода небажана. Коли всеж таки Нобелівський Комітет офіційно признав йому нагороду, німецький уряд змусив Домагк написати до Штокгольму листа з відмовою її прийняття.

Тому, що грошева нагорода не була відібрана до 1-го жовтня, наступного року, гроші були повернуті до загального фонду Фундації. По війні, Домагк хотів одержати нагороду, але було вже запізно. Він був, проте, запрошений на Нобелівський фестиваль в 1947 р., на якому відзначено його наукові досягнення та передано йому диплом і золоту медаль.

Проте, найкраще з усіх нобелівських "дисидентів" повелось німецькому атомовому фізику д-р Отто Ганові (1879–1968), якому, разом з його асистенткою Люїзою Майтнер, вдалось розбити атом урану. За цей досяг признано йому нагороду Нобеля в 1945 р., кілька місяців по закінченні II-ої Світової війни. Тому, що проф. Ган виконував свої експерименти в гітлерівській системі, Американська Армія його арештувала і він не мав фізичної змоги відібрати грошевої нагороди в висоті 94,000 дол. Але, по звільненні його з військового ув'язнення, на інтервенцію шведського короля, та з

уваги на його великі заслуги для науки, зроблено для нього виняток, переданням йому призначеної нагороди. Згідно з заявою одного члена Академії Знання "д-ра Гана слід вважати справжнім батьком атомної бомби, що винайшов її набагато скоріше за американців і тому він заслужив собі на призначення та нагороду".

Одинокий нобелівський лавреат, що не прийняв нагороди у висоті 53,000 дол., з власної волі, був французький письменник та філософ Жан Пол Сартр, один з найбільших відомих сьогодні представників екзистенціалізму. Відхиляючи призначену йому нагороду, він заявив, що "це не те саме, коли я підписуюся Жан Пол Сартр, чи Жан Пол Сартр — нобелівський лавреат. Письменник не може дозволити перетворити себе в інституцію, навіть, якщо це переводиться в дуже почесній формі".

Пословиця "рука руку миє", не минула такої, здавалося б, достойної і шляхетної організації, як Нобелівська. В 1931 р. призначено нагороду Ерікові А. Карфельдтові (1846–1931) за твір "Далекарлінські фрески". Карфельдт був поетом, бібліотекарем та довголітнім секретарем Академії. На тім становищі він був приятелем майже усіх її членів. Не слід тому дивуватися, що одного року вони признали йому літературну нагороду. Карфельдт мав почуття своєї вартості та пристойності, бо тієї нагороди не прийняв. Але пів року по його смерті члени Академії признали йому її вдруге, не дивлячись на те, що кандидатом до тієї нагороди був такий потенційний представник російської літератури, як Максим Горький. В тому випадку члени Академії, не тільки зігнували Горького, але свідомо зламали, існуючий правильник (який не дозволяє нікому признавати нагороди по його смерті), щоб забезпечити спокійне життя вдові та дітям свого приятеля.

Це грубе порушення останньої волі Нобеля та існуючих законів Нобелівської Фундації, становить приклад літературного nepoтизмy, практикованого, час від часу, за кулісами розподілу нобелівських нагород.

Ще одним прикладом закулісових махінацій, може послужити літературна нагорода за рік 1974, якою поділено 2-ох членів Шведської Академії: Ейвінда Йонзона за "Повість про Оляфа" та Гаррі Мартінзона за "Шлях" та "Дні його Світлості". Обидва були практично невідомі поза межами Швеції і, як писав Свен Деблянк, проф. університету в Упсалі, в штокгольмським "Експресен", цей вибір кандидатів на літературні нагороди відзеркалює відсутність справедливої оцінки членів Академії, яку можна б тільки інтерпретувати, як товариську продажність.

На жаль, між доцьогочасними нобелівськими лавреатами немає ні одного українського прізвища, хоч не виключене, що при кращих зв'язках та впливах української громади в світі, ми могли б зустрінути між ними прізвище Пулюя, Горбачевського, Грушевського, Франка, Рильського, Самчука, Антонича, Підмогильного чи Стуса.

Туга української людини за українським нобелівським лавреатом — природна та оправдана, якщо брати до уваги, що це неперевершений засіб вивести українське ім'я, опромінене мистецьким, науковим, чи гу-

манітарним престижем, на широкі світові плеса. Хоч існує велика правдоподібність, що якщо б українець добився нагороди Нобеля — то в усіх офіційних довідниках, поруч його прізвища була б відмічена, не його національна, але державна приналежність, так, як це сталося з Томасом Манном та Айштайном, що фігурують в усіх нобелівських довідниках, як німці, з Марією Кюрі Склодовською та Іваном Буніном, що фігурують, як французи, з Германом Гессе, що фігурує, як швайцарець.

В США, що є "перетоплювальним казаном" різних національностей, і де майже що 3-ій нобелівський лавреат — уроджений поза Америкою, цю справу розв'язано в той спосіб, що поруч американської національності біля кожного натуралізованого нобелівського лавреата, подається в дужках також його країну народження.

Маючи на увазі цю національну нерозбериху, Ліо Есакі — американець, уродженець Японії, що в 1973 р. здобув нагороду Нобеля в ділянці фізики за осяги в галузі електронної мініатюризації, відбираючи свою нагороду з рук шведського короля сказав, що "американці думають, що Есакі-американець здобув нагороду; японці думають, що Есакі-японець здобув нагороду і, обидві сторони праві, з уваги на те, що Нобелівські нагороди, так само, як мистецтво, знання та гуманізм, вселюдські та міжнародні". ■

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВІНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години — 9:30 до 4:30
БЮРО — (905) 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

КУЗНЯ ЕЛІТНИХ КАДРІВ КРАЇНИ

До перебування групи вчених Національного університету "Києво-Могилянська академія" на американському континенті

Цілий місяць, з 10 листопада по 10 грудня, минулого року на американському континенті гостювала група вчених Національного університету "Києво-Могилянська академія" на чолі з президентом академії, професором В'ячеславом Брюховецьким. Мета цієї тривалої поїздки по Америці і Канаді — розповісти про відродження і перші нелегкі кроки становлення, окремі досягнення цього, одного з найстаріших і найпрестижніших вищих навчальних закладів України, поділитися планами на майбутнє, а також для збірки коштів на дальше вдосконалення навчальної, наукової і виховної роботи.

За час перебування у США науковці Національного університету "Києво-Могилянська академія" побували і виступали у 15 найбільш відомих університетах багатьох коледжах, інших навчальних закладах, зустрічалися з викладачами і студентами, громадськістю країни.

У Канаді президент академії доктор В'ячеслав Брюховецький відвідав навчальні заклади Ванкувера, Едмонтону, Саскатуну, Вінніпегу, Тандер Бей, Торонто, Оттави та Монреалю, зустрічався з широкою громадськістю.

Дещо про славне минуле цієї кузні елітних кадрів України і про перебування президента академії В'ячеслава Брюховецького в Едмонтоні йдеться в статті, яку ми пропонуємо читачам.

Важко сказати, хто мовив мудрі слова про те, що народ, який думає вперед на один рік, вирощує хліб. Народ, який думає вперед на десять років, вирощує сади.

*Національний університет
Київсько-Могилянська Академія.*

Народ, який думає вперед на сто років, вирощує молоде покоління. Але їх віднайшла невелика група вчених-єн-тузіястів, яка думала про майбутнє свого народу, своєї пост-колоніальної України. Очолив цю групу професор В. Брюховецький.

Ідеї, хороші не утопічні ідеї, приходять до розумних людей іноді зненацька, іноді — після тривалих роздумів. Та не будемо розповідати, кому і як прийшла та цікава думка. Це була б майже пригодницька повість на багато сторінок. Вчені ходили в різні "високі" інстанції, розповідали, переконували, доводили в необхідності відкриття такого елітного навчального закладу для майбутнього незалежної України, для того, щоб вона якнайшвидше увійшла у число розвинутих цивілізованих країн світу. І таки добилися свого — 19 вересня 1991 року вийшло розпорядження Голови Верховної Ради України "Про відродження Києво-Могилянської академії на її історичній території як незалежного вищого навчального закладу України — міжнародного університету "Києво-Могилянська академія". Згодом відбулося відкриття академії, прийнято Декрет Кабінету Міністрів України про передачу університетові майна, що перебувало у загальнодержавній власності і, нарешті, вийшов Указ Президента України про надання УКМА нового статусу — Національний університет "Києво-Могилянська академія" (НаУКМА). А зовсім недавно, 30 червня 1994 р., Міжгалузева Республіканська Акредитаційна Комісія прийняла ухвалу про ліцензування НаУКМА за четвертим рівнем акредитації.

Поки що тут діють три факультети: природничих наук (екологія, радіобіологія, охорона навколишнього середовища, фізика), гуманітарних наук (культурологія, філософія, історія, релігієзнавство, компаративістика, соціальна робота) та суспільних наук (економіка, соціологія, політологія, державне управління). Всі ці факультети готують майбутніх бакалаврів по спеціальних програмах.

Планується вже наступного навчального року відкрити факультет юридичних наук, а через два-три роки заснувати і медико-екологічний факультет.

Але, розповідаючи про сьогоднішній день цього престижного навчального закладу, мабуть, буде дуже доречно нагадати про славне минуле академії. Вона була створена в результаті злиття Київської братської школи, заснованої 1615 року, з лаврською школою, заснованою 1631 року. Це перша вища школа і визначний культурно-освітній центр в Україні і називалася Києво-братською колегією, або Києво-Могилянською колегією на честь свого протектора митрополита Петра Могили. 1701 року, згідно з царським Указом, вона дістала титул і права академії.

Про Київську академію, як вона офіційно почала називатися, написано чимало книжок і досліджень. Тут

доречно буде нагадати, що свою докторську дисертацію, присвячену цій темі, подарувала президентові академії професор Альбертського університету Наталія Пилипюк. Скажемо також, що у різні часи тут навчалися студенти з Болгарії, Сербії, Волющини, Молдавії, Греції, арабських та інших країн. Вона мала великі науково-освітні зв'язки з багатьма країнами Західної Європи. А викладали в ній визначні діячі науки і культури, громадські діячі Ф. Прокопович, С. Полоцький, Є. Славинецький, І. Борецький, І. Копинський, І. Галятівський, І. Гізель, П. Могила, С. Яворський, П. Гулак-Артемівський та багато інших.

Із стін академії вийшли вісім гетьманів України, визначні державні діячі. Тут вчилися відомі вчені: медики Амбодик-Максимович, Й. Калинський-Гелита, Н. Квятковський, фізіолог Д. Велланський (Кавунник), видатний український філософ Григорій Сковорода та інші. 1733 року вчився в академії всесвітньо відомий вчений Михайло Ломоносов.

Як відомо, Київська академія значною мірою існувала на кошти Київського братського монастиря і секуляризація 1786 року позбавила її матеріальної бази і 1817 року вона була закрита. На її місці було відкрито духовну семінарію, а через рік — духовну академію.

Про все це розповідав на зустрічах з громадськістю і студентами нинішній президент Національного університету "Києво-Могилянська академія" В'ячеслав Брюховецький на американському континенті. Розповів він і про те, що, завдяки спонсорам з України, США і Канади, а також щедрим жертводавцям з-за рубежу в НаУКМА функціонують наукова бібліотека, комп'ютерний центр, комп'ютеризовані аудиторії, мовні і дослідницькі лабораторії, планетарій, музеї. Тут діють різні студентські товариства, клуб, студентський театр, галерея мистецтв тощо, виходять студентські газети, журнали.

Основна мета діяльності академії є підготовка фахівців світового класу, подальший розвиток освіти, науки і культури, робити свій вплив на соціальне й політичне життя суспільства, формування національної свідомості та поглиблення інтеграції України в світові процеси. Вповні можливо, що з сьогоднішніх майже 700 студентів з часом вийдуть президенти, інші діячі уряду, міністри, видатні працівники культури. Деякі студенти жартують, що в майбутньому вони очолюватимуть відповідальні ділянки в уряді України. Що ж, як кажуть, дай Боже! Бо кепський той солдат, хто не мріє стати генералом.

В НаУКМА нині працює більше 120 викладачів високої кваліфікації, в тому числі 15 з-за кордону, навчання ведеться українською і англійською мовами у три семестри. На навчання приймаються абітурієнти, які досконало володіють обома мовами, в тому числі і зарубіжні. І тепер в НаУКМА навчається 17 студентів із закордону і не лише української національності. Славнозвісної п'ятої графі (національність) тут немає. Головне — успішно скласти комп'ютеризовані екзамени. А курси для вступу досить великі — по 4-5 чоловік на місце. Нині в Академії завершується будівництво дев'ятиповерхового гуртожитку на 450 місць.

Говорив гість і про мережу колегіумів різних рівнів, які працюють за навчальними програмами та планами,

узгодженими з НаУКМА. Сказав він і про те, що тут працює досить активно Києво-Могилянське Братство, яке нині нараховує більше 4000 членів. Кожний, хто поділяє ідею українського ренесансу і надає допомогу НаУКМА, може стати членом цього Братства.

А увечері, після роботи, українська громада Едмонтону влаштувала бенкет на честь гостей з України. Уміло, як сказав, талановито, вела цей вечір молодий професор Альбертського університету — Наталія Пилипюк. Вона надала слово для вітання працівникові Канадського Інституту українських студій (директор був у відрядженні) Христі Єндик, професорові Олегові Ільницькому, директорові Українського центру засобів і розвитку при Колегії ім. Грента МекЮена докторові Романові Петришину.

Професора В'ячеслава Брюховецького представила заст. начальника Міжнародного відділу НаУКМА — Наталія Андрієвська. Потім виступив гість з України. Він щиро і сердечно подякував присутнім за теплу і корисну зустріч на канадській землі, гостинно запрошував відвідати Україну і Національний університет "Києво-Могилянська академія".

Слово подяки від Клубу друзів НаУКМА виголосив колишній канцлер Альбертського університету, доктор Петро Саварин. А його син — юрист Михайло Саварин, вручив від імені приятелів РУХ-у панові Брюховецькому чек на 10,000 доларів на розвиток НаУКМА.

І посипались щедрі пожертви від багатьох українців з Альберти. Чеки на 1,000 доларів вручили від душі подружжя Олег Ільницький і Наталія Пилипюк; подружжя С. і М. Костенки; Василь Даркович пожертвував чек на 500 дол.; Григорій Порохівник — на 250 дол.; Олександр Лисюк, Марія Кейван, отець Остап Фляк, Василь Віристюк — по 100 дол.; Геннадій Загерняк, Денис Познанський, Нестор Чумер — по 50 дол.; Володимир Марич — 25 дол. Та ще збірка від бенкету дала 15 тисяч доларів. Отож на розвиток, точніше, відродження Національного університету "Києво-Могилянська академія" поступило на рахунок біля 30 тис. дол. Значні суми грошей надійшли на цю благородну, життєво необхідну для України справу і з інших українських громад США та Канади.

Можливо, хтось з наших дітей виявить бажання вчитися у цьому престижному навчальному закладі України. Що ж, президент НаУКМА В'ячеслав Брюховецький гостинно запрошував всіх бажаючих до них. Отож, думайте, молоді люди!

Едмонтон, Альберта, Канада, 29.II.1994 р.

**ДЕНТИСТ
Д-р ІГОР БАБИЧ**

Dental Surgeon

подає свою нову адресу:

**297 MAIN STREET NORTH
BRAMPTON, ONTARIO
L6X 1N5**

Тел. 451-0227 або 453-0004

НЕ ЛЕГКО БУЛО П. ВОЛИНЯКОВІ ВИДАВАТИ "НОВІ ДНІ"...

(До 25-річчя його смерті)

І так, 29-го грудня ц.р. минає 25 років, коли перестало битися серце Петра Волиняка — письменника, талановитого журналіста і довголітнього редактора наших "Нових Днів"... Просто не хочеться вірити, що вже минуло чверть століття, коли ми мали змогу читати завжди цікаво написані редакційні коментарі чи будь-які інші речі, написані його рукою. Як свого часу в статті "Велике серце Петра Волиняка" зазначив наш відомий публіцист Вадим Сварог, "Петрові Кузьмичу випало на долю бути журналістом, мабуть, в найтяжчий період української історії... Смерть обірвала його діяльність у пору найбільшої зрілості його віку" (див. "Поговоримо відверто" — збірку вибраних статей та оповідань П. Волиняка, виданих 1975 р.).

І це дійсно було так. Приблизно рік перед своєю смертю, в листі до автора цих рядків, П. Волиняк дослівно писав:

"Справи мої війнятково погані. В друкарні я маю знущання, яке мав я лише в ГПУ, НКВД та в німецькому таборі для військовополонених. Друкарня забирає всі мої гроші, все здоров'я, рештки нервів та людську гідність. Стою перед дилемою або ліквідувати "Нові Дні", або створити власні друкарські засоби. Вирішив пробувати: купив лінотипа і поставив його в естонській друкарні. Замовив шрифти й чекаю на них. Важко нам удвох, але шукаємо ще спілльників (багато не хоче, бо — "гуртове-чортове"). Це моя остання спроба"...

І ось, не зважаючи на все, "Нові Дні" завдяки самовідданій праці наших відомих публіцистів та журналістів (не згадую, кого саме, бо можу когось пропустити) — приятелів Петра Волиняка, журнал і далі безперебійно виходить на славу української діаспори. Чи було багато таких, які вірили, що 25 років після смерті П. Волиняка "Нові Дні" і далі виходитимуть? І то на такому самому високому ідейно-публіцистичному рівні, як і за часів засновника і першого редактора журналу Петра Волиняка.

І тому, з нагоди чверть-століття його смерті, хочеться ще і ще раз сказати: прощай незабутній товаришу, приятелю і Колего по перу! Ти чесно й сумлінно пройшов свій страдницький шлях життя... Завжди стоючи на сторожі та в обороні своєї нездоволеної Батьківщини, Ти до останніх хвилин свого життя боровся за українську правду і тому подібно, як у світі ніщо добре даремно не пропадає, так само і Твоя чверть століття титанічна діяльність на культурній ниві української еміграції не була марною!

Юліан МОВЧАН

НА МЕДИЧНІ ТЕМИ

РАДИКУЛІТ — ХВОРОБА ВІКУ

Лікарі давно помітили: різні види радикуліту, викликаються, здебільшого, системним захворюванням хребта людини — остеохондрозом.

Нині практично кожна людина, починаючи з дитинства, близько 80% часу протягом доби перебуває у вимушеній позі — частково згинаючи хребет уперед: сидючи за столом, стоячи біля верстата, прибираючи в кімнаті тощо. Біда і в тому, що більшість із нас воліє відпочивати на м'якому ліжку, дивані чи в кріслі, знову таки, напружуючи хребет.

Ось так поступово й виникає спершу тимчасова фізіологічна деформація міжхребетних дисків, яка затим трансформується в патологічні випинання. А це врешті призводить до травматизації, затискування, запалень спинномозкових нервів.

Остеохондроз виявляє себе по-різному: біль у голові, викликаний поразенням шийного відділу хребта, болі в грудній клітці зліва — подразнення корінців спинно-мозкових нервів грудного відділу (хоча їх нерідко приймають за хворобу серця, реберні невралгії, спинні й крижові радикуліти). Спеціалісти вважають, що прогресування остеохондрозу сприяє також розвитку атеросклерозу, ішемії.

Важливим засобом боротьби з хворобою є завчасна зміна профілактика, мета якої — насамперед впорядкувати статично-динамічні навантаження на хребет.

Спочатку слід подбати про так звану ортопедичну оптимізацію робочих і побутових меблів. На жаль, чимало продукції, яку випускає промисловість, поки що не враховує вимог профілактики остеохондрозу: спинки стільців — низькі, сидіння — вкорочені, хоча потрібно, щоб стілець допомагав зберігати природне положення хребта зі всіма трьома його вигинами — шийним, грудним і поперековим. Окрім цього, доцільно мати на стільцях підлокітники й підголівники, які, перерозподіляючи вагу верхньої частини тіла на додаткові опори, зменшують навантаження на хребет.

М'яка постіль з високою подушкою не витримує конкуренції з твердою, рівною, на якій під шию й попереки кладуться невеличкі валики. Не випадково в Японії та деяких інших країнах Азії, де прийнято спати на твердому, остеохондроз менше поширений ніж у Європі.

До системи профілактичних засобів остеохондрозу обов'язково має входити загальнофізична підготовка й лікувальна фізкультура. Тут слід особливу увагу приділяти зміцненню м'язового корсета грудної клітки і передусім — спини. Дуже корисна вправа (вона вважається однією з основних у комплексі) — піднімання випрямлених ніг, лежачи на животі, тримаючись руками за ліжко або гімнастичну лавочку. Протягом дня рекомендується виконувати її не менш як 150 разів. І, навпаки, слід обмежити кількість вправ, вперед. Дуже корисне для розвантаження хребта плавання, в ході якого відбувається своєрідна самокорекція міжхребетних дисків.

Займайтеся профілактикою остеохондрозу не лише тоді, коли він добряче "вкусить", а змалку. Хребет називають "деревом життя" людини, отож дбайте про нього палезним чином. ■

НЕ ЗАБУДЬТЕ ВІДНОВИТИ СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ !

Петро КИРИЧОК

ІСТОРИЧНІ ПОЕМИ СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО

(Початок у попередньому числі)

Сюжет поеми "Павло Полуботок" безпосередньо пов'язаний з сюжетами розглянутих поем — "Мазепа, гетьман український" і "Іван Скоропада". Його основу теж становлять історичні події, що стосуються взаємовідносин між Україною і Росією.

Після втрати Україною самостійності, а отже, і державності гетьман Лівобережної України Павло Полуботок (1660–1724) почав домагатися від московського царя Петра I скасування створеної ним Малоросійської колегії, яка зводила нанівець владу гетьмана. Він домагався права обирати гетьмана народом. Державотворча діяльність Павла Полуботка лютила Петра I. Непокірливого наказного гетьмана цар підступно заарештував і запроторив до Петропавлівської фортеці, де той і загинув.

Павло Полуботок у поемі Руданського подібно гетьманові Іванові Мазепі у заpleклі двобої з намісником російського царя в Україні Вельяміном сміливо відстоює суверенітет своєї Батьківщини і волю свого народу. Художніми засобами народно-пісенної поетики і символіки поет передає ці історичні події:

*То не ворон же то чорний
Із соколом б'ється:
То Вельямін з Полуботком
За права дереться.*

Розпочинається поема риторичним зверненням — запитанням народу до Павла Полуботка з проханням стати на захист "козацької волі":

*Полуботку, Полуботку,
Наказний гетьмане!
А хто ж тобі гетьманську
Булаву дістане?
Полуботку, Полуботку,
Голубе, соколю!
А як же ж ти підіймешся
За козацьку волю?*

Епізоди поеми майстерно відтворюють скарги посланців гетьмана до російського царя, в яких толерантно, образно і правдиво розповідається про безчинства царської адміністрації в Україні.

Події поеми зав'язують гострий соціально-політичний вузол і поступово переростають в кульмінацію — непримиренний діалог між Павлом Полуботком і Петром I. Нелегку полеміку із знахабнілим московським царем український гетьман веде сміливо, з великим достоїнством людини, яка переконана у справедливості своїх дій і поглядів. Він не просить, а докоряє Петрові I за те, що той самочинно порушив угоди між Україною і Росією, які укладав ще Богдан Хмельницький, поневолив український народ, але виявився безсилим задушити прагнення народу до волі, правди і незалежності:

*Що нічого тобі, царю,
З України ждати,
Україна — не дитина,
Вона волю має,
А вільного не неволя, —
Правда пригортає.*

Розв'язка в поемі хоча й має конкретний характер, але філософсько-дидактичний відтінок на ній дуже помітний. До ув'язненого гетьмана прибуває на бесіду сам цар і просить у нього вибачення за свій бездушний вчинок. Він навіть запобігає перед гетьманом, пропонує йому ліки, які прихопив з собою. Але Павло Полуботок рішуче відмовляється і від бесіди, і від ліків. Саме цією відмовою він здобуває моральну перемогу над російським можновладцем. У фінальній строфі поеми знаходять розв'язку всі події, які стосуються протистояння і безкомпромісної боротьби між українським гетьманом і російським царем. Тут ніби робиться підсумок всім конфліктам, що стосуються взаємовідносин між Україною і Росією, з яких робиться пророчий і зрозумілий поетичний висновок:

*Живо, живо Павла й Петра
На світі не буде,
Тоді обох нас розсудять
Правдиві люди.*

За народними переказами, правда, якої дотримувався і Руданський, завжди долає кривду, здобуває над нею перемогу. В наш час Україна, нарешті, домоглася своєї незалежності. Справа, за яку боровся і за яку загинув гетьман Павло Полуботок, перемогла. Поет Руданський пророкував її і був переконаний у цьому.

Про жорстоке, бездумне і підступне правління, яке здійснював в Україні Степан Вельямін як президент "Малоросійської колегії", заснованої в 1722 році Петром I у Глухові при гетьманові з метою обмеження його влади і ліквідації демократичних державних установ, йдеться в поемі "Вельямін". Структура цього твору, динаміка і розвиток сюжету не позбавлені тієї хронологічної і логічної послідовності, які властиві для поеми "Павло Полуботок". Всі епізоди поеми, пов'язані з закабленням Росією України і знущанням з її народу. Ритміка поеми мелодійна, легка, яка властива для коломийково-пісенного вірша. Уже перші рядки твору насажені багатою символікою:

*То не туман, то не сірий
В'ється по долині:
То Вельямін без гетьмана
Радить на Вкраїні.
Радить-вадить, учить-мучить
Щодня і щопочі,*

*А старшина українська
Тільки жмурить очі.*

Опісля зачину змальовуються страхотливі картини знущання російського можновладця над українським народом, зокрема козаками, яких він тисячами, як худобу, гонить на каторжні роботи до Коломни та Сулани, а тих, що залишаються, звільняє зі служби, замінюючи їх московськими стрільцями. Але і цього Вельяміну замало. З метою остаточного закабалення й підкорення України, він звільняє майже всіх українських полковників з відповідалних посад і замінює їх своїми ставлениками, звичайно, росіянами:

*У Полтаву — Чичерина,
В Київ — Партенова,
В Переяслав — Якового,
В Стародуб — Пашкова,
У Чернігів — Богданова,
В Ніжин — Толбухіна.*

Отаке дикунське правління Вельяміна схвалював Петро I, бо це, власне, була імперська політика Росії щодо України в житті, аби чимскоріше позбавити її державних інституцій, перетворивши в свою покірливу колонію. Ці епізоди Руданський випишує в поетичному відповідному історичній правді плані з дотриманням властивої кожного персонажеві мови і стилю. Письменник, власне, відтворює історичні події так, як їх сприймав і розумів народ та як вони були описані в історичних джерелах:

*"Слава тобі, царю Петре, —
Вельямін говорить, —
Що ти права козацької
Затопив у море; (...)
Тепер уже на Вкраїні
Не ті стали люди,
І податі, коли хочеш,
Вдвоє більше буде".*

Політику Петра I, спрямовану на остаточне закабалення України й позбавлення старшини будь-якої державної влади, продовжувала імператриця Катерина I. Ту ж козацьку старшину і окремих полковників, що намагалися протидіяти її колонізаторським домаганням, вона запроторила до в'язниці, а покірливих і довірливих не лише наближала до себе, а й нагороджувала. Епізоди ці в поемі виписані правдиво і майстерно.

Після смерті Катерини I російським імператором став її малолітній син Петро, владою якого користувався прибічник покійної імператриці пан Міняйло і відомий уже Вельямін.

Спільним зусиллям українець Міняйло і росіянин Вельямін створюють в Україні справжнє пекло. Вони безжалісно збиткуються над народом, обдираючи його до цурочки. Ці картини в поемі змальовуються з застосуванням народної тужливої лексики:

*Тоді знову наступила
Тяжкая година,
Застогнала, заридала
Ціла Україна...*

Незважаючи на сумний сюжет поеми "Вельямін", фінал її все ж звучить оптимістично. Після усунення від

влади цього ката, а разом з ним і Міняйла, українці знову обирають гетьмана, яким став миргородський полковник Данило Апостол (1654–1734). Ці події відображено у поемі "Павло Апостол". Автор надав, щоправда, інше ім'я гетьманові — Павло, замість справжнього — Данило. Цим він дещо відійшов від історичної достовірності. Чимало у поемі й домислених персонажів та епізодів, які нібито відбувалися в Україні і в Росії.

Початок поеми — мажорний. Україна з обранням гетьмана Апостола стала ніби державою, хоча й не зовсім самостійною, але не так залежною від Росії. Поет ніби запитує сам себе, як це могло статися, що Московщина дозволила Україні обирати гетьмана? І віднаходить відповідь у тому, що царевич Петро прихильно поставився до неї тому, що вона врятувала його від батьківського гніву, виступила одна на захист в той час, коли не лише колонії Росії, а й сам сенат мовчав:

*Але жоден не подумав
За нього обстати,
Не смів жоден проти кари
Голосу подати.
Ідна тільки Україна
Голос свій подала.*

За цей сміливий і гуманний вчинок царевич подякував Україні, дозволивши обирати свого гетьмана й старшину на різні посади всім народом:

*"Спасибі вам, добрі люди,
Що ви серце мали,
Що ви в крові мого батька
Рук не покаляли.
За то тепер і гетьмана
Я вам позволяю,
За то тепер і права вам
Давні повертаю!
І чого лиш буде треба,
Просіть, добрі люди,
Усе для вас я учиню,
Усе для вас буде!"*

І справді, за часів гетьманування Апостола Україна ніби ожила. Народові стало легше дихати, його так не обдирали, як раніше. У творі ця подія передається двома рядками:

*І підняв на ноги гетьман
Слабу Україну.*

Та не довго Україна була більш-менш вільною, не довго панували на її землі радість і злагода. Молодий царевич Петро рано пішов з життя. Російським престолом оволоділа Анна, яка знову почала нехтувати Україною, її державністю, правами народу. Як і всі попередні російські імператори, так і Анна тисячами відправляла українських козаків на каторжні роботи в бусурманські степи, де їх змушують насипати вал від Дінця до Дону та воювати з Польщею лише для того, щоб задовольнити примхи коханця імператриці — Бірона, якому заманулося стати князем у Курах. Владу гетьмана в Україні Анна зводить нанівець. Після смерті Апостола Москва знову забороняє обирати гетьмана і призначає на цю посаду свою людину:

*Лизогуба півгетьманом
Тільки обирають,
А другого півгетьмана
З Москви присилають.*

Так Україна в котрий раз втратила хоча й ілюзорну, а все ж таки незалежність.

Історичні постаті відтворено і в поемі "Мініх". У центрі цього твору перебувають відомі вельможі Російської імперії: генерал-фельдмаршал Бургард-Хрістоф Мініх (1683–1757), який командував армією під час російсько-турецької війни 1735–1739 рр., імператриця Анна, її коханець Бірон та інші.

Намагаючись прославитись, Мініх з дозволу імператриці, яка серйозно не вникає в керівництво державою, розв'язує криваві війни з Кримом, Туреччиною лише для того, щоб його на "Вкраїні князем зробили". В поемі багато майстерно виписаних батальних епізодів, в яких безглуздо гинуть воїни ворогуючих армій за зовсім чужі для них інтереси, в тому числі й українські козаки...

Провівши багато років у військових походах, Мініх не здобув бажаної слави й почесей. Він не сподобався імператриці Єлизаветі, яка й запроторила його до Сибіру на довгі роки.

Супротивника Мініха Бірона, який певний час, власне, очолював російську державу, зображено в поемі по-статтю безжалісною, жорстокою, підступною. Особливо ж він збиткувався над українським народом, обкладаючи його непомірними податками. В поемі подаються картини жорстокої експлуатації і зубожіння українського народу:

*Дере гроші із міщанів,
Дере і з козаків,
Дере гроші і з селянів,
Дере гроші і з бурлаків
Не питає, чи хто має
Звідки що давати;
А не даси — на морозі
Скаже танцювати...*

І все ж цього вельможу теж було заарештовано і відправлено на заслання до Сибіру. Цьому посприяв Мініх, з допомогою якого княжна Єлизавета оволоділа російським престолом. Імператриця була настільки невдячною, що не виявила прихильності і до Мініха, якого, як вже згадувалося, теж покарала засланням.

Поема "Мініх" засвідчує, що Руданський уважно вивчав історію України і Росії, звертаючи особливу увагу на взаємовідносини імператорів та імператриць із своїми підлеглими, в тому числі із наближеними можновладцями, намагаючись визначити їхню роль у керівництві російською державою.

Географія поеми "Мініх" порівняно з усіма попередніми значно ширша й об'ємніша. Події історичного характеру відбуваються не лише в Російській імперії, а й далеко за її межами. Автор художньо осмислює і відтворює досить складну, суперечливу внутрішню і зовнішню політику царської Росії, яка завжди була антинародною, загарбницькою і потворною.

Персонажі поеми "Мініх" виписані реалістично. Кожна постать наділена властивими лише для неї рисами

характеру, поведінки, моралі і політичними переконаннями, які безпосередньо проявляються у ставленні до України як держави та її народу. Показовим є й те, що в усіх історичних поемах Руданського відсутні людяні, гуманні, культурні й толерантні державні діячі Російської імперії. Всі вони, починаючи від царя і кінчаючи найнижчою урядовою особою, Україну і її волелюбний народ вважали за людей другого сорту. Ці симптоми зверхності, на жаль, традиційно живуть і донині.

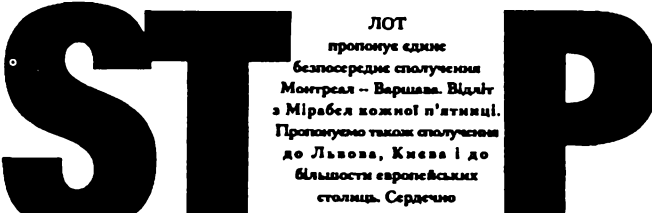
Історичні поеми Руданського — це твори глибоко національні, патріотичні. Незважаючи на романтичне обрамлення сюжету, конфліктні ситуації в поемах є гострими, соціально-політичними і побудованими на історичному матеріалі у взаєминах між Україною і Росією.

Якщо українські гетьмани намагаються будувати стосунки з Росією на рівноправних, паритетних відносинах, то російські імператори навпаки — на диктаторських і колоніальних. Тенденція загарбницького диктату у всіх поемах перемагає. Внаслідок цього Україна остаточно втрачає на довгі століття суверенітет, а народ — волю. Та все ж трагічна розв'язка у поемах не загмарює їхнього політичного спрямування, яке полягає в тому, що Україна за часів гетьманщини була державою демократичною з виробленими цивілізованими і гуманними законами, а, отже, й з усталеним законодавством, яке було спрямоване на захист прав і свободи людини. У побудові гуманної демократичної держави Україна уже в ті часи значно випереджала провідні країни Європи.

Історична достовірність, політична прозорливість поем Степана Руданського, їхня завершеність роблять ці твори актуальними і в наші дні. ■

NON

STOP

ЛОТ
пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монtréal — Варшава. Відліт
з Мірабеля кожної п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Львова, Києва і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монtréal: (514) 844-2674 в Торонто: (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES

LOT

2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

ПРО НОВУ КНИЖКУ З АВСТРАЛІЇ І ЩЕ ДЕЩО

"Під сонцем Австралії" — нова книжка Дмитра Нитченка, а вийшла вона у видавництві "Байда" в Мельборні (має 479 сторінок). Це другий том твору під заголовком "З хроніки мого життя". Перший "Від Зінкова до Мельборну" друкований ще 1990 р. у тому ж видавництві з цікавою передмовою проф. Марка Павлишина (407 сторінок).

У першому томі читач пізнає життя автора в Україні аж до виїзду зі Львова до Німеччини, а звідтам до Австралії, кораблем до порту в Мельборні, а далі вже автобусом, до табору переселенців. Другий том цього твору, себто "Під сонцем Австралії", починається розповіддю автора — Д. Нитченка, під заголовком "Знову життя почалося". Не легке було життя у переходовому таборі в Богенгільля, дуже тяжка праця фізична, а ще тяжчі переживання, бо як пише автор:

"Та моя душа в перші дні наповнилась великим болем і сльозами, коли чиновники обдурили мою старшу дочку Лесю, виманивши на працю в місто Тарі, за півтори тисячі кілометрів від нас" (ст. 8).

Вони обіцявали 16-літній дівчині, післати її до школи медсестер, а заставили потім працювати в шпиталі, чистити кімнати. Жінок з малими дітьми відділювали від чоловіків, що й сталося в родині автора книжки. З цих оповідань пізнаємо тодішніх австралійців, їхнє відношення до людей різних національностей. Але життя емігрантів також змінювалося. З переїздом до Мельборну, того, як каже автор, "американського Нью-Йорку":

"Як і літературне життя, так і громадська праця розросталися, творились клуби, гуртки, танцювальні ансамблі, хори, влаштовувались вистави, літературні вечори, а зрідка почали виходити перші книжки, відкривалися перші суботні школи" (ст. 35).

Головним ініціатором, творцем культурного життя був Дмитро Нитченко, як нам про це відомо з інших джерел. Він очолив Шкільну Раду, започаткував і провадив педагогічні курси для молодих вчителів і сам на них викладав. Далі читаємо про початки літературно-мистецького клубу з доповідями й виступами літераторів, почавши від 1954 р. голова клубу — Дмитро Нитченко. Попри всю працю заробіткову, організаційну, він багато пише до преси на всі актуальні справи суспільного життя, культурних подій, не занедаючи й власної літературної творчості.

Цікаво відмітити, що композиція цього твору з розповіді міняється на записки "щоденника". Це дивні картинки, вихоплені прямо з життя, стають для читача дуже безпосередні. Вони показують як автор бачив, спостерігав, охоплював, навіть австралійську природу. Не дивно, що його твори, як напр. "На гадючому острові", діти й молодь дуже люблять читати.

На сторінках того "щоденника" розсипана зворушлива історія родини (включно зі смутком по смерті дружини письменника). Дві доні — це визначні особи в нашому житті не тільки в діаспорі, але й в Україні взагалі. Старша дочка Дмитра Нитченка й його дружини Марії, це тепер знана письменниця Леся Богуславець, молодша — Галя Кошарська — професор україністики

в університеті, а внук Юрко Ткач знаний як перекладач наших творів на англійську мову. Під сучасну пору проживає у Києві й там же працює для нашої держави. Згадати б, що він ще 1976 р. був у Києві, відвідав приятеля свого діда, Антоненка-Давидовича. І не бракувало всяких небезпечних пригод.

Тематика цих "записок" це багате суспільно-культурне життя українців у різних аспектах, у всіх мистецьких ділянках, як література, музика, театр, малярство, хореографія, хори, а все ілюстроване, оживлене знімками збірними та індивідуальними, письменників і різних мистців, інколи й листами приятелів з цілого світу.

Ще іншу, окрему тематику творять відвідини й побут на цьому далекому континенті наших визначних письменників, учених з різних країн світу, як наприклад, з Канади побував там Яр Славутич, Я. Рудницький, а ще 1974 р. — Микола Лівіцький. В останніх роках були там письменники з України, а між ними Роман Іваничук. Сам же автор цього твору Дмитро Нитченко багато подорожував по різних країнах світу, був він у Канаді на VI-му З'їзді "Слова", а недавно відвідав батьківщину — Україну. Великі його зв'язки листовні з цілим світом, а в записках про себе він критичний, часто дотепний.

В останній частині книжки "Відвідини рідної землі", автор переходить до розповіді про свою подорож в Україну. З автором мандруємо й ми та переживаємо його радості й смутки, тяжку журбу з причини української мови та знищеної москалями нашої людини. Зустрічі з визначними людьми, з письменниками, вносили нові переживання, радість і теплоту душевну й як автор пише:

"Повертаючись до Австралії відчув тугу, що знову відриваюсь від рідного краю, не можу залишитись і творити разом з ними".

Почування автора зрозумілі, але ми знаємо, що він — Дмитро Нитченко, сам творив суспільно-культурне життя українців далеко від батьківщини — України. Він — поет, письменник, літературознавець, організатор українського шкільництва і редактор, видавець книжок різних авторів, "творець" талантів молодішої генерації, як ніхто другий у світі. Для заохоти талановитої молоді, видавав їхні твори в "Нових обріях". А його власні твори відзначені були на конкурсах в Нью-Йорку, в Чикаго. Деякі з них переложені на англійську мову. Тож у 10-му виданні "Who is Who" (Кембрідж, Англія), ім'я Д. Нитченка згадується зі списком його літературних творів.

Книжка "Під сонцем Австралії" — це не тільки літературний твір жнату мемуаристики, але й документ нашої епохи, джерельні матеріали про життя українців у діаспорі. Ця книжка, як криниця "живої води", що дарує людям силу поборювати всяке зло, творити Добро, поширювати Любов, бути гідним своєї нації. Зі сторінок твору виринає постаць автора, Дмитра Нитченка — людини великої праці й духової сили. Це справді Велетень Духа.

Олександра КОПАЧ

Ціна книжки 30 австр. доларів (з пересилкою — \$40.00). Придбати її можна на такій адресі: "LASTIVKA", 36 Percy Street, Newport, Vic 3015 Australia. ■

СОВЕТИ І РУЇНА ДУХОВОСТІ

(Роман Федорів "Єрусалим на Горах", стор. 501, вид.

"Червона Калина", Львів, — замовлення слати до

M.P. Kots, P.O. Box 33, Lexington, N.Y., 12452, USA. \$20.00.

Для читачів в Україні \$14.00)

Книжка Романа Федоріва "Єрусалим на Горах" заслуговує на увагу не тільки своїм змістом, літературною вартістю, але й силою потрясти умами й душами нас усіх, як тут на поселеннях, так і там в Україні.

У діяспорі довше втрималися літературні творці в поезії. Прозові твори, які знайшли відгук у наших серцях (Івана Багряного "Сад Гетсиманський", "Жовтий Князь" Василя Барки, чи Докії Гуменної "Діти Чумацького Шляху" написані понад 40 років тому). В Україні твір Олеся Гончара "Собор", перевиданий також у нас прозвучав відлунням і був, немов би, першим світельцем оновленої прози в Україні. Зазначити треба, що автор цієї рецензії не є знавцем літератури. І хоч немало тамошніх сторінок уважав, що спростачена, майже колгоспно-самогонна література, була б витратою часу, щоб присвячувати його книжці. Правда, були історичні твори Семена Скляренка "Святослав", "Володимир"...

Все ж таки культурного, філософського, вдумливого твору, який вимагав би слідкування за думками автора, перечитування й повертання ще й ще раз до сили вислову, опису переживань героїв твору, стилю формування понять — ми діждались щойно тепер, 1993 року від Романа Федоріва. Тільки у вільній Україні розпочався процес справжньої української літератури. Можна не сумніватись, що оті сексуально забарвлені "літературні твори", які нині опанували похвально-письменників України будуть відкинені твором "Єрусалим на Горах" у забуття.

Мова твору, це поняття духовості, страху, любови, вічності, — "ніхто не знає, як пробуджується, під впливом чого пробуджується у людини душа: в одного душу пробуджує молитва, у другого спів, у третього книжка, у четвертого — наказ, у п'ятого — тверезі розмисли, у шостого — бесіди в читальні а ще в когось — конкретний випадок. Мою душу, що дотепер лежала облогом (...) розорали... ох, як глибоко розорали великодні клепа-ла..." "Про мамів написані стоси томів, із них, як із цеглин, будуються храми; і ходять у материнські храми поети й просто сини, і просто добрі люди, ходять люди у храми молитися; у молитві до матерів перебуваючи, повертаюся у сині дитячі роки." "...трохи злякано поглядали на вчителів обличчя, і кожен із нас, певно, жалів його і думав про нього щось добре, ласкаве й вдячне. А може, ми всі разом раділи, що маємо вчителя, ворожбита, який викликав із минулих світів різьбаря й завів до нашого класу... завів, наблизив до нас, і ми раптом зблизька помітили, що обличчя розп'ятого на хресті чоловіка таки насправду схоже на... На вчителя?" директора школи.

А із другого боку такі поняття як зрада, вислужництво: "Дияволи ж, що суцці серед нас, ходять з привітними і добрими лицами, з обіцянкою на губах, але усміх і обіцянка — це лише машкара, під машкарою аж кле-

коче лють... якась незрозуміла, як на мій хлопський розум, звиринність, яку не можна ні виміряти, ні уласкавити, ні пояснити..." Підкуп у донощиків, злочинність, підступ, катування... "Дарка повісилася після того, коли три конвоїри зірвали з неї одєжину. Голодні брудні пси смерділи похоттю на увесь Сибір, а вона, Дарка моя, лежала посеред лісу й кликала мене... і кликала... і кликала". Йдеться не так про характери — автор бачить їхні душі. Душі героїв і бездушність катів, винищення духовості українського люду.

Не епізод дня, але від першої появи на галицькій землі советчиків у 1939 році, від вітань армії тріумфальними брамами, аж до судорогів 40–41 з катуваннями і насилуванням дівчаток–учениць, розстрілами в усіх галицьких в'язницях. Поворот сатанинських сил у 1944 році, боротьба УПА... "Він лежав на крисі жолоба, і я думала, що партизан вмер, а він руку встопив у воду і ворухив слабо пальцями... Признаюся вам: і страшно мені стало, бо кожної миті могли наскочити енкаведисти, і жаль мені було хлопця. Лежав він увесь обквервлений, мундир подертий, лице заросле, чорне, в правій руці мав револьвер... револьвер той був увесь у глині. І я зрозуміла: він кулю в револьвері заладував для себе"...

"Ми всі, а не лише мистці, живемо з горбатими душами; ні, ми, звичайно, не винні у нашій потворності... потворність стала нормою, буденним явищем." (...) "свобода творчості — це насамперед розкована душа мистця, його уява, і яке кому діло — чи натовпу, чи естету, чи ефрейтору, що я виношую у душі і що я завтра сотворю. А в заключенні висновок — "Господи, чи має право мистець бути глухим і сліпим, якщо відкрилося йому, немов соте пекельне коло, віковичне, ще, певно, від сотворення світу страждання твого народу, і хрест твій, і Голгофа твоя — це тільки краплина з бездонної чаші людського страждання, і пити з тієї чаші — твоє призначення". Так і довкола Павла Ключара, Северина Гайдаша, Данила Вербеня, Івана Слободяна. У небуденній літературній формі, — вони чергуються в цьому романі, кожному віддано декілька підрозділів, врешті в'яжуться у завершені дії по черзі поезію в прозі, у поняттях землі. "Ану візьміть, один із другим, з-поміж жита по грудці землі... чуєте, яка вона, наша земля, на дотик, як її тепло струмениться, переливається у вашу кров. Чуєте? Це і є Україна". Поняття — матері, сина, дочки, героїзму, Бога.

Все сказане попередньо, — це тільки натяки на стиль, письменницьку зрілість. Фабула, розв'язка, сцени жахів і сльози мусиш сам пережити, Читачу!

Читаєш і не віришся, що оце тепер Бог післав Україні письменника гідного репрезентувати нас не тільки, скажімо, Шевченківською премією, але бути перекладеним на різні мови світу.

Уривок з роману "Єрусалим на Горах" чит. "Нові Дні", липень–серпень 1991 р — Ред. ■

**ТОВАРИСТВО УКРАЇНЦІВ САМОСТІЙНИКІВ У
ТОРОНТО БАЖАЄ ВЕСЕЛИХ РІЗДВЯНИХ СВЯТ І
ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ ВСІМ ЧЛЕНАМ ТУС
УСІМ НАШИМ ПРИХИЛЬНИКАМ ТА ЧИТАЧАМ
"НОВИХ ДНІВ"**
Управа

Олег КОЦЮБА

СЛОНА Я НЕ ПРИМІТИВ!

(гумореска—кіносценарій, жартівливий переспів
радіооповідання Анат. Раса "НА ПОМОЩЬ")

Старий білоголовий шахіст самозабувно схилювся над шахівницею у парку Перемоги і не помітив, що до нього наблизився шупленький юнак.

— Добридень, Леоніде Макаровичу! Може, зіграємо?

— Добрий день! Добрий день, козаче! — старий вирішував дуже трудну шахову задачу, він здивовано, доброзичливо і з цікавістю розглядав малого крізь скельця погужних окулярів. — А ти не боїшся програшу?

— А ви, Леоніде Макаровичу?

— Я — ні.

— І я — ні, Леоніде Макаровичу.

— От і добре! В такому разі розставляй фігури.

Юнак швидко і спритно розставив фігури на дошці.

— Якими ви воліли б грати — білими чи чорними? — спитав, хитренько посміхаючись.

— Мені все одно... Тим більше — з тобою.

— Мені теж все одно... хоч би і з вами! — юнак сховав за спину руки з білим і чорним пішаком.

Леонідові Макаровичу пощастило, і він мовив:

— Білі починають... І... сам знаєш...

— ...Програють? Чи пропонують нічию?... А я відхиляю нічию: мужчини—гравці повинні грати до переможного кінця!

— Он, який ти меткий!... Ну, що ж... Я пішов від короля.

— І я від нього ж!

— Виводжу із стайні свого слона.

— Ну, а я — коня!

— Тепер ферзя я посилаю за кордон на заробітки... Ти, хлопче, знаєш, що таке кіндермат?

— Уявіть собі — знаю... А ви самі, Леоніде Макаровичу, не боїтесь кіндермату?

— Давно виріс з того віку... Що-що, а захищатися ми уміємо!... Уміємо захищатися, юначе!... Я сюди пошлю свого пішачка.

— А я свого коника посуну. Як? Не дуже дошкульно?

— Терпіти можна... От ти, козаче, і програв пішачка!

— Не програв. Не програв, Леоніде Макаровичу, свідою пожертвував.

— Он, як! Я жертву приймаю.

— А я ще й коника дарую вам, Леоніде Макаровичу.

— Спасибі! Ти дуже добрий!... Ой, але, я твого слона не примітив!.. Можна, я перехожу?

— Будь ласка. Але нечасто!...

— Ой, хлопче! Тобі легко бути добряком. А мені, виявляється, й ходити нема куди!... Мат!... Ну й хлопчик!... Дякую! Не сподівався!

— Їж же не здоров'я, Леоніде Макаровичу! — радісно сміється юний хитрун.

— Ти дивись, який ввічливий та вихований!... Може, ще одну партію зіграємо?

— Чому ж... можна ще одну...

— З тобою, виявляється, треба бути уважним і обережним! Палець тобі в рот не клади — відкусиш долоню. Ну ходи, переможець!

— Пішов.

— А я — сюди!

— А я — туди!

— А я знову — сюди!

— А я знову — туди!

— Я тобі, синку, — зв'язочку!

— А я вам, таточку, — вилочку!

— Шах тобі, козаче!

— А я прикриюсь, батьку—отамане. І об'явлю вам мат!

— Ой, хлопче!... Ай—да хлопець!... Де ти навчився так добре грати в шахи?

— В шаховій секції—студії при Києво—Могилянському університеті, колишій славетній українській Академії. У цьому році я закінчив підготовчий курс для майбутніх менеджерів... Мені присвоїли перший юнацький розряд...

— Ого—о!... Тоді все зрозуміло!... А скажи, grosмайстер, чи можу я з тобою тут зустрітись ще... Ну, хоча б наступної неділі?!... Звичайно, якщо ти хочеш...

— Дуже хочу, Леоніде Макаровичу!

— Я приведу Віталія Масола чи Вітольда Павловича.

— Приводьте хоч обох!

— Ти їх знаєш?!... — вражається Леонід Макарович.

— Ще б пак! Обох тут бив у хвіст і гриву ще до їхньої відставки... З ними я грав без ферзя!...

— Та ну—у?!... Тоді я запрошу ще і міністра фінансів... Його, ти, напевне, не переможеш?

— Знаю я і його! Грав з ним тричі... без ферзя і обох ладей... Слабак! Я навіть здивувався, що ви призначили його міністром фінансів України!

— Учотирьох ми тебе таки здолаємо!

— Курчат восени рахують, Леоніде Макаровичу. Попереджую: я гратиму з вами всіма на чотирьох дошках одночасно!

— Нехай буде гречка — аби не суперечка, grosмайстер!

— До зустрічі в наступну неділю, шановний Леоніде Макаровичу! Привіт родині!

— Дякую.

На прощання статрий і юний шахісти обмінялись дружними рукопожатисками...

Леонід Макарович, добродушно сміючись, прокинувся у своєму домашньому кабінеті. І, засумувавши, похитав головою.

Баченого уві сні хлопчача він пізнав би серед тисячі інших.

Цікаво й інше: зіграні уві сні партії він міг відтворити хід за ходом — настільки вони були справжніми!...

"Та якби то був тільки сон! — думав він. — Та якби то був тільки сон!..."

м. Львів, 1994 р.
(Із серії "Українці")

ПОРТРЕТ РОКСОЛЯНИ

Вельмишановні добродіі!

Нещодавно одержав "Нові Дні" за вересень-жовтень. Як завжди, тут багато цікавого. Приємно було побачити на сторінках журналу пісню — "Портрет Роксолани" — та ще й на талановиті слова моєї землячки з Рівненщини Анни Войнарович. Але чомусь загубився останній рядок четвертої строфи (думаю, що це сталося не лише у моєму примірнику). Після слів: "Горить потворним полум'ям неволя —" має йти "Виборює надію на життя". (Подано за виданням: Анна Войнарович. Едемський сад: Поезії. Рівне, 1992. С. 20.)

Але вперше за два роки маю повідомити про прикрий випадок: попереднього числа "Нових Днів" (липень-серпень, No. 532-533) я не одержав. Я вже давно хвилювався: боявся, що може Ви не змогли його видати, але тепер бачу, що, мабуть, загубила пошта...

Дуже дякую за увагу. Бажаю щастя та великих успіхів! З ширкою повагою

Веніамин Еппель

**НАСЛІДКИ 37-го ДВОМІСЯЧНИКА
УКР. КНИЖКИ І ПРЕСИ В АВСТРАЛІЇ**
(Скорочено)

37-ий Двомісячник українського друкованого слова, який пороголосила Українська Центральна Шкільна Рада в Австралії (за підтримкою СУОА), закінчився без великих успіхів. Якщо в попередні роки розповсюджувалося на 20–25 тисяч доларів книжок, то цього року було продано за серпень-вересень лише 1277 книжок на 15,525 доларів.

Причиною цього — асиміляція та байдужість батьків до виховання своїх дітей і скупість. "З рідної мови хліба тут не їстимеш" — кажуть деякі батьки. До того ж багато керівників організацій, громад не звикли читати книжок, тому й не дбають про інших. Народжені вже в Австралії, не знають до пуття своєї мови, вона їм стала чужою. Ще інша причина в тому, що багато людей тепер самі їздять в Україну, посилають пакунки, гроші, а на книжку немає грошей.

Пригадаймо, що Леся Українка знала 12 чужих мов, Агатангел Криспий знав 60, зокрема східних мов, а наші молоді й старші "патріоти" неспроможні, крім англійської, вивчити одної мови своїх батьків та дідів.

Перші місця в розповсюдженні цього року здобула крамниця "Байда Бук" у Вікторії, продавши на 7 тисяч доларів. Друге місце здобула крамниця П. Середюка в Сідней, яка реалізувала книжок на 1659 доларів. Третє місце належить ФУСА-організація, яка утримує Центр українознавчих студій при Макворі університеті в Сідней. Вона закупила книжок на 1263 доларів.

*прес. референт УЦШР та організатор Двомісячників
Дмитро НИТЧЕНКО*

Шановний Пане Редакторе!

В "НД" за вересень-жовтень 1994 рік надруковано допис Сергія Дем'яненка п. наз. "Еміграція '93 — числа та роздуми".

Я категорично проти стимуляції масової еміграції українців з України і, таким чином, національного обез-кровлення щойно відроджуючої держави — це коли вона нині ще потребує кожен українську душу, роботящі руки, гріш...

А для українців єдиним раєм на землі сьогодні є тільки Україна. Цю істину вже добре зрозуміли оті тисячі обду-

рених наших земляків, що недавно емігрували в Аргентину, а тепер плачуть і моляться, щоб якісь доброчинці оплатили їм подорож назад додому.

Чи вищезгаданий Автор має для них мудру відповідь?

З пошаною,

Ф. А. Федоренко, Кантон, Міш.

Шановні відповідальні за журнал "Нові Дні"!

В залученні чек, передплата за 1994 р. та на пресовий фонд. Вибачаюсь за опізнання передплати.

Бажаю кріпкого здоров'я та витривалости. Цей журнал є моєю потіхою та розвагою. Щастя Вам Боже!

З пошаною до Вас

Григорій Шкребець

Вельмишановний п. Дальний!

Пересилаю свою річну передплату і 20 дол. на Пресфонд. "Нові Дні" на мою думку стають що року цікавішими, але і сьогоднішні часи стали більш цікавіші. Використовуйте цю нагоду для поширення передплатників.

Бажаю Вам дальшого успіху і побільше здоров'я для дальшого корисного діла у Вашій редакційній діяльності.

Вітаю всіх співробітників з Святами Різдва Христового і з Новим Роком.

В. Марич, Едмонтон

Firchuk's

Де б ви не звернулися скрізь одержите допомогу і ширшу пораду, як найвигідніше відправити посилки, гроші, ліки, харчові товари і побутові товари в Україну, а також налагоджуємо спадкові справи.

КРАМНИЦЬ Firchuk's

610 Queen Street West
Toronto, Ontario M6J 1E3
Tel: (416) 364-5036
Fax: (416) 364-3864

2975 Dundas Street West
Toronto, Ontario
M6P 2Z1
Tel: (416) 766-2101

293 Ottawa Street North
Hamilton, Ontario L8H 3Z8
Tel: (905) 549-2005
Fax: (905) 549-2005

992 Main Street
Winnipeg, Manitoba R2W 3P7
Tel: (204) 586-7094
Fax: (204) 586-7094

АГЕНТИ Firchuk's

Arka Book Store
Thunder Bay, Ont.
Tel: (807) 623-0631

Paul's Music & Book Supply
Saskatoon, Sask.
Tel: (306) 244-6072

Europa Electronics
Calgary, Alta.
Tel: (403) 277-2180

Ukrainian Treasures
St. Catharines, Ont.
Tel: (905) 935-7778

Sonia Bryl Hudym
Regina, Sask.
Tel: (306) 757-9196

Orysla's Ukrainian Boutique
Yorkton, Sask.
Tel: (306) 782-2800

Yuri International Enterprise
Cheektowaga NY
Tel: (716) 685-1505

Polcan Trading
Oshawa, Ont.
Tel: (905) 435-5210

70A/94

**ПОДЗВОНІТЬ НА БЕЗПЛАТНИЙ ТЕЛЕФОН СЬОГОДНІ
1-800-FIRCHUK**

Бл. п. ЛЮДМИЛА ПИЛИПІВНА ОНІШКО

Не хочеться вірити в те, що її між нами вже немає. Мова йде про непересічну людину, яка була активним працівником на культурно-освітній ниві, в Союзі Українок, в церкві, а також і в пресі. Не була вона байдужою і до політичних подій, що відбувалися в Україні за останні роки. Всім серцем і душею вона любила свою Батьківщину—Україну. І раптом перестало битися серце великої патріотки, паніматки Людмили Пилипівни Онішко (з дому Самарець).

Паніматка Людмила Пилипівна народилася 17 серпня 1919 року, в селі Сметанівці біля Кременчука, в родині залізничного робітника (стрілочника). Початкову школу закінчила у своєму селі, а семирічку — в сусідньому Павлищі. Закінчивши в 1934 році семирічку, вона вступає до Педагогічного технікуму в м. Кременчуці, де знайомиться з молодим учителем і через рік знайомства, виходить за нього заміж.

Почалася спільна з чоловіком праця на педагогічній ниві. Вона вчилася і працювала. В 1938 році дістала диплом про закінчення Кременчуцького Педагогічного технікуму. Працювала вчителькою в Сметанівській НСШ та в Павлиській Середній Школі, де був директором І.О. Сухоминський. 22 червня 1941 року вибухла німецько-совєтська війна. Україну окупували німці. Довелося пережити багато лиха під новим окупантом.

Однак, коли червоний окупант повертався назад і почав окупувати Полтавщину, Людмила Пилипівна разом зі своїм чоловіком і сином виїжджають на Захід. Там їх поселяють в таборі для "остарбайтерів" аж до закінчення війни. Кілька років довелося жити в Ді-Пі таборах на Англіській окупаційній зоні Німеччини. Чимало довелося пережити страху і горя від московських людоловів за ті роки.

Та не дивлячись на такі обставини, Людмила Пилипівна зі своїм чоловіком навчали дітей рідної мови по таборових школах аж поки виїхали з Німеччини за океан. Під час перебування в Німеччині в Людмили Пилипівни родилася дочка. В кінці 1949 року вся родина Онішків емігрує до Австралії і починає будувати своє життя на новій, прибраній Батьківщині.

В 1971 році Людмила Пилипівна разом зі своїм чоловіком переїхали на постійне перебування до столиці Австралії — Канберри, де вона й перебувала до останнього дня свого життя.

Своїх дітей (дочку і сина) Людмила Пилипівна вивчила і виховала на свідомих українців. Обоє мають університетську освіту.

Будучи вже на пенсії, вона мала кілька нещасливих випадків та операцій, які й зруйнували її здоров'я. А 7-го жовтня 1994 року перестало битися серце великої патріотки-українки. Померла вона після операції шлунка, проживши 75 років. Була вона доброю вчителькою, доброю матір'ю в сім'ї, допомагала о. Сергієві в його пастирській праці. Написала чимало поетичних творів та оповідань. Все своє життя належала до У.А.П.Ц. (Соборноправної) митр. В. Липківського. Похорон відбувся в середу, 12-го жовтня

1994 року з православної церкви св. Миколая в Канберрі на цвинтарі Велен Валей. Похорон відправляли два священники: о. Володимир Люлька та о. Євстахій Дорош, який і виголосив гарну прощальну промову.

Гарно співав хор під орудою пані Філонілі Габелко. Над свіжою могилою від імени всієї родини прощався митр. прот. Сергій Онішко. Від імени Української Громади А.С.Т. прощала паніматку Людмилу голова громади пані Ірина Форостенко. Від Крайової і Стейтової Управ Союзу Українок прощала пані Євгенія Ілик. Від парафії св. Василя в Ньюкастелі прощався брат Володимир Сімановський...

Після похорону в прицерковній залі відбувся поминальний обід, під час якого о. Сергій прочитав заповіт покійної. Не дивлячись на робочий день, на похороні було присутніх 97 осіб, а на поминальному обіді — 60.

Спи спокійним сном, наша дорога дружино, мамо і бабусю. Нехай тобі сниться Україна, біленькі хатки в садках на Полтавщині, а земля австралійська — буде легкою.

*Твій муж — митр. прот. Сергій,
син Анатолій, дочка Валентина,
внуки: Андрій, Марко, Тетяна, Стефан, Веніамін
і невістка Христина.
А в Україні: сестра Єлисавета
і племінники Аркадій і Євген.*

о. Сергій ОНІШКО

САМОТНІСТЬ

*Тихо і глухо кругом,
Темна ніч стоїть за вікном.
Місяць давно уже спить,
Ніхто не співає і не гомонить.
Мовчки стоять зажурені двері,
Нікого немає на білій постелі.
Штори і стіни в кімнатах мовчать,
Лиш якісь привиди в хаті стоять...
Сон мій і спокій, і жалі,
Біжать до дружини в шпиталі.
Лежить вона там і конає,
Серце моє завмирає.
Тихо надворі і в хаті,
Думи снуються тяжкі і крилаті.
Я самотній журюсь за дружину,
Богу молюся в цю пізню годину.*

4-го вересня 1994 р,
м. Канберра, А.С.Т.

В ПАМ'ЯТЬ АНДРІЯ ЛІЩИНИ

Шановна Редакціє!
Висилаємо передплату на журнал "Нові Дні" — 30 дол.
Замість квітів на могилу дорогого, незабутнього друга
Андрія Ліщини, посилаємо 50 дол. на пресовий фонд "Нових Днів" від Ілька та Раїси Темертеїв.

Бл. п. д-р МИКОЛА ЯРР

Ділимося сумною вісткою з читачами, що 19-го листопада 1994 року в Міннеаполіс, після тяжкої хвороби відійшов у вічність на 67-му році життя зразковий громадянин, наш добродій — д-р Микола Ярр.

Засмученій дружині Валентині і дочкам: Олі, Наталці, Валі і Галі висловлюємо глибоке співчуття з приводу болючої втрати. Вічна Йому пам'ять! ■

КОЛЯДА Й ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

КАНАДА:

Перепадченко Іван, Торонто, Онтаріо	\$95.00
Глушко Степан, Торонто, Онтаріо	90.00
Бренко Іван, Ст. Кетеринс, Онтаріо	70.00
Гошуляк Йосип, Торонто, Онтаріо	70.00
Латишко Микола і Олена, Торонто, Онтаріо	70.00
Д-р Надяк, О.С., Вестмонт, Квебек	70.00
Романенко Григорій, Торонто, Онтаріо	70.00
Скрипчинський Юрій, Торонто, Онтаріо	70.00
Д-р Небелюк, Н.Н., Торонто, Онтаріо	50.00
Добровольська Галина, Содбури, Онтаріо (в пам'ять свого мужа Юстина)	50.00
Темертеї Ілько і Раїса, Вестон, Онтаріо (в пам'ять Андрія Ліщини)	50.00
Федосенко Степан, Торонто, Онтаріо	45.00
Барабаш Микола, Вестон, Онтаріо	30.00
Д-р Лист Олександр, Віндзор, Онтаріо	30.00
Костюк Микола, Торонто, Онтаріо	30.00
Матвієнко Василь, Ля Саль, Квебек	30.00
Ткач Іван, Гамільтон, Онтаріо	30.00
Ведмід Олександр, Смісвілл, Онтаріо	20.00
Данильченко Василь, Оаквілл, Онтаріо	20.00
Кобець Катерина, Ватерфорд, Онтаріо	20.00
Колькін Марія, Гамільтон, Онтаріо	20.00
Марич Володимир, Едмонтон, Альберта	20.00
Романик Дмитро, Торонто, Онтаріо	20.00
Свириденко П., Таннер Бей, Онтаріо	20.00
Шишко Степан, Етобіко, Онтаріо	20.00
Байрачна А., Міссісага, Онтаріо	15.00
Вовкодав Федосій, Торонто, Онтаріо	15.00
Романишин Тетяна, Етобіко, Онтаріо	15.00
Д-р Дершко Степан, Саскатун, Саск.	10.00
Домазар Лідія, Вестон, Онтаріо	10.00
Лазоренко Н., Ст. Бруно, Квебек	10.00
Лобай Іванна, Торонто, Онтаріо	10.00
Федь Олександр, Торонто, Онтаріо	10.00
Юхименко Іван, Торонто, Онтаріо	10.00
Кучерявий С., Грімсбі, Онтаріо	5.00
Українка Галина, Гамільтон, Онтаріо	5.00

С.Ш.А.:

Булавицький Олекс В, Міннеаполіс, Міннесота	US \$20.00
Ковалевська Марія, Рамсен, Нью Йорк	20.00
Коновал Павло, Арлінгтон Гайтс, Ілліной	20.00
Маленко Т., Бічам, Каліфорнія	20.00
Сулківська Марія, Стерлінг Гайтс, Мічиген	20.00
Яцюк Анатолій, Рів'єра Біч, Флориди	20.00
Орел Тарас, Норд Берген, Н. Дж.	15.00
Білюнок Віра, Трой, Мічиген	10.00
Горбуля Олександр, Парма, Огайо	10.00
Риба Н., Сиракюзи, Н. Й.	10.00
Юрченко Валентина, Йонкерс, Н. Й.	10.00
Надрага Василь, Сільвер Спрінг, Мериленд	7.00
Трегубчук Іван, Блпмінгдейл, Ілліной	5.00
Щербак Микола, Сарасота, Флориди	5.00

ІНШІ КРАЇНИ:

Дворцовий В, Моруя, Австралія	\$50.00
О. Онішко Сергій, Кіппакс, Австралія (в пам'ять дорогої дружини Людмили)	25.00

Боднарчук Петро, Шіплі, Англія	£15.00
Діхтяр П., Сконторт, Англія	10.00
Словачевський П., Кульман, Австралія	\$5.00
Сайко Віталій, Бергіш Глядбах, Німеччина (н.м.)	10.00

ВПЛАТИЛИ ПЕРЕДПЛАТУ ЗА ІНШИХ (переважно в Україну):

Романенко Григорій, Торонто	2
Дяконов Марія, Пентіктон	1
Бойко Федір, Пентіктон	1
Глушко Степан, Торонто	1
Горгота Ада, Торонто	1

**Всім добродіям—жертводавцям складаємо щиру
подяку за їхню пам'ять про "Нові Дні"!
Нехай щастить Вам і видавництву у Новому Році!**

Адміністрація і Редакція

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ ПРОФІЛАКТИКИ РАКА

*(Ці рекомендації розроблені спеціалістами—науковцями
онкологічного центру із країн Західної Європи.)*

1. Не курити. Тим, хто все ж таки курить, користуватися цигарками із фільтрами при вмістимості смоли не більше 5 міліграмів.
2. Притримуватися збалансованої дієти, вживати як можна менше тваринних жирів, менше м'яса, більше овочів, фруктів, вітамінів. Не зловживати спиртними напоями і кофе.
3. У промислових центрах і містах із інтенсивним рухом (особливо в туманні дні) не допускати, щоб діти проводили багато часу на відкритому повітрі. Старанно мити фрукти і зелень. Жінкам під час вагітності обмежено робити прийняття медикаментів.
4. Жінкам після 25 років раз у три роки проходити гінекологічне обстеження. Старанно додержуватися гігієни інтимного життя.
5. Жінкам після 30 років, періодично обмацувати свої молочні залози, в 40 років зробити маммографію, потім ще раз, у 45 років, а після п'ятдесяти робити її кожні два роки. (Щоб вчасно виявити хворобливі затвердіння, пухлини та ін.)
6. Після 40 років щорічно перевіряти у лікаря стан здоров'я своєї гортані.
7. Після 40 років щорічно перевіряти свою пряму кишку у проктолога і перевіряти кал на наявність скритої крові.
8. Чоловікам після 55 років щорічно проводити клінічну перевірку своєї простати.
9. Звертатися до лікаря в тих випадках, коли родимки на вашому тілі збільшуються, змінюють свій колір, або починають кровоточити.
10. Повідомляти докторові у якого ви лікуєтесь, про всі вузлуки, струпи або затвердіння, пухлиночки виявлені на вашому тілі, а також про всі випадки нез'ясованої втрати крові, про стійкі незвичайні симптоми (порушення із сторони органів травлення їжі, кашель і т.д.).

Для журналу "Нові Дні" переклад українською мовою
зробив Іван ПЕРЕПАДЧЕНКО,
25.09.1994 р., Торонто

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI

P.O. Box 400, STA ~D~
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

Гарантуємо найкращу і найшвидшу обслугову

ПОНАД 200 РІЗНИХ ВИДІВ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

пропонує фірма

МІСТ МІСТ

**ПРОДУКТОВІ
ПАЧКИ**

з каталогу
понад 100 видів
продуктів

**ПЕРЕСИЛКА
ДОЛЯРІВ**

до рук за
24 години

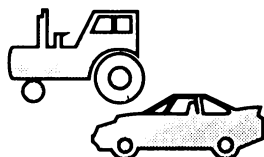
Головне бюро:
Tel.: (416) 236-2032
Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road
Toronto, Ontario
Canada, M8Z 2X3

Доставляємо:

**ТРАКТОРИ
АВТОМОБІЛІ**

техніка для фермерів

AIR PARCELS

1 - 4

тижнів/weeks

в Україну

Білорусь

Росію*

Молдову

Прибалтику

SEA PARCELS

4 - 8

тижнів/weeks

**ТОВАРИ
ДЛЯ ДОМУ**

холодильники,
пральні
машини,
електроніка...

* - існують деякі обмеження / Certain restrictions apply

За каталогом і точнішою
інформацією дзвоніть:

1-800-361-7345

або до найближчого
представника

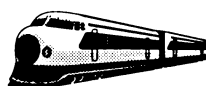
**MIST
TRAVEL**

КВИТКИ НА ВСІ АВІАЛІНІЇ

Tel.: (416) 236-7881 Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road, Toronto, Ontario, M8Z 2X3

**ПОДОРОЖЕВІ
ПОСЛУГИ
в Україні**

квитки
на поїзди

групові поїздки
тури

зустрічаємо на летовиші
і відвозимо до міста чи села

екскурсії по
екзотичних місцях

А також полагоджуємо готелі, приватні квартири, забезпечуємо візою в Україну і багато іншого.